

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

התובעת: חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים (1998) בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד אינגריד הר-אבן

נגד

הנתבעת: קרסו מוטורס בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד אילן שבט-שטריקס, עו"ד ד"ר נורית לור,
עו"ד חן סדבון ועו"ד עמית סרן

פסק דין

1. התובעת (להלן: "התובעת" או "חיים לוי") שימשה במשך שנים רבות כסוכנות למכירת רכבי רנו וניסן בירושלים וכן כמוסך האזורי ("מרכז שירות") הגדול ביותר של רכבים אלה באזור ירושלים, וזאת מכח הרשאה שניתנה לה על ידי הנתבעת, שהיא יבואנית רכבי רנו וניסן בישראל (להלן: "הנתבעת" או "קרסו"). בתחילת חודש מרץ 2011 הודיעה הנתבעת לתובעת על ביטול ההרשאה שניתנה לחיים לוי לשמש כסוכן למכירת רכבים מטעם קרסו ועל סיום ההרשאה שניתנה לה לשמש כמרכז שירות מוסמך (מכתבים מיום 2.3.11 ומיום 8.3.11). במכתבים נקבע כי סיום ההרשאה ייכנס לתוקפו ששה חודשים לאחר מכן. בעקבות הודעות ביטול אלה הוגשה התביעה שלפני. בחזקת הקדמת המאוחר יובהר כי בעקבות החלטות שיפוטיות הוארכה תקופת ההודעה המוקדמת לכדי שנה, והיחסים העסקיים שבין השתיים הגיעו לסיומם ביום 2.3.12.

על ההליכים

2. התביעה הוגשה ביום 25.5.11. באותה עת עתרה חיים לוי למתן סעד המורה על אכיפת ההסכמים שבינה לבין קרסו ולמתן סעד המונע מקרסו להפסיק את יחסי הזכינות שביניהן. כמו כן עתרה לחייב את קרסו בתשלום פיצוי בסך של כ- 16,730,000 ₪ בגין נזקים שגרמה לה קרסו במרוצת השנים 2005-2010, במקביל לאכיפת המשך היחסים החוזיים. עוד ביקשה חיים לוי לפצל סעדיה כך שתינתן לה האפשרות לדרוש פיצוי בגין הפסקת ההתקשרות; תשלום תמורה עבור השוק והמוניטין של חיים לוי שקרסו מתעתדת לעשות בהם שימוש; ופיצוי בגין הפרת החוזה.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בד בבד עם הגשת כתב התביעה הגישה חיים לוי בקשה למתן צו מניעה זמני בגדרו התבקש בית המשפט למנוע מקרסו להפסיק את יחסי הזכיינות. הבקשה נדחתה במסגרת החלטתו של כבוד השופט דרורי מיום 11.9.11, אלא שבמסגרת החלטה זו נקבע כי תקופת ההודעה המוקדמת תעמוד על 12 חודשים. בקשת רשות ערעור שהגישה חיים לוי על החלטה זו – נדחתה (רע"א 7246/11 חיים לוי נ' קרסו מוטורס, מיום 16.1.12).

3. בעקבות דחיית הבקשות למתן סעד זמני, ולאחר שההפרדות הפכה לעובדה מוגמרת, תיקנה חיים לוי את כתב התביעה (כתב התביעה המתוקן הוגש לבית המשפט ביום 11.9.12). במסגרת כתב התביעה המתוקן, שהוא העומד להכרעה כיום, עתרה חיים לוי למתן סעד הצהרתי לפיו הודעות הביטול נעשו שלא כדין; לחיוב קרסו בתשלום פיצוי בסך של כ- 16,730,000 ₪ בגין נזקים שגרמה לחיים לוי במרוצת השנים 2005-2010; ולחיוב קרסו בפיצוי בסכום של 52,550,000 ₪, המשקף את הנזקים שנגרמו לחיים לוי בשל ביטול ההתקשרויות שלא כדין. לחלופין עתרה חיים לוי לחייב את קרסו בפיצוי שיחושב על פי הפסד הכנסות למשך 94 חודשים ובסכום כולל של כ- 19,000,000 ₪, ולכל הפחות לחייבה לשלם לחיים לוי בגין הפסד הכנסות לתקופה של 32 חודשים נוספים. לחלופי חלופין תבעה חיים לוי כי קרסו תשלם לה סכום של 51,531,222 ₪ בגין השוק והמוניטין של חיים לוי, בין אם על רקע הטענה כי קרסו עושה בו שימוש, בין אם מכח הוראות החוזה או כהשבה במסגרת ביטולו, ובין אם מכח דיני עשיית עושר ולא במשפט. את טענותיה הכספיות תמכה התובעת בחוות-דעתו של רו"ח יהודה ברלב מיום 21.6.11 (להלן: "חוות-הדעת מטעם התובעת").

4. קרסו דחתה בכתב הגנתה את טענות חיים לוי. היא טענה כי הביטול נעשה כדין ונבע בעיקרו של דבר מהתנהלות פסולה של חיים לוי במסגרת היחסים שבין השתיים. בד בבד עם הגשת כתב ההגנה הגישה קרסו כתב תביעה שכנגד. בגדרו טענה כי במהלך שנות ההתקשרות שבין השתיים הכניסה חיים לוי לכיסה כספים ששילמו לה לקוחות ושהיו אמורים להגיע לידי קרסו, וכי עשתה שימוש בקו האשראי שהועמד לרשותה שלא למטרות לשמן הועמד לה ובניגוד למוסכם בין השתיים. הסעדים שנתבעו במסגרת התביעה שכנגד הם צו למתן חשבונות;

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ופיצוי בסך 5,500,000 ₪. בכתב ההגנה לכתב התביעה שכנגד דחתה חיים לוי מכל וכל את טענות קרסו.

5. במהלך ניהול ההליכים נעשו נסיונות שונים לפשר בין הצדדים, בין אם במגעים ישירים ביניהם, בין אם באמצעות פנייה לגישור ובין אם אגב ההליכים עצמם. אף שניתן היה לצפות כי צדדים שניהלו מערכת יחסים ארוכת שנים במישור העסקי, ואף החברי, ידעו להשכיל ולהגיע להבנות, כשלו כל הנסיונות להביא את הצדדים לכלל הסכמה כלשהי. משכך הגישו הצדדים את ראיותיהם והדיון בתובענה תועל למיצוי ההליכים עד תום. יובהר כי "אשר לפשרה – לפשרה, ואשר לדין – לדין". מה שניתן היה להציע במסגרת הפשרה אינו ניתן במסגרת הכרעה על פי דין. לפיכך, כאשר בחרו הצדדים במסלול הממצה את ההליכים אין מנוס מלהכריע בתובענה על פי הדין.

6. התובעת הגישה 23 תצהירי עדות ראשית מטעמה (במהלך שמיעת העדויות ויתרה התובעת על ששה עדים מתוך העשרים ושלושה). העדים העיקריים מטעם התובעת היו מנהליה, דני ורון לוי. כמו-כן העידה התובעת את עו"ד דני עזריאל, שייצג את התובעת בניהול המשא-ומתן עובר לכריתת ההסכמים בשנת 1999; עו"ד אסף ברם שייצג אותה בניהול המשא-ומתן לכריתת הסכם חדש בחודשים שלפני ביטול ההסכם; מספר עובדים של התובעת ובהם מנהל המחסן יניב מרציאנו, המנהל הטכני עובד סידה, החשבת ומנהלת החשבונות אנה וייסמן (התובעת ויתרה על עדותם של ארבעה עובדים נוספים שתצהירים מטעמם הוגשו בתחילה); מספר עדים חיצוניים, וביניהם דוביק טל ששימש כסמנכ"ל אפטר-סייל בקרסו עד לשנת 2006; חיים אברהם שניהל מוסך נוסף בירושלים ברשת קרסו; ומוני כהן שניהל מוסך בעפולה ברשת קרסו (לשני עדים אחרונים אלה סכסוך משפטי עם קרסו). לבד מכל אלה העידה התובעת עד נוסף ללא תצהיר – יצחק אסולין, בעניין המוסך ששכרה קרסו לאחר הפרידה העסקית.

מבין עדי התובעת ויתרה הנתבעת על החקירה הנגדית של העד אמנון הלפר ששימש כמנהל שירות ארצי ללקוחות פרטיים בקרסו עד לשנת 2008, בשל ניגוד אינטרסים הקיים כיום. כן ויתרה על חקירתו של יעקב דגן שניהל את מוסך לב-גן.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לבד מכל אלה העידה התובעת ארבעה לקוחות, כאשר הנתבעת עומדת רק על חקירתו של בועז סופר ומוותרת על חקירת הלקוחות הנוספים. הנתבעת ויתרה גם על חקירתו של גל לוי, בנו של דני, שתצהירו התמקד רק בעניין טכני הנוגע להקלטה של שיחה.

על אף שתצהירי התובעת וראיותיה הוגשו ביום 31.7.13, לא הגישה התובעת חוות-דעת עדכנית מטעמה. טענותיה נסמכו איפוא על חוות-הדעת שנערכה ביום 21.6.11, כתשעה חודשים לפני הפרידה בפועל. מטבע הדברים לא עסקה חוות-דעת זו במצב הדברים לאחר ההפרדות. לשיטת התובעת אין בכך מאום. לשיטתה גרמה לה התנהלות קרסו לנזקים החל משנת 2005 ולפיכך יש לחשב את נזקה על בסיס הכנסותיה בשנת 2004 ועל בסיס ההכנסות התיאורטיות שהיתה זוכה להן מאז ואילך על פי תחזיות הגידול בהכנסות שהוצגו בחוות-הדעת.

7. הנתבעת והתובעת שכנגד העידה תשעה עדים מטעמה (על אחד מהם ויתרה במהלך שמיעת הראיות). עדים אלה כללו את מנכ"ל הנתבעת יצחק וייץ; אבי קנת, סמנכ"ל בכיר לשיווק ומכירות; אסף ספקטור, המשמש כסמנכ"ל אפטר-סייל בקרסו משנת 2006; אסף שטרנברג, ששימש כמנהל רשת הסוכנויות בקרסו בשנים 2005 – 2009 ולאחר מכן כמנהל מותג רנו בקרסו עד לפרישתו ב-2011; אילן טל, ששימש כמנהל שיווק ומכירות בקרסו בשנים 2005 – 2010 ולאחר מכן עבר לעבוד בחברה אחרת; ישראל פלדמן, מנהל רשת מרכזי השירות בקרסו; רוני הירש, סמנכ"ל טכנולוגיות; ורועי ארליך, ששימש כמנהל הפיתוח העסקי בקרסו ונטל חלק במשא-ומתן לכריתת הסכם חדש.

8. בכובעה כנתבעת שכנגד העידה חיים לוי ששה עדים. היא הגישה תצהירים נוספים של דני לוי, רונן לוי ואנה וייסמן; תצהירים של שני לקוחות (שקרסו ויתרה על חקירתם) ותצהיר של יחזקאל לוי, ששימש כנהג בחיים לוי ובין היתר מסר שיקים לקרסו (קרסו ויתרה גם על חקירתו).

9. לבד מכל אלה הגיש כל אחד מהצדדים שתי חוות-דעת מומחים מטעמו, של רואה חשבון ושל כלכלן. חיים לוי הסתמכה בתביעתה, כאמור, על חוות-דעתו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

של רוי"ח ברלב. במסגרת התביעה שכנגד הגישה את חוות-דעתו של רואה-החשבון והכלכלן ד"ר רענן קופ. קרסו הגישה במסגרת התביעה את חוות-דעתו של רואה-החשבון רן בן-אור, ובמסגרת התביעה שכנגד את חוות-דעתו של הכלכלן בני אקרמן.

10. בשל ריבוי העדים נקבעו מספר דיוני הוכחות, שהתקיימו בתאריכים 28.4.14, 29.4.14, 4.5.14, 7.5.14 ו- 11.5.14. הצדדים הגישו את עיקרי טענותיהם בכתב והשלימו סיכומיהם בעל-פה ביום 1.6.14.

11. כתבי הטענות והתצהירים התאפיינו באריכות בלתי מצויה, השתרעו על פני מאות רבות של עמודים וכללו פרטים רבים ביותר שאינם נצרכים להכרעה בתובענה. הדיון להלן יעסוק רק באותם עניינים שעשויים להיות רלוונטיים להכרעה בסכסוך שבין הצדדים.

הרקע העובדתי הכללי

12. אין מחלוקת בין הצדדים כי קרסו עוסקת, בין היתר, ביבוא הפצה ומכירה בישראל של כלי רכב מתוצרת רנו וניסאן ובמתן שירותי החזקה ותיקונים לכלי הרכב. קרסו מפעילה מרכזי שירות ומכירה בפריסה ארצית, שחלקם מנוהלים על ידי ישירות וחלקם באמצעות סוכנים עצמאיים. חיים לוי שימשה כסוכנות של קרסו למכירה ולשיווק של כלי רכב באזור ירושלים במשך שנים רבות, והפעילה מוסך מורשה לתיקון כלי רכב אלה כל אותן שנים. מתצהירי חיים לוי עולה כי הקשר העסקי בין חיים לוי המנוח לבין קרסו החל כבר בשנת 1967, ומאז שררו יחסים עסקיים בין השניים. בשנת 1987 רכש חיים לוי ז"ל קרקע באזור התעשייה תלפיות בירושלים ובנה עליה סוכנות לשיווק רכבים ומוסך (עמ' 5-6 לתצהיר דני לוי).

היחסים בין השניים התנהלו, ככל הנראה, ללא חתימה על הסכמים בכתב עד לשלהי שנת 1999. אז-אז נחתמו שני חוזים בין הצדדים: החוזה האחד עניינו בהרשאה לשיווק כלי הרכב, והוא נחתם בחודש דצמבר 1999 בין "פסיפיק יבואני רכב בע"מ" (חברת בת של קרסו) לבין התובעת (למעשה נחתמו שני חוזים זהים,

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסד אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

האחד לשיווק מכונות רנו והשני לשיווק מכונות ניסאן). חוזה זה יכונה להלן "חוזה הסוכנות". החוזה השני, הסכם ל"מוסד שירות", נחתם בחודש דצמבר 1999 בין "קרסו מפיצי מכונות בע"מ" (שמה הקודם של הנתבעת) לבין התובעת. חוזה זה יכונה להלן "חוזה המוסד".

13. חוזה הסוכנות העניק לחיים לוי **בלעדיות** לשווק באזור ירושלים רכבי רנו וניסאן, וזאת לתקופה של עשר שנים החל מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2009. חוזה המוסד העניק לחיים לוי את הזכות להפעיל מוסד מורשה של רנו וניסאן, **באופן שאינו בלעדי**, לתקופה של שלוש שנים מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2002 (בפועל פעלו בירושלים בתקופה זו מספר מוסכים מורשים נוספים לרכבי רנו וניסאן). לבד מחוזים אלה הוצג בפני בית המשפט הסכם הרשאה נוסף למוסד שירות, שעל פי כותרתו עמד בתוקף מחודש ינואר 2010 והעניק לחיים לוי את הזכות להפעיל מוסד מורשה לתקופה של שנתיים, עד ליום 31.12.2011 (להלן: "חוזה המוסד משנת 2010"). לא הוצג בפני בית המשפט חוזה המוסד שנחתמו, אם נחתמו, בתקופת הביניים שבין תחילת 2003 ועד סוף 2009, אף שהוצגו חלק מ"חוזה ההתקשרות" שחתמו הצדדים בהתאם לדרישות מינהל התנועה באגף הרכב, על טפסים שנוצרו על ידי מינהל התנועה (נספח ב/1 לתצהירו של רונן לוי). יצויין שחוזה המוסד משנת 2010 נחתם על אף שבאותו מועד עמד בתוקפו "חוזה ההתקשרות" שנחתם ביום 1.12.08 והיה אמור להיות בתוקף עד ליום 31.12.10 (עמ' 15 לנספח ג3 לתצהיר רונן לוי). נראה שבחתימת חוזה המוסד משנת 2010 ביקשו הצדדים להבהיר כי מערכת היחסים העסקית ביניהם פועלת בהתאם להוראות חוזה המוסד, ואינה מושתתת אך על ההוראות הכלליות של חוזה ההתקשרות.

לקביעות ההסכמים, כמו גם להתנהלות הצדדים במהלך המשא ומתן לחידוש הסכם הסוכנות, אדרש לאחר סקירת טענות הצדדים.

טענות הצדדים

14. כאמור, בוטלה ההתקשרות שבין קרסו לחיים לוי בתחילת חודש מרץ 2011. הצדדים חלוקים ביניהם בנוגע לסיבות שהביאו לביטול ההרשאות, כמו גם בנוגע לשאלה אם קרסו היתה רשאית לבטל את ההסכמים.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

טענות חיים לוי

15. לשיטת חיים לוי, נועד הסכם השיווק שבין השתיים לחול לנצח, ולקרוס לא היתה האפשרות או הסמכות להורות על ביטול ההסכם. משכך, יש לראות את הודעת הביטול כבטלה, ולכל הפחות לראות בה כהפרת חוזה. חיים לוי מודעים אומנם לעובדה כי בהסכם הסוכנות נקבע במפורש שהוא חל לתקופה של עשר שנים עד ליום 31.12.2009 וכי הוא אינו כולל מנגנון לחידוש ההסכם. אלא שלשיטתם נקבעה התקופה בהסכם הסוכנות על רקע התפיסה כי מדובר בתקופה המרבית שניתן לכתוב בהסכם, והכוונה היתה ל"רצון הדדי ליחסי בלעדיות הדדיים ללא הגבלת זמן" (סעיפים 12-15 בעמ' 12 לתצהירו של דני לוי).
16. לטענת חיים לוי גרם ביטול החוזה לפגיעה אנושה בחברה. בהסתמך על חוות דעת רואה החשבון מטעמה, נטען כי שווי החברה בהתאמה למדדי ההכנסות משנת 2004 עמד על למעלה מ-52 מיליון ₪ (בפועל היתה החברה הפסדית בעת עריכת חוות-הדעת), וכי כתוצאה מהנזקים שגרמה קרסו לחיים לוי במרוצת השנים ומביטול ההסכמים שלא כדין אויין כליל השווי של החברה. לפיכך תובעת חיים לוי מקרסו את מלוא שווי החברה על פי חוות-הדעת מטעמה.
17. לבד מהטענות הסובבות את השאלה אם בוטלו כדין ההרשאות שניתנו לחיים לוי לשמש כסוכנות וכמוסך, העלתה חיים לוי שורה של טענות בנוגע לנזקים שגרמה לה קרסו במהלך ההתקשרות שביניהן, משנת 2005 ואילך. הטענות בעניין נזקים אלה הלכו והחריפו ככל שהתקדמו ההליכים, וחל בהן שינוי גם במהלך חקירת העדים מטעם התובעת. כך, טענות שהחלו באמירות לפיהן התנהלות קרסו לא היתה סבירה וגרמה לנזק, סופן שהגיעו לכלל אמירות לפיהן מדובר במדיניות מכוונת וזדונית של קרסו ככלל, ושל מנכ"ל קרסו בפרט, שכל כוונתה לנשל את חיים לוי מנכסיה ולפגוע בה פגיעה אנושה.
- לטענת חיים לוי נגרמו לה נזקים עצומים במגוון תחומים. אלה באו לידי ביטוי בדרישות של קרסו לפיהן על חיים לוי להשקיע כספים מרובים במחשוב, הכשרות עובדים, העסקת יועצים ארגוניים, תיעוד תביעות אחריות והשקעה כספית בשיפוצים לצורך עמידה ב"אמות מידה" שקבעה קרסו, כל אלה בסכום

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

כולל של 1,618,000 ₪ לערך. כן טענה חיים לוי כי בשל שיטה לא ראויה של קביעת התמורה עבור שעות עבודה בתיקונים במסגרת האחריות נגרם לה נזק כספי ניכר. לנזק זה יש להוסיף את ההפרש בין התעריף ששולם לה עבור שעות עבודה באחריות לבין התעריף שקבע יצרן הרכב, וכן את ההפרש בין העלות שמשלמת קרסו ליצרן עבור חלפים לבין העלות שמשלמת קרסו לחיים לוי. לטענתה היא זכאית למלוא הפרש זה. עוד טענה חיים לוי כי קרסו הפסיקה את קו האשראי שהעניקה לה בניגוד להסכמות ביניהן. בגין פריטים אלה תובעת חיים לוי סכום של למעלה מ-6,700,000 ₪.

לבד מכל אלה טוענת חיים לוי שמדיניות קרסו הביאה לכך שלקוחות שרכשו רכבים בליסינג שלא באמצעות חיים לוי ביצעו נסיעות מבחן ברכבים שרכשה חיים לוי, על חשבונה, לצורך שיווק רכבים חדשים. כן טענה חיים לוי כי מדיניות קרסו גרמה להעדפת שוק הליסינג על פני השוק הפרטי, תוך גרימת נזק לסוכנויות, וכי נמכרו מכוניות לתושבי ירושלים באמצעות ליסינג ובדרכים אחרות תוך עקיפת הבלעדיות שניתנה לחיים לוי. הדבר הביא לירידה במכירות הרכבים באמצעות חיים לוי. תוצאה נוספת של ההפחתה במכירת הרכבים החדשים לשוק הפרטי היתה ירידה בתיקוני רכבים וממילא פגיעה בהכנסות המוסך.

חיים לוי אף טענה כי ההפחתה בנפח מכירות הרכבים החדשים נבעה ממדיניות מכוונת של קרסו, קרי: קרסו בחרה לפגוע באינטרסים שלה עצמה במכירת רכבים חדשים וזאת מתוך מגמה לפגוע בסוכניה. את הנזקים בגין ראשי נזק אלה אמדה חיים לוי בסכום של למעלה מ-6,100,000 ₪.

18. טענה חלופית שהעלה חיים לוי, כפי שפורט לעיל, היא כי כתוצאה מביטול ההסכם חלה על קרסו החובה לשפות אותה בגין שווי השוק והמוניטין שלה, בין אם מכח הקונסטרוקציה לפיה מדובר בחשבה על פי ההסכם, בין אם על רקע הטענה כי קרסו עושה בפועל שימוש בשוק ובמוניטין של חיים לוי ולפיכך עליה לשלם את שוויים מדין עשיית עושר ולא במשפט, ובין אם על פי פרשנות שמעניקה חיים לוי לחוזה שבין השתיים. על פי חוות דעת רואה החשבון מטעם התובעת, עומד שווי המוניטין והשוק של החברה על למעלה מ-52 מיליון ₪.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

טענות קרסו

19. קרסו טענה כי החוזה שבין השתיים הסתיים בסוף שנת 2009, ולא היתה כל כוונה להעניק לחיים לוי הרשאה בלעדית לתקופה בלתי קצובה. משא ומתן לחתימת הסכם חדש נתקל בסירוב מתמשך של חיים לוי לחתום על ההסכם, בפרט על רקע מחלוקת בנוגע לשאלת המשך הבלעדיות ולשאלת משך התקופה במסגרתה יחול החוזה החדש. בסופו של יום, משהתברר כי לא ניתן להגיע להסכמה, וכאשר גם הצעות שהועלו לפיהן תרכוש קרסו מחצית מפעילות חיים לוי או את מלוא הפעילות לא קודמו באופן ראוי, ועל רקע משבר אמון קשה בין הצדדים, הגיעה קרסו לכלל מסקנה לפיה אין מקום להמשיך את ההתקשרות שממילא פקעה בסוף שנת 2009. בהודעות הביטול ציינה קרסו כי העילה לביטול היא התדרדרות היחסים המסחריים שבין הצדדים "לשפל חסר תקדים" והגעתם ל"משבר אמון חמור".

בעניין משבר האמון הרחיבה קרסו בתביעה שכנגד. בגדרה הוברר כי תחילתו של משבר אמון זה בממצאים של קרסו בשלהי שנת 2009 ובתחילת שנת 2010, לפיהם נטלה חיים לוי לכיסה כספים שקיבלה מלקוחותיה. על פי הנטען בכתבי הטענות מטעם קרסו, מכרה חיים לוי רכבים ללקוחות כשהיא מציגה לקרסו מצג לפיו העניקה ללקוחות הנחה בשיעור ניכר. בפועל לא זכו הלקוחות לסכום ההנחה עליו דווח לקרסו, ולמצער לא זכו בחלקו, וסכום ה"הנחה" המדווחת שולשל לכיסה של חיים לוי. עוד נטען כי קרסו העמידה לרשות חיים לוי קו אשראי בסכום של 3 מיליון ₪ לצורך עסקאות מכירת רכב בהן מעורבת עסקה של טרייד-אין, כאשר האשראי ניתן לצורך פרק הזמן הנדרש למכירת רכבו הישן של הלקוח. בפועל עשתה חיים לוי שימוש בקו האשראי גם כאשר הלקוח שילם לה סכום במזומן, כאשר היא נהנית מהאשראי בניגוד להסכם ההתקשרות שבין השתיים. עניינים אלה הועלו בפני מנהלי חיים לוי בפגישה שנערכה בין הצדדים בתחילת חודש מאי 2010, פגישה המוגדרת על ידי קרסו כ"שימוע". בעקבות הפגישה הפחיתה קרסו את קו האשראי שניתן לחיים לוי מ-3 מיליון ₪ ל-1 מיליון ₪ בלבד.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

קרסו ממשיכה וטוענת כי מגעים לצורך חתימת הסכם סוכנות חדש, שנעשו בחודשים שלאחר מפגש זה, לא נשאו פרי. גם לאחר שנקודות רבות סוכמו בפגישה שנערכה בין הצדדים בחודש ספטמבר 2010 לא הסכימה חיים לוי לחתום על חוזה סוכנות חדש המאגד הסכמות אלה. חוסר האמון שבין הצדדים הסלים, והדברים הגיעו לידי כך שנציגי חיים לוי איימו על קרסו בהגשת תביעה בסכום של מיליוני ₪ במועד בו אמורה קרסו לצאת בהנפקה לבורסה, מצב דברים שהיה גורם נזקים של ממש לקרסו. לאחר שכל המגעים העלו חרס, ולאחר שאחד הסמנכ"לים של קרסו כותב כנמען למייל ששלח רון לוי, מבעלי התובעת, ובו רשימה של נזקים שעל המומחה מטעם חיים לוי לכלול בחוות הדעת מטעמו כתמיכה לטענות חיים לוי כנגד קרסו, הגיעה קרסו לכלל מסקנה שלא ניתן עוד להמשיך בהתקשרות, שממילא באה לסיומה בשנת 2009. לנוכח ההחלטה על ביטול ההרשאה שניתנה לחיים לוי לשמש כסוכנות לשיווק רכב, ועל רקע משבר האמון שבין השתיים, החליטה קרסו לבטל גם את חוזה המוסך.

20. קרסו דוחה את כל טענות התובעת בנוגע לנזקים שגרמה לחיים לוי. לטענתה כל ההוצאות שהוציאה חיים לוי הוצאו עבור הפעלת המוסך. הוצאות אלה אינן אלא הוצאות סבירות ומתבקשות בנסיבות העניין. המנגנון לפיו נקבעו העמלות היה מנגנון מוסכם, ומכל מקום הוא הוכתב על ידי יצרני הרכב. קרסו הטעימה שאין כל קשר בין הסכומים שמשלמים לה יצרנים עבור החלפים או עבור שעות העבודה לבין הסכומים המשולמים לחיים לוי, ומכל מקום הסכומים בהם נקבה חיים לוי אינם קשורים כלל למציאות. לפיכך טוענת קרסו שיש לדחות את התביעה מכל וכל.

21. במסגרת התביעה שכנגד טענה קרסו כי מאחר ועלה בידה לאתר מספר מקרים במסגרתם, לטענתה, נטלה חיים לוי לכיסה סכומים ששילמו לה הלקוחות חלף העברתם לידי קרסו, הרי שיש לתת צו למתן חשבונות כך שקרסו תוכל לעיין בכל הכרטיס שערך חיים לוי כדי לאתר מקרים נוספים בהם נהגה חיים לוי באופן דומה. על פי הערכת קרסו, שלשלה חיים לוי לכיסה קרוב ל-4 מיליון ₪ בדרך זו. כמו-כן טענה קרסו כי באמצעות השימוש הלא נאות בקו האשראי הפיקה חיים לוי רווח של כ-1.5 מיליון ₪ שלא כדין. סכומים אלה דורשת קרסו כי חיים לוי תשיב לה.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ההגנה שכנגד

22. חיים לוי דחתה את טענות קרסו בתביעה שכנגד. לטענתה לא הכניסה לכיסה ולו אגורה אחת שלא כדין. לשיטתה שררה הסכמה בין הצדדים לפיה ניתן למכור רכבים מסוימים (רכיבם "קשים" למכירה) ב"מחיר רצפה". לגבי רכבים אלה הודיעה קרסו מראש מה הסכום שהיא מבקשת לקבל עבור הרכבים, והוסכם כי כל סכום שישלם הלקוח מעבר לסכום הרצפה יתקבל על ידי חיים לוי כ"עמלה מוגדלת". כך פעלה חיים לוי לאורך השנים, והדבר נעשה בהסכמת קרסו ומבלי שקרסו התעניינה מה הסכום ששולם בפועל לחיים לוי.
23. כן טוענת חיים לוי כי השימוש בקו האשראי נעשה לאורך כל השנים במסגרת עסקאות הטרייד-אין הן לצורך אותו חלק מהתמורה שגולם בהעמדת הרכב הישן של הלקוח למכירה, והן בנוגע לסכומים נוספים ששילם הלקוח. חיים לוי טענה שבפועל הוצאו ההמחאות עבור קרסו באופן מיידי, ואך לפרקים הועברו לידיה סכומים באיחור של ימים ספורים. מכל מקום, לטענת חיים לוי נעשה השימוש בקו האשראי בהתאם להסכמה שבין הצדדים.
24. חיים לוי עמדה על כך שבמרוצת השנים הרבות של הקשר העסקי שבין הצדדים היא נחשבה כסוכנות אמינה, מובילה ומרכזית. לשיטתה כל הטענות המועלות כיום על ידי קרסו לא נועדו אלא כדי להשחיר את פניה בדיעבד ולהצדיק את התנהלותה הלא ראויה של קרסו עצמה.
25. טענתה הראשונית והעיקרית של חיים לוי נוגעת לשאלה אם כוונת הצדדים היתה שחווה הסוכנות יעמוד בתוקפו לנצח, ולשאלה אם ביטול הסכם זה, ככל שעמד בתוקפו במועד הביטול, נעשה כדין אם לאו. לפיכך תידון שאלה זו תחילה. עם זאת, בטרם ידונו השאלות לגופן יש להקדים ולהידרש למיקום המשפטי ה"גיאוגרפי" של מחלוקות הצדדים, ולקביעות שבהלכה הפסוקה בעניין הכללים החלים על סיום חוזה סוכנות. כללים אלה ינחו את הדיון להלן.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

סיומו של חוזה סוכנות

26. הפסיקה העוסקת בחוזי הפצה וסוכנות החילה על חוזים אלה את דיני החוזים הכלליים, תוך התאמתם למערכת היחסים הייחודית שבין היצרן לסוכן, המתאפיינת ביחסי אמון מיוחדים. מהפסיקה עולה כי מערכת היחסים השוררת בין היצרן/היבואן לבין המפיץ/הסוכן מטילה דרך כלל על המפיץ סיכונים מסחריים רבים יותר מאלה המוטלים על הסוכן. זאת לנוכח העובדה שהמפיץ רוכש בדרך כלל את המוצר המשווק על ידו, בעוד שהסוכן אינו נדרש לרכישת המוצרים אף שהוא משקיע מאמץ רב בניסיון להביא לכריתת הסכמים בין היצרן לבין הרוכש (ראו ע"א 442/85 משה זוהר ושות' נ' מעבדות טרבנול (ישראל) בע"מ, פ"ד מד(3) 661, 680 (1990), להלן: הלכת טרבנול). מכאן שהכללים שהוחלו בפסיקה בעניין חוזי הפצה ומבקשים לאזן בין זכויותיו של המפיץ לזכויות היצרן (או היבואן), ובפרט אלה הדנים בשיעור הפיצוי לו זכאי המפיץ ובתקופת ההודעה המוקדמת שיש להחיל עם ביטול ההסכם, חלים מכח קל וחומר על מערכת היחסים שבין היצרן לסוכן.

27. בפסיקתו העקבית של בית המשפט העליון נקבע כי כל צד לחוזה ההפצה זכאי לבטל את ההסכם באופן חד צדדי, גם שעה שמדובר בהסכם לתקופה לא קצובה. לעניין זה נקבע שחזקה היא כי חוזה ככלל, וחוזה סוכנות בפרט, אף אם לא הוגדר בו פרק הזמן במסגרתו יחול, אינו מחייב את הצדדים לצמיתות (הלכת טרבנול, בעמ' 671; ע"א 355/89 עזבון חינואוי נ' מבשלת שיכר לאומית בע"מ, פ"ד מו(2) 70, 76 (1992), להלן: הלכת חינואוי; ע"א 47/88 הרשטיק נ' יכין חק"ל בע"מ, פ"ד מז(2) 429, 433 (1993), להלן: הלכת הרשטיק; ע"א 2491/90 התאחדות סוכני נסיעות ותיירות בישראל נ' פאנל חברות התעופה הפועלות בישראל, בפסקה 14 לפסק-הדין, להלן: הלכת התאחדות סוכני נסיעות; רע"א 1516/05 למיט אחזקות בע"מ נ' מנשה ח. אלישר בע"מ, מיום 22.2.05, בפסקה 5 להחלטה, להלן: עניין למיט). בהקשר זה שב בית המשפט העליון והדגיש כי "אין זו דרכן של חברות לערוך חוזים על מנת שיעמדו בתוקפם לעולם ועד. אף אין זו מדיניות ראויה, מבחינה כלכלית או חברתית" (הלכת התאחדות סוכני נסיעות, בפסקה 14 לפסק-הדין; ע"א 9609/01 מול הים (1978) בע"מ נ' עו"ד שגב, פ"ד נח(4) 106, 130 (2004); ע"א 8566/06 אמריקר שירותי ניהול וייעוץ (1987) בע"מ נ' מליבו ישראל בע"מ, מיום 8.11.09, בפסקה 25 לפסק-הדין; ע"א

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

516/12 לופטהנזה נתיבי אוויר גרמניים נ' התאחדות סוכני נסיעות תיירות בישראל, מיום 13.4.14, בפסקה לד לפסק-דינו של כבוד השופט רובינשטיין). חזקה זו ניתנת לסתירה באמצעות ראיות, הן בנוגע לקביעה לפיה חזקה שהחזקה אינו לצמיתות והן ביחס לקביעה לפיה הוא ניתן לביטול באופן חד-צדדי (הלכת התאחדות סוכני נסיעות, בפסקה 15 לפסק-הדין; הלכת וורו, בפסקה כד לפסק-הדין; ע"א 3496/08 מכון אקסטרא לרישוי רכב בע"מ נ' המכללה הארצית להכשרה מקצועית סכנין בע"מ, מיום 16.11.10, בפסקה טו לפסק-הדין). נראה שסתירת חזקה זו מצריכה הבאת ראיות של ממש, ולמעשה נראה שעל אף הוותק הרבה של ההלכה בעניין זה לא נסתרה החזקה אלא במסגרת העניין שנדון בע"א 5925/06 אלי בלום נ' אנגלו סכסון סוכנות לנכסים (ישראל 1992) בע"מ, מיום 13.2.08 (להלן: הלכת בלום), ואף זאת אך על רקע הקביעה לפיה לשונו הברורה והחד-משמעית של ההסכם שנדון באותו מקרה מביאה למסקנה לפיה רק בקורות אחד מהמקרים המפורטים בו ניתן להורות על ביטולו (שם, בפסקאות 40-43 לפסק-הדין).

28. במאמר מוסגר יוער כי הכלל לפיו ניתן לסיים את ההתקשרות בחוזה ארוך-טווח שלא נקבע בו המועד לסיומו באמצעות הודעה חד צדדית, ובלבד שזו ניתנה פרק זמן סביר מראש, משותף לרבות משיטות המשפט. על דרך הדוגמא בלבד ניתן להפנות להוראות סעיף 5.1.8 למחדורה השלישית משנת 2010 של ה- UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts ולהוראות ה- Principles of European Contracts Law (בסעיף 6:109, המנוסח באופן שהוא כמעט לחלוטין זהה לניסוח בכללי ה- UNIDROIT). שני חיבורים אלה משקפים גישות משפטיות המשותפות למערכות משפט רבות ברחבי העולם, כאשר כללי ה- UNIDROIT אף משמשים בבורריות רבות ככאלה המאגדים את המשפט החוזי-המסחרי הבינלאומי הנוהג, וכאבן-בוחן לגישות משפטיות לאורך ניתן לבחון גם הסדרים משפטיים פנימיים¹. על-פי המוצע בחיבורים אלה, צד לחוזה ארוך-טווח

¹ אין מחלוקת שהשימוש בכללים אלה במשפט מקומי נפוץ יותר כאשר מדובר בשימוש בהם ככלי פרשני (Francois Dessementet "Use of the UNIDROIT Principles to Interpret and Supplement Domestic Law") *Icc Int. Ct. Arb. Bull. ,special suppl.* 39 (2002); Gerard McMeel *The Construction of Contracts* 75 (Oxford, 2007); על השימוש בפועל בכללים במדינות שונות בעולם ראו הסקירה של המחברים השונים בספר *The UNIDROIT Principles 2004: Their Impact on Contractual Parties, Jurisprudence*

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

(לתקופה שאינה קצובה מראש) רשאי לסיים את ההסכם באופן חד צדדי, תוך מתן הודעה פרק זמן סביר מראש:

"A contract for an indefinite period may be ended by either party by giving notice a reasonable time in advance".

בהקשר זה נקבע כי ארכו של פרק הזמן הסביר ייקבע בהתאם לנסיבות העניין הספציפיות (ראו דברי ההסבר לכללי ה-UNIDROIT, בעמ' 159; והשוו Michael Joachim Bonell "International Investment Contracts and General Contract Law: a Place for the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts?" *Uniform Law Review* 144 (2012); לביקורת שהושמעה בהקשר לזה ראו הסקירה בת.א. (שלום י-ם) 37002-03-10 המל"ל נ' חנין ארטור, מיום 21.3.11, בפסקאות 47-46 לפסק-הדין; מאידך, להרחבה יתירה של הזכות לביטול חוזים מעין אלה, ראו Julie A. Roin "Public-Private Partnerships and Termination for Convenience" *Emory L.J.* 283 (2013) 63. (Clauses: Time for a Mandate). דומה איפוא כי התפיסה לפיה רשאי צד לחוזה לתקופה לא קצובה לבטלו בהודעה הניתנת פרק זמן סביר מראש משקפת את ההשקפה המקובלת בחלקים נרחבים מהעולם, ובכלל זה בתחום הסחר העסקי הבינלאומי.

282- and Codification (E. Cashin Ritaine & E. Lein ed., (2007); והשוו הסקירה שם, בעמ' 66, הי"ש -282 Michael J. Dennis "Modernizing and harmonizing international contract law: the CISG and the UNIDROIT Principles continue to provide the best way forward" 19 *Unif. L. Rev.* 114 (2014)). בתי משפט לאומיים עשו שימוש בכללים גם כשווי ערך לספרות מחקרית בתחום, אולם לעתים נעשה בהם אף שימוש כ"לשון מאזניים", וככאלה המכריעים במחלוקת בין שתי דעות שונות בספרות (ראו למשל *Proforce Recruit Ltd v. The Rugby Group Ltd* [2006] EWCA Civ 69, 57; *The Square Mile Partnership Ltd v. Fitzmaurice McCall Ltd* [2006] EWCA Civ 1690). לטיבם של ה-UNIDROIT Principles ושל ה-Principles of European Contracts Law ראו ת.א. (י-ם) 11481/02 המל"ל נ' סהר, מיום 9.9.09, בפסקאות 42-49 לפסק-הדין.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

29. בנוגע לשאלה מה הפיצוי החוזי שזכאי לו הסוכן עקב הפסקת ההתקשרות עם היצרן² נחלקו הדעות בהלכת **טרבנול**:

ככל שהדברים אמורים **בחווה סוכנות לתקופה קצובה**, הסכימו חברי ההרכב כולם לקביעתו של כבוד השופט (כתוארו אז) ברק, לפיה "יש להניח, כי בדרך כלל, ובהעדר נסיבות לסתור, לא נראה בפיתוח השוק על-ידי הסוכן משום התעשרות שלא כדין של היצרן. בוודאי נאמר, כי הצדדים הסכימו מראש כי הסוכנות תימשך תקופת זמן קצובה, 'והסיכון' של שוק מוצלח או שוק גרוע נלקח על-ידיהם בחשבון השיקולים" (שם, בעמ' 704, וכן בפסק-דינה של כבוד השופטת נתניהו, בעמ' 701 ובפסק-דינו של כבוד השופט [כתוארו אז] אור בעמ' 706).

אשר **להסכם סוכנות לתקופה בלתי קצובה**, נחלקו הדעות. דעת המיעוט (כבוד השופטת נתניהו, בהסכמת כבוד הנשיא שמגר) סברה כי מוטלת על היצרן החובה להעניק לסוכן הודעה מוקדמת לתקופה מספקת, כאשר מטרתה של הודעה זו היא כפולה: לאפשר לסוכן/המפיץ לכסות את השקעתו בהפצת המוצר, ולתת לו שהות מספקת למציאת מקור הכנסה אחר. בנוסף, סברה דעת המיעוט שיש מקום למתן פיצוי למפיץ על שוק הלקוחות שבנה ושהיצרן "מפיק ממנו את ההנאה המלאה אחרי ביטול ההסכם", וזאת מכח דיני עשיית עושר ולא במשפט (הלכת **טרבנול**, בעמ' 701). דעת הרוב, כפי שהובאה מפי כבוד השופט ברק, קבעה כי מטרת ההודעה המוקדמת לא נועדה רק לאפשר למפיץ לכסות את הוצאותיו ולהתארגן לסיום ההסכם תוך חיפוש אחר מקור הכנסה אחר, אלא גם לתת מענה לחשש שהמפיץ לא יזכה לקטוף את פרי מאמציו בביסוס השוק (שם, בעמ' 704). כבוד השופט בייסקי הבהיר כי אין מקום להעניק סעד המתבסס על חוק עשיית עושר ולא במשפט ויש להישאר במקרים מעין אלה בתחומם המצומצם

² ההנחה לפיה זכאי המפיץ לפיצוי בעת היפרדות החבילה רווחה מעבר לים גם קודם למתן פסק-הדין בעניין **טרבנול**. כך נקבע בחקיקה בארה"ב כבר בשנת 1956 במסגרת Automobile Dealers Franchise Act, 1956 שבינתיים הוטמע ב- 15 U. S. C. §§ 1221 – 1225 (2006). להרחבה בהקשר זה ראו גם Offer Grosskopf "Dividing the Surplus upon Termination: The Case of Relational Contracts" 48 Am. Bus. L.J. 1 (2011).

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

של דיני החוזים, כאשר הפיצוי הכולל נגזר מאורך התקופה של ההודעה המוקדמת הסבירה (שם, בעמ' 705). כבוד השופט אור הבהיר כי הפיצוי לו זכאי המפיץ (הסוכן) מתמצה בתקופה הסבירה הניתנת עד להפרדות החבילה, והוסיף כי "מתקשה אני להיות שותף למסקנה, שלאחר תום תקופת ההסכם בין הצדדים בענייננו, ובהנחה שהייתה ניתנת למערערות הודעה זמן סביר מראש על ביטול החוזה, זכויות המערערות ראויות היו להגנה מפני 'ניצול' על-ידי המשיבה, וכאילו המשיבה גורפת את תוצאות עמלן של המערערות ללא תמורה" (שם, בעמ' 707). הוא הבהיר כי עם תום ההסכם לא יוכל עוד המפיץ ליהנות מהשוק שנוצר, והיצרן עשוי ליהנות משוק זה "אך תוצאה זו צפו הצדדים בעת כריתת ההסכם כשהסכימו על תנאיו" (שם, בעמ' 708). מכאן שדעת הרוב קבעה כי גם שעה שבוטל הסכם סוכנות לתקופה בלתי קצובה, התשלום הכולל לו זכאי המפיץ או הסוכן עקב ביטול הסכם הסוכנות מתמצה בתקופת הזמן הסבירה של ההודעה מראש, כאשר זו מגלמת בתוכה את מכלול ההיבטים של ביטול ההסכם ובכלל זה גם את העובדה כי היצרן מתעתד ליהנות מהשוק שיצר המפיץ.

30. בעניין השיקולים שיש לבחון בעת קביעת אורכה של התקופה הסבירה של מתן ההודעה מראש, נקבע כי הדבר נגזר מהמטרה העומדת ביסודה, כך שיתאפשר למפיץ ליהנות מפרי השקעתו "בזמן, בכסף ובעבודה ולאפשר לו לקבל את הרווח, שבגינו בנה שוק ועיצב לקוחות... הזמן הסביר נועד בנוסף לאלה גם לאפשר למפיץ לקטוף את פרי מאמציו בביסוס שוק, ולמצות מאמצים אלה" (כבוד השופט ברק, בהלכת **טרבנוול**, בעמ' 704). כבוד השופט אור הבהיר כי אורכה של התקופה הסבירה הוא תלוי נסיבות (שם, בעמ' 706), וכי בין היתר יש להביא בחשבון שיקולים שעניינם בטיב המוצר, התקופה הנדרשת לצורך החדרתו לשוק, ההשקעה שנדרשה לצורך הפצתו, היחס בין שיעור הרווח הצפוי להוצאות וההשקעות שהשקיע המפיץ ומידת הקשר והתלות בין הלקוחות לבין המפיץ (שם, בעמ' 707; והשוו גם לקביעותיו של כבוד השופט שוהם בת"א (מחוזי ת"א) 1796/06 **האחים שליין בע"מ נ' Yamato Sewing machine Manufacturing Co. Ltd**, מיום 21.5.14, בפסקה 10 לפסק-הדין). על רקע כל אלה נקבע כי "אמת המידה לדרישת ההודעה המוקדמת היא גמישה ומטרתה נגזרת מנסיבות המקרה, לרבות תנאי ההתקשרות" (הלכת **הרשטיק**, בעמ' 432), וכי "הזמן הסביר בכל מקרה תלוי במהותו של החוזה ובנסיבות של המקרה, לרבות נסיבות והנסיבות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

של ביטול החוזה" (הלכת התאחדות סוכני נסיעות, בפסקה 19 לפסק-הדין). כללים אלה תואמים "את השכל הישר, בנסיבות של הסכם תקופה בלתי קצובה" (ע"א 4309/06 בשארה ורור בע"מ נ' גלית ויטמן (1979) בע"מ, מיום 17.6.08, בפסקה כד לפסק-הדין, להלן: הלכת ורור). קביעה עקרונית זו נתמכה בפסיקה, בין היתר, מכח ההיקש להוראת סעיף 19 לחוק השכירות והשאלה, התשל"א-1971 (הלכת הרשטיק, בעמ' 433).

31. לא למותר לציין כי על אף חילוקי הדעות "התורתיים" בהלכת טרבנול, הגיעו כל חמשת שופטי ההרכב למסקנה לפיה התקופה הסבירה של ההודעה מראש היא של שנה אחת (ראו גם דברי כבוד השופט חשין בהלכת חינואוי, בעמ' 78; והשוו הלכת הרשטיק, בעמ' 434). עם זאת, אין מחלוקת כי פרק הזמן הסביר נגזר מנסיבות העניין. לא הרי חוזה שתוקפו לשנה אחת האמור להיות מחודש מדי שנה, בגדרו נקבע כי ככל הנראה תקופת ההודעה הסבירה היא של חצי שנה (עניין למיט, בפסקה 6 להחלטה) כחוזה בגדרו טרם עלה בידי המפיץ להחזיר את השקעותיו או לראות את פרי עמלו. במקרה אחרון מעין זה עשויה התקופה להתארך אף מעבר לשנה (ראו לדוגמא ת"א (מחוזי ת"א) 1902/08 דנישר בע"מ נ' Banketbakery Merba B.V., מיום 17.4.13, בגדרו נקבע שתקופת ההודעה המוקדמת הסבירה היא שישה עשר חודשים, לנוכח התקופה הלא ארוכה בגדרה נהנה התובעת מחוזה ההפצה). מאידך, כאשר תקופת הפעילות הארוכה איפשרה לסוכן ליהנות מפרי השקעתו, הרי ש"מטרתה של תקופת הודעה מוקדמת אינה מיצוי פירותיה של הקמת מערך השיווק, שהופקו מכבר, אלא מתן תקופת היערכות בלבד" (הלכת ורור, בפסקה לה לפסק-הדין).

32. היחסים שבין סוכן ליצרן זכו בינתיים לעיגון חקיקתי במסגרת חוק חוזה סוכנות (סוכן מסחרי וספק), התשע"ב-2012 (להלן: "חוק חוזה סוכנות"). לחוק זה אין תחולה במקרה דנא, מאחר והוא נכנס לתוקף לאחר שהתפרדה החבילה. עם זאת, ניתן ללמוד מהוראות החוק כי על פי השקפת המחוקק העדכנית זכאי כל צד לחוזה סוכנות לסיימו בהודעה מוקדמת "בתוך זמן סביר מראש ובכתב", כאשר תקופת ההודעה המוקדמת המירבית שקבע המחוקק היא בת שישה חודשים, לחוזה שחל בין הצדדים במשך שש שנים ומעלה (סעיף 4(א)(7) לחוק חוזה הסוכנות). יחד עם זאת, קובע החוק כי הסוכן יהיה זכאי לפיצוי מה"ספק"

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

(היצרן או היבואן) בשל התקשרויות של הספק עם לקוחות חדשים או בשל גידול משמעותי בהיקף עסקי הספק עם לקוחות קיימים, ובלבד שעלה בידי הסוכן להוכיח כי הוא היה הגורם היעיל להתקשרות וכי זו הניבה פירות לספק גם לאחר תום תקופת חוזה הסוכנות. לבית המשפט ניתנה סמכות להפחית את סכום הפיצוי או לא להעניקו כלל אם מצא כי בנסיבות העניין צודק ונכון לעשות כן. במקרה של מתן פיצוי עשוי הסוכן לזכות לפיצוי המחושב על פי תקרה של 12 חודשי רווח (סעיף 5 לחוק חוזה הסוכנות). קביעות אלה מושפעות מהוראות הדירקטיבה של האיחוד האירופאי בעניין סוכן מסחרי עצמאי (Council Directive 86/653/EEC of 18 December 1986 on the coordination of the laws of the Member States relating to self-employed commercial agents ; להלן: "הדירקטיבה"). על פי דברי ההסבר להצעת החוק ביקש המחוקק לחרוג מהמצב המשפטי השורר, לפיו "הסכמי הסוכנות בישראל נשענים על אדנים הכללים, ובעיקר על דיני החוזים" (הצעת חוק זכויות הסוכן המסחרי ומעמדו, התשע"א-2011, ה"ח הכנסת, 404, מיום 25.7.11, בעמ' 230). מכאן שעל פי חוק חוזה סוכנות היתה תקופת ההודעה המוקדמת עומדת על ששה חודשים בלבד, אולם בד בבד עשוי היה הסוכן לזכות בפיצוי בגין השוק שיצר עבור היצרן, בכפוף להוכחה כי היה הגורם היעיל ביצירתו ובכפוף להוכחת שיעורו של הרווח הממוצע בשלוש השנים שקודם לביטול ההתקשרות (סעיף 5(ב) לחוק חוזה הסוכנות).

במאמר מוסגר יוער כי על פי הדירקטיבה זכאי הסוכן להודעה מראש של עד שלושה חודשים, לפי מפתח של חודש לשנת התקשרות, כאשר למדינות החברות ניתנת האפשרות להגדיל מכסה זו עד לששה חודשים (סעיף 15 לדירקטיבה). כמו כן זכאי הסוכן לשיפוי (indemnity) המחייב הוכחת תנאים מקדימים ומבוסס על דרך חישוב הדומה לזו שנקבעה בסעיף 5 לחוק חוזה סוכנות (סעיף 17(2) לדירקטיבה) או לפיצוי (compensation) המצריך הוכחה כי בפועל נמנעו מהסוכן הרווחים להם היה זכאי תוך שהיצרן קוטף רווחים ניכרים מהתנהלותו, ולחלופין – השבת השקעותיו של הסוכן, אם זה לא זכה לכסותן (סעיף 17(3) לדירקטיבה). לסוכן עומדת האפשרות לזכות בשיפוי או בפיצוי, אך לא בשניהם (סעיף 17(1) לדירקטיבה; ראו גם, על דרך הדוגמא, תקנה 17 לתקנות שחוקקו באנגליה בעקבות הדירקטיבה: The Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993). מעיון בדברי חקיקה אלה עולה כי במדינות אירופה קמה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לסוכן זכות משולבת להודעה מוקדמת של עד ששה חודשים (ולכל הפחות עד שלושה חודשים), ולשיפוי או פיצוי המצריכים עמידה בנטל הוכחה לא פשוט³. המחוקק הישראלי בחר בדרך של ה"שיפוי", אלא שגם זו היתה מחייבת הוכחת מספר תנאים מקדימים לצורך הזכיה בו, ובכלל זה הבאת ראיות אודות מידת התרומה של הסוכן לגידול בשוק הלקוחות והוכחת שיעור הרווח שצבר הסוכן כתוצאה מפעילותו בשנים שקודם להיפרדות. ספק אם תנאי החוק התקיימו במלואם במקרה דנא.

33. עניין אחרון שיש להידרש לו בהקשר זה, אף אם הוא בבחינת הקדמת המאוחר, נוגע לזכויות הקנייניות במוניטין. בהקשר לסוגיית הזכות הקניינית במוצרים המשווקים נקבע כי סוכנות "ולו גם סוכנות בלעדית וארוכת ימים, אינה מקנה לסוכן כל זכות קניינית בסוכנות ומכמניה (לרבות מוניטין), זכות להתמיד בה ולכפות את עצמו על היצרן" (הלכת **טרבנול**, בעמ' 680). הקשר בין הסוכן ליצרן מעניק לסוכן זכויות חוזיות בלבד (**שם**, עמ' 681). המוניטין של המוצר שייך ליצרן בלבד, ולסוכן אין חלק בו (**שם**, עמ' 683). אף אם הסוכן סייע ליצרן לבנות את המוניטין, הרי שבניית המוניטין אינה אלא מתפקידו של הסוכן ואין בה כדי להקנות לו זכות קניינית במוניטין עצמו (**שם**, עמ' 684). על סוכן הטוען לזכות במוניטין, על אף קיומו של כלל רחב זה, מוטל הנטל להוכיח שהמוצר מזוהה איתו ולא עם היצרן (**שם**, עמ' 685).

³ ה"שיפוי" מחושב, כפי שצוין בגוף הטקסט, בדרך של הענקת סכום העולה כדי סך העמלות שהיה הסוכן צפוי לקבל במשך שנה, ותוך הסתמכות על ההכנסה הממוצעת בחמש (או שלוש) השנים הקודמות להפסקת ההתקשרות. אשר לפיצוי, חלים כללים שונים במדינות החברות. בקצרה ניתן לומר כי במשפט הצרפתי, הרואה בסוכן כמעין שותף למוניטין של היצרן, ניתן פיצוי המבוסס על שנתיים של עמלה (article 12 of the Loi no 91-593 du 25 juin 1991 relative aux rapports entre les agents commerciaux et leurs mandants). במשפט האנגלי, המאפשר קבלת שיפוי או פיצוי, מחושב הפיצוי לפי שווי השוק בו היה הסוכן מצליח למכור את עסקו כסוכן, תוך התחשבות בשאלות דוגמת מצב החברה (רווחי או הפסדי), בחינת השאלה אם ההכנסות היו במגמת עליה או ירידה, הזדהות הלקוחות עם היצרן או עם הסוכן, והשאלה אם הסוכן מעדיף פיצוי לאורך זמן או סכום חד פעמי (Lonsdale v. Howard & Hallem Limited). בית הורדים הבהיר בהחלטתו זו כי השוני בין הכלל האנגלי לזה הצרפתי מבוסס לא רק על התפיסה השונה של מעמד הסוכן אלא גם על התנהגות שונה בחיי המסחר.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ניתן איפוא לומר כבר עתה כי השלכת קביעות אלה למקרה דנא מביאות למסקנה כי על חיים לוי להוכיח שהמוניטין של כלי הרכב הנמכרים באמצעותו הוא מוניטין שלה, קרי: שהלקוחות מבקשים לרכוש רכבים מאחר ואלה משווקים על ידי חיים לוי, ללא כל קשר לשאלה אם מדובר ברכב של יצרן פלוני או אלמוני. למותר לציין שטענה זו לא הוכחה, והיא נחזית להיות מופרכת על פניה. דומה כי אין כל קושי לקבוע כי אדם הרוכש רכב חדש מעוניין בדרך כלל ברכב מתוצרת יצרן מסויים (בין אם מדובר ביצרן אירופי, אמריקאי או מהמזרח הרחוק), ולעתים מזומנות מבקש הוא לרכוש דגם מסויים של אותו יצרן. אחת היא לו אם מדובר ברכב המיובא על ידי קרסו או לובינסקי, ואם הרכב משווק על ידי סוכן פלוני או אלמוני. ההנחה כי מאן דהו רוכש "רכבי חיים לוי" היא הנחה המצריכה ביסוס ראייתי ממשי ביותר, ולא הונחה לה כל תשתית.

34. טענות הצדדים ידונו להלן על רקע סקירה זו של המצב המשפטי השורר.

ביטול ההסכם

35. כאמור, לא הוצגו הסכמים בכתב שנערכו בין הצדדים לפני שנת 1999, ונראה שההתקשרות ביניהם באותה תקופה נעשתה בעל-פה והושתתה על האמון ששרר באותה עת בין חיים לוי ז"ל לבין בני משפחת קרסו. בשנת 1999 התנהל משא-ומתן בין הצדדים, בסופו נחתמו שני הסכמים בין הצדדים: חוזה הסוכנות וחווה המוסך.

36. מדרך הטיעון שבכתב התביעה ניתן היה להסיק כי חוזה הסוכנות הוא חוזה ההתקשרות העיקרי בין הצדדים, וחוזה המוסך הוא הנספח לו. על יסוד תפיסה זו נטען, בין היתר, כי מטעם זה יש לראות את הקביעות שבחוזה הסוכנות כחלות גם על חוזה המוסך, ובכלל זה הקביעות הנוגעות לתקופת ההתקשרות. בפועל לא כך הם פני הדברים, ולו מהבחינה הכלכלית. על פי הנספח לחוות-הדעת מטעם התובעת ("הערכת שווי" שערך המומחה מטעם התובעת), מעלה הניתוח הפיננסי המבוסס על הדו"חות הכספיים של החברה כי כ-80% מהכנסות החברה מיוחסות להפעלת המוסך המורשה ורק 20% מההכנסות מיוחסות למכירות רכבים ואביזרים. קביעה זו של המומחה מטעם התובעת אינה נוקבת במדויק

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

את חלקה של הסוכנות לשיווק הרכבים בהכנסות התובעת, שכן היא כוללת גם את מכירת האביזרים יחד עם ההכנסות משיווק הרכבים. עיון בדו"חות הכספיים (1/3) ובניתוח שערך המומחה מטעם התובעת בחוות דעתו, המשקף אחד לאחד את העולה מהדו"חות הכספיים, מעלה שבפועל עמדו ההכנסות מהסוכנות על בין 7%-8 מסך הכנסות החברה (עמ' 6 לחוות-הדעת). מכאן שההכנסות מהסוכנות היו טפלות להכנסות מהמוסך, ומבחינה כלכלית ההתקשרות החשובה יותר שבין הצדדים היתה זו שעניינה במוסך.

עם זאת, אין מחלוקת כי לעובדה שחיים לוי שימשה כסוכנות של קרסו נודעה השפעה על לקוחות פוטנציאליים. לעניין זה הבהיר גם אסף ספקטור בעדותו כי העובדה שהמוסך צמוד לסוכנות למכירת רכב מאפשרת לבעל הסוכנות והמוסך "לשדר" ללקוחות הרוכשים רכבים חדשים "שהוא המקום שאליו הם צריכים לבוא", ויש להניח שיש בכך להגדיל את נתח השוק של חברה שהיא בעלת סוכנות עם מוסך גם יחד (עמ' 442-443 לפרוטוקול; יחד עם זאת ציין ספקטור שאין פירושו של דבר כי ללא סוכנות יקטנו הכנסותיו של המוסך).

37. כפי שיובהר להלן, נקבעו בחוזה המוסך תניות ברורות וחד-משמעיות המאפשרות את ביטולו. חוזה המוסך שנחתם בשנת 2010 אף איפשר את ביטול ההסכם באופן חד-צדדי וללא כל הנמקה. כאמור, חוזה המוסך משקף את ההתקשרות שהניבה לתובעת למעלה מ-90% מהכנסותיה. על פי הגישה המוצעת על ידי התובעת, הרואה בשני החוזים כחטיבה אחת על אף השוני שביניהם, ניתן היה לטעון כי לאור התפיסה הכלכלית לפיה ההתקשרות העיקרית היא דווקא זו שעניינה במוסך הרי שניתן להחיל את הוראות סיום הסכם המוסך גם על הסכם הסוכנות. מכאן תנבע לכאורה המסקנה כי ניתן היה לבטל את חוזה הסוכנות ללא כל הנמקה. עם זאת, מאחר והצדדים בחרו לנתח את ביטול ההתקשרות שביניהם באספקלריה של חוזה הסוכנות תחילה, ייבחנו תחילה תניותיו של הסכם זה והשאלה אם ובאילו תנאים ניתן היה לבטלו. רק לאחר מכן תיבחן שאלת ביטול חוזה המוסך.

לאחר בחינת הוראות ההסכמים יסקרו גם המגעים שנעשו בין הצדדים לאחר תום התקופה החוזית. על רקע הקביעה שתדון להלן, לפיה הסכם הסוכנות אינו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

אלא חוזה לתקופה קצובה, ניתן היה לטעון כי לא נודעת עוד חשיבות לשאלה זו. עם זאת נראה שיש מקום להידרש לשאלה עובדתית זו ממספר טעמים: האחד נוגע להנחה כי עם תום ההסכם משנת 1999 הוטלה על הצדדים החובה להיכנס למשא-ומתן בעניין חידוש היחסים שביניהם. מכאן שיש לבחון מה הביא ל"התפוצצות" המשא-ומתן. השני עניינו בטענות בדבר משבר האמון בין הצדדים והשפעתו על ההחלטה לביטול ההסכמים, נושא המצריך בחינה של ההתרחשויות. השלישי נשען על העובדה שהצדדים המשיכו בתקופת הביניים בקיום הוראות החוזה משנת 1999, ולהשפעה האפשרית של התנהלות זו על היחסים החוזיים שבין הצדדים. כאמור, סוגייה זו תידון לאחר בחינת התניות שבהסכמים בנוגע לאפשרות להבאתם לסיום.

א. הסכם הסוכנות – הסכם לתקופה קצובה?

38. בשל חשיבות התניות שבהסכם הסוכנות יובאו להלן התניות העיקריות הכלולות בהסכם, הן אלה הנוגעות למשך התקופה והן אלה הנוגעות למחלוקות אחרות שבין הצדדים, שידונו על מקומן. יובהר כי כותרת ההסכם אינה כוללת את התאריך המדויק בה נחתם, ומציינת אך כי הוא נחתם בחודש דצמבר 1999. כפי שהובהר לעיל נחתמו שני הסכמים זהים, האחד בנוגע לרכבי רנו והשני בנוגע לרכבי ניסאן (הציטוטים להלן נלקחו מההסכם בעניין רכבי ניסאן).

39. הסכם הסוכנות קובע כדלהלן:

"הואיל: והחברה הינה המפיצה הבלעדית של מכוניות ניסאן בישראל

2. החברה נותנת הרשאה בלעדית למשווק למכור באזור השווק מכוניות ניסאן שיובאו על ידי היבואן בני משה קרסו בע"מ, בכפוף לאמור להלן בהסכם זה.

...

4. תוקף הרשאה למכירת מכוניות על פי הסכם זה הינו לתקופה של 10 שנים החל מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2009, בכפוף לכך כי החברה תמשיך ותשווק את

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסד אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

- מכוניות "ניסאן" בישראל וכי ההסכם בינה ובין חברת "ניסאן" ימשך לכל אורך תקופתו בהסכם זה.
5. המשווק לא יהיה זכאי לכל תמורה, באם תושב מאזור השווק ירכוש מכונית ניסאן אצל החברה במישרין או אצל משווק אחר.
6. למען הסר ספק, מובהר בזה כי ההרשאה למשווק למכירת מכוניות ניסאן אינה מהווה זכות קנינית והמשווק אינו רשאי להעבירה או להמחותה לאחר, או לקבל פיצוי כלשהוא, או תמורה כלשהיא עם סיומו של הסכם השווק בהתאם להסכם זה.
- ...
8. המשווק מתחייב לפעול בהתאם לנוהלים ולהנחיות החברה.
9. מובהר בזה כי הנוהלים וההנחיות ישתנו מעת לעת והמשווק מתחייב למלא אחר כל הנחיות החברה ביחס למכירת מכוניות ניסאן, כפי שאלה ימסרו לו מעת לעת.
10. הצדדים יתקשרו ביניהם בהסכמים נפרדים לצורך ניהול מוסד שרות למכוניות ניסאן ולצורך שווק חלפים ואביזרים למכוניות ניסאן.
- ...
12. א. המשווק יפעיל מחשב וציוד הקפי בהתאם לדרישות החברה לשם נהול מערכת שווק המכוניות של החברה ושל חברת פסיפיק יבואני מכוניות בע"מ בלבד.
- ...
- ג. החברה תהיה רשאית מעת לעת, על פי שקול דעתה, לשנות את רכיבי ומרכיבי ציוד המיחשוב כאמור לעיל.
- ...
14. המשווק מתחייב בזאת שלא לעסוק בתקופת ההסכם בכל דרך שהיא, במישרין או בעקיפין, בשיווק ו/או בהפצה ו/או במכירה של מכוניות אחרות מלבד מכוניות רנו ומכוניות

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ניסאן, בהתאם להסכם שבין המשווק וחברת פסיפיק
יבואני מכוניות בע"מ.

...

19. עבור הזמנת המכונית באמצעות הסוכן, יהיה הסוכן זכאי
לתשלום עמלה מאת החברה. סכום העמלה יהיה בהתאם
להסכמה שתושג בין הצדדים מעת לעת.

...

21. א. המשווק מתחייב להעביר לחברה את הכספים שגבה
מלקוחותיו עבור מחיר המכוניות מידיית ולא יאוחר יותר
מ-24 שעות ממועד קבלתם או יום עסקים אחד במקרה של
קבלתם ערב חג או ביום שישי.

22. א. המשווק מתחייב לנהל ספרי הנהלת חשבונות,
כרטסת לקוחות וכל מסמך אחר הדרוש לצורך רישום
ההזמנות שנעשו באמצעות המשווק.

...

ג. החברה תהיה רשאית לעיין ולבדוק את ספרי
החשבונות של המשווק בקשר לעסקיו על פי הסכם זה, בכל
עת שתחפוץ בכך.

...

24. א. המשווק לא יהיה זכאי להמחות ו/או להסב ו/או
להעביר את התחייבויותיו על פי הסכם זה, בין בתמורה
ובין שלא בתמורה.

ב. במקרה של נהול עסקו של המשווק באמצעות
חברה, כי אז לא יהיה רשאי המשווק לשנות את הרכב
בעלות המניות בחברה, ללא הסכמה מראש ובכתב של
החברה.

25. למרות האמור בהסכם זה, תהא החברה רשאית לבטל
הסכם זה, בכל אחד מן המקרים הבאים:

א. המשווק הפר סעיף יסודי של הסכם זה ולא תיקן
ההפרה תוך 30 ימים מיום שנדרש בכתב על ידי החברה
לעשות כן.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ב. ניתן צו כינוס נכסים קבוע נגד המשווק ו/או מונה
כונס נכסים קבוע לנכסיו ו/או התמנה לו מפרק קבוע.

40. מהסכם הסוכנות עולה כי ככל שהדברים נוגעים לתקופה עליה יחול ההסכם קובע סעיף 4 להסכם כי תוקף ההרשאה למכירת מכוניות הוא **ל"תקופה של עשר שנים החל מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2009"**. לבד מאמירה זו, לא כולל ההסכם אמירה נוספת כלשהי בנוגע לתקופת ההסכם, אין הוא כולל מנגנון להארכת ההסכם ולא נכללת בו אופציה מסוג כלשהו להארכתו. על אף זאת טען דני לוי, מבעלי החברה ואחד המעורבים בחתימת ההסכם, כי כוונת הצדדים היתה לכרות הסכם שיעמוד בתוקפו לנצח ומטעם זה לא היה כל צורך לכלול בהסכם קביעות בעניין הארכת ההסכם או מנגנון שימש לצורך זה (סעיפים 15-12 בעמ' 12 לתצהירו). עוד טען דני לוי כי התקופה של עשר שנים נקבעה מאחר ולא ניתן היה לקבוע תקופה ארוכה יותר.

41. לבד מעדותו של דני לוי הביאה התובעת כעד מטעמה את עו"ד דניאל עזריאל, ששימש כיועץ המשפטי של התובעת בתקופה הרלוונטית וניהל את המשא-ומתן עם קרסו בנוגע לחתימת הסכם הסוכנות. עו"ד עזריאל מסר בתצהירו מיום 3.5.11 כי כוונת הצדדים היתה "לקשור את חיים לוי ואת האחים לוי לתקופה ארוכה ככל הניתן, בבלעדיות כלפי קרסו" (סעיף 9 לתצהירו). אשר לתקופה שנקבעה בהסכם ציין עו"ד עזריאל שזו העידה על כוונה להמשכיות ולדעתו "הכוונה היתה שהיחסים יימשכו גם מעבר לאותן עשר שנים ויתחדשו מאליהם. ההמשכיות של היחסים היתה מובנת מאליה" (סעיף 11 לתצהירו). לאחר דברים אלה חתם עו"ד עזריאל על תצהיר נוסף, ביום 22.6.11, ככל הנראה לאחר שהוצגו לפניו טיוטות של הסכם הסוכנות מהן השתמע אחרת (עמ' 82 לפרוטוקול). בתצהיר שני זה אישר כי בתחילה דובר על עריכת חוזה לתקופה של 15 שנים, ומחמת מניעה כלשהי של קרסו סוכם על תקופה של עשר שנים (סעיף 4 לתצהיר השני). על אף זאת חזר עו"ד עזריאל על הטענה כי היתה כוונה של הצדדים "להמשכיות גם לאחר תקופת ההסכם" (סעיף 5 לתצהיר השני).

42. עובדת קיומן של טיוטות להסכם הסוכנות לא נזכרה בתצהירי חיים לוי. בכלל זה לא נזכרו הטיטות גם בתצהירו של עו"ד עזריאל, אף שאין חולק כי הטיטות

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

הראשונה של ההסכם נערכה על ידיו. לעניין זה העיד עו"ד עזריאל כי ערך טיוטה להסכם הסוכנות בהתאם לנקודות שדני לוי ביקש ממנו לכלול בהסכם (עמ' 83 לפרוטוקול). יוער כי דני לוי טען בעדותו שלא העביר נקודות כלשהן לעו"ד עזריאל והסתפק בהנחיה כללית לפיה יהיה קשוב לרצונות הצדדים (עמ' 225 לפרוטוקול). נראה שיש להעדיף לעניין זה את עדות עו"ד עזריאל, שאין להניח כי שלח טיוטת הסכם המבוססת על הבנתו הבלעדית את טיב היחסים. בחקירתו הנגדית העיד עו"ד עזריאל כי בתגובה לטיוטת ההסכם ששלח לקרסו קיבל טיוטה שונה לחלוטין מעו"ד בן טוב, שייצג את קרסו. דני לוי אישר שהשינויים שהציע עו"ד בן טוב מקובלים עליו (עמ' 83 לפרוטוקול). עו"ד עזריאל לא ידע להסביר מדוע נוצר הצורך בעריכת ההסכם בכתב, אך מסר כי באותה תקופה ייצג גם מוסכים אחרים וכי מדובר במגמה כללית של יבואני הרכב ששררה באותה עת, בגדרה הוסדרו יחסיהם עם הסוכנויות במסגרת חוזים בכתב. הוא לא שלל שמגמה זו נשענה על הוראות בצו הפיקוח [הכוונה לצו הפיקוח על מצרכים ושירותים (יבוא רכב ומתן שירותים לרכב), התשל"ט-1978] (עמ' 84 לפרוטוקול).

43. בטיטת החוזה ששלח עו"ד עזריאל לקרסו נכתב, בין היתר, כי "תוקף הראשונה למכירת מכוניות על פי הסכם זה הינו לתקופה של 15 שנה החל מיום ____ ליום ____" (סעיף 5 לטיטת שהוגשה כנספח כג1 לתצהירו של אסף שטרנברג מטעם קרסו; לחלף: "הטיטת הראשונה"). עוד נכתב בטיטת כי "הסכם זה יוארך מעת לעת אלא אם כן יוסכם על ידי הצדדים אחרת" (סעיף 6 לטיטת הראשונה). סעיפים אלה לא התקבלו על דעתה של קרסו. עו"ד עזריאל ודני לוי העידו שניהם כי עו"ד בן טוב ביקש להפחית את תקופת ההסכם מ-15 שנים לעשר שנים, מסיבות שלא הובהרו להם דיין (עמ' 92 לפרוטוקול; עמ' 197, 225 ו-227 לפרוטוקול). אשר למנגנון המאפשר חידוש של ההסכם מעת לעת הבהיר עו"ד עזריאל שסעיף זה נמחק מהטיטת מאחר ו"קרסו לא קיבלו את זה" (עמ' 86 לפרוטוקול). עו"ד עזריאל ציין כי התריע על כך בפני דני לוי, אולם זה הסכים למחיקת הסעיף (שם).

44. בתגובה לטיטת ששלח עו"ד עזריאל לקרסו, ולאחר המשא-ומתן בין הצדדים, נשלחה לעו"ד עזריאל טיוטה שניה. לבית המשפט הוגש העתק של טיוטה זו,

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

שלדברי עו"ד עזריאל נערכה על ידי עו"ד בן טוב, כשעליה הערות רבות בכתב יד שהוטמעו רובן ככולן בחוזה שנכרת בסופו של יום. על פי נוסחן וטיבן ניתן להניח כי נכתבו על ידי עו"ד בן טוב על רקע ההסכמות שהושגו בין הצדדים (הטייטה צורפה כנספח כג2 לתצהירו של שטרנברג). ככל שהדברים אמורים בתקופת ההסכם, נכתב בטייטה כי "תוקף הרשאה למכירת מכוניות על פי הסכם זה הינו לתקופה של 36 חודשים החל מיום 1.12.2000 ועד ליום 31.12.2002" (סעיף 4 לטייטה השניה). סעיף זה תוקן בכתב יד כך שנרשם בו שתוקף ההרשאה יהיה "לתקופה של עשר שנים החל מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2009". קביעה זו, כמו גם התוספת בכתב יד בעקבותיה, מופיעות בהסכם שנכרת בין הצדדים בחודש דצמבר 1999.

45. טענות חיים לוי לפיהן כוונת הצדדים היתה שההסכם יעמוד בתוקפו לעולמי עד נסתרות לא רק מלשונו המפורשת של החוזה, הקובעת כי הוא יעמוד בתוקפו עד ליום 31.12.2009, אלא גם מעיון בטייטות ומעודיות הצדדים. מחילופי הטייטות ניתן ללמוד כי עמדתה של קרסו בטייטה ששלחה היתה שההסכם יעמוד בתוקפו לתקופה מקבילה לזו של חוזה המוסך שנכרת בין השתיים באותה עת, למשך שלוש שנים בלבד. חיים לוי דרשה כי ההסכם יעמוד בתוקפו למשך 15 שנים, ויתחדש מעת לעת אלא אם כן יוסכם אחרת. בסופו של יום הגיעו הצדדים להסכמה לפיה תיקבע תקופת ההסכם לעשר שנים, כאשר גם העדים מטעם חיים לוי הסתפקו באמירות כלליות בנוגע לסיבה לפיה קוצרה התקופה המבוקשת על ידם. כמו-כן הוסכם במפורש **למחוק** את התניה לפיה ההסכם יוארך מעת לעת אלא אם כן יוסכם על ידי הצדדים אחרת, וזאת **על פי דרישת קרסו**. משכך, אין מקום לטענה שהעלה דני לוי לפיה ברור היה לצדדים שהחוזה יתחדש מאליו בתום התקופה. חילופי הטייטות מעידים על היפוכו של דבר, וסירובה של קרסו לכלול בהסכם תנית חידוש בנוסח שהוצע על ידי חיים לוי מעיד על כך שלא היתה כוונה להארכה אוטומטית של ההסכם בתום תקופת ההתקשרות.

46. מכאן שהן לשונו הברורה של ההסכם והן העובדות הנוגעות לאומד דעתם הסובייקטיבי של הצדדים בעת כריתת ההסכם, כפי שהוכחו באמצעות עדותו של עו"ד עזריאל, מצביעים על כך כוונת הצדדים היתה לכרות הסכם שיעמוד בתוקפו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

עד ליום 31.12.09, וכי לא הושגה הסכמה בנוגע לחידוש אוטומטי של ההסכם בתום תקופה זו וזאת מאחר וקרסו התנגדה להכללת מנגנון מעין זה בהסכם.

47. שעה שהחוזה קובע במפורש מהי תקופת ההתקשרות עליה הוסכם, ובין הצדדים לא הושגה הסכמה בעניין הארכה אוטומטית של אותה תקופה על אף שחיים לוי ביקשו במפורש שתניה מעין זו תיכלל בהסכם, הרי שאין צורך להידרש לשאלת התנאים להפסקת ההתקשרות בחוזה ארוך טווח לתקופה בלתי קצובה. לנוכח הדברים שנקבעו לעיל, אין לראות בהסכם כהסכם לתקופה בלתי קצובה, ולפיכך רשאית היתה קרסו לבטל את ההסכם בתום התקופה.

משכך, אין למעשה עוד צורך להידרש לשאלה מה ההשפעה של עובדת היות ההסכם כזה המבוסס על קשר אישי ועל יחסי אמון בין הצדדים, עניין לו נדרש בית המשפט העליון בבקשת רשות הערעור באומרו "מערכת היחסים בין קרסו ללוי עוגנה בהסכם הפצה שהינו מסוג החוזים אשר לגביהם נפסק כי הם מבוססים על קשר אישי ועל יחסי אמון בין הצדדים וכי חזקה שהם אינם מיועדים לעמוד בתוקפם לצמיתות" (פסקה 7 להחלטה).

48. המסקנה מכל האמור לעיל היא שהחוזה שבין הצדדים היה חוזה לתקופה קצובה שהסתיימה ביום 31.12.2009. משכך, הגיע החוזה לכלל סיומו בסוף שנת 2009. ממילא הודעת קרסו על סיום ההרשאה אינה בגדר ביטול של הסכם זה, שהסתיים כ-14 חודשים קודם שנשלחה הודעת הביטול, ואין היא מהווה הפרה של ההסכם. ההודעה לא באה אלא לבטל את ההתקשרות העסקית שנמשכה גם לאחר תום התקופה החוזית, מיום 1.1.2010 ואילך, וזאת לאחר שמגיעים לכריתת הסכם חדש לא עלו יפה, כפי שיובהר להלן.

ב. ביטול ההסכם בתקופה בה לא שרר הסכם בכתב בין הצדדים

49. התובעת סבורה שגם אם פקע ההסכם בסוף התקופה הנקובה בו, הרי שלנוכח העובדה שהצדדים המשיכו לנהוג בהתאם להוראות ההסכם יש לקבוע כי הושגה ביניהם הסכמה לפיה יעמדו תנאי החוזה המקורי לנצח, ולכל הפחות יעמדו בתוקפם לתקופה של עשר שנים נוספות על אלה שנקבעו בהסכם המקורי. קרסו

בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

טוענת כי ההסכם שבין הצדדים פקע, אולם בשל הקשר העסקי ארוך השנים שביניהם המשיכו הצדדים להתנהל בהתאם להוראות ההסכם עד לחתימת הסכם חדש בכתב. במהלך תקופה זו רשאית היתה קרסו לבטל את ההסכם בכל עת תוך שהיא נותנת הודעה פרק זמן סביר מראש. לעניין זה ביקשה קרסו להקיש מההוראה הדומה שנקבעה בסעיף 19 לחוק השכירות והשאילה, התשל"א-1971 (בדומה להיקש שנעשה בהלכת **הרשטיק**, בעמ' 433). כאמור לעיל, כלל דומה חל בכל עת בו שוררת מערכת יחסים חוזית לתקופה לא קצובה.

50. אמנם, אין חולק שהצדדים המשיכו ביחסים העסקיים ביניהם במתווה דומה לזה שהוכתב על ידי ההסכם. אלא שלא ניתן ללמוד מכך שכוונתם היתה להמשיך ביחסים מעין אלה לנצח. כפי שהובהר לעיל, כבר בשנת 1999 נקטו יבואני הרכב בצעדים לחתימת הסכמים בכתב מול הסוכנויות, ולמעשה אין טענה של ממש לפיה כוונת הצדדים היתה להמשיך בהתקשרות ארוכת טווח ללא חתימה על הסכם כלשהו. אין גם להלום טענה מעין זו עם העובדה שכבר בשנת 1999, כאשר מערכת היחסים בין הצדדים היתה אידיאלית ומבוססת על יחסי אמון הדוקים מעין כמותם על פי המתואר על ידי חיים לוי, עמדה קרסו על חתימת הסכם בכתב. ממילא לא ניתן להניח שהכוונה היתה להמשיך ולהתנהל ללא חתימת הסכם. מכאן שכל שניתן ללמוד מהמשך ההתנהלות העסקית של הצדדים אינו אלא כי לשיטתם כל זמן שלא נכרת הסכם חדש אך ניתן היה לצפות שייכרת הסכם מעין זה, לא מיהרו הצדדים לנתק את הקשר שביניהם.

51. נראה עם זאת כי לנוכח מערכת היחסים הממושכת שבין הצדדים הוטלה עליהם החובה לנהל משא-ומתן בנוגע להמשך דרכם המשותפת. אף אם נקבע לעיל שהחובה נעשה לתקופה קצובה, הרי שעל רקע היחסים העסקיים ששררו בין שני הצדדים למשך למעלה משנות דור, אין מקום לקביעה כי אומד דעתם המשווער היה כי בתום תקופה זו תנותק מערכת היחסים על אתר. אף אם קרסו התנגדה לכך שההסכם יכלול תניה המאריכה את תוקפו באופן אוטומטי, יש להניח כי כוונת הצדדים היתה כי ייערך בין הצדדים משא-ומתן ענייני והוגן בכוונה להגיע להסכמות חדשות שיתוו את המשך הפעילות העסקית המשותפת של הצדדים. נראה שלכך מסכימה גם קרסו (הרבה למעלה מהצורך אעיר שיתכן כי ניתן להקיש לעניין זה מאותה גישה הסבורה כי קיימת "חובה נרמזת" [implied duty]

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לקיים משא-ומתן לפני ביטולו של החוזה ארוך-טווח; להחלטות ברוח זו במשפט הצרפתי והגרמני ראו N. Nassar *Sanctity of Contracts Revisited, A Study in the Theory and Practice of Long-Term Commercial Transactions* 46 (Dordrecht, 1995); Machteld W. De Hoon "Effective Unilateral Ending of Complex Long-Term Contracts" 4 *European Review of Private Law* 469, 475-476 (2005); יוער שלפרשנות זו אין לכאורה אחיזה בלשונו של סעיף 314 ל-BGB, הדנה בביטול הסכמים ארוכי-טווח, אף שהסעיף דורש "סיבה מוצדקת" לביטול – ר.ו.).

52. בפועל ניהלו הצדדים משא-ומתן בנוגע להסכם שייעגן את המשך דרכם העסקית. טיוטה ראשונה של "הסכם מאסטר לסוכנות מכירה" נשלחה לחיים לוי רק ביום 26.7.2010 (עמ' 2 לנספח כה לתצהיר שטרנברג), אלא שלאחר מכן התנהל משא-ומתן אינטנסיבי בין הצדדים בנוגע להמשך דרכם המשותפת. מעדותו של אילן וייץ, מנכ"ל קרסו, עולה שהסיבה לכך שהמשא-ומתן לא התחיל קודם לכן נובעת מהעובדה שרק בדיעבד התברר לו כי בפועל לא נוהל משא-ומתן כבר מתחילת שנת 2010 (עמ' 771 לפרוטוקול). לשיטתו, העובדה שלא נשלחה טיוטת חוזה חדש כבר בתחילת השנה היא "פשלה" שתוקנה ברגע שנודע לו על כך בחודש יולי 2010 (עמ' 772 לפרוטוקול).

לטענה זו ניתן לכאורה למצוא תימוכין במייל ששלח עו"ד ניר פרבר, היועץ המשפטי של קרסו, לאסף שטרנברג ביום 2.8.10 (ושהועבר בו ביום לדני לוי) ובו כתב עו"ד פרבר לשטרנברג כי "מבדיקה שביצעת, הסכם הסוכנות עם חיים לוי הסתיים ביום 1.1.2010... יש צורך להחתיים את הסוכנות על ההסכם הסטנדרטי החדש של החברה שהועבר לך". בתגובה למייל ששלח שטרנברג לרון לוי השיב רון כי עורכת-דינה של חיים לוי בחופשת לידה ו"אחרי שהיא תשוב, נעבור על החוזים ונתאם פגישות למיסוד ההסכמים" (התכתובת צורפה כנספח כא1 לתצהירו של דני לוי). מההתכתבות בין הצדדים לאחר שנשלחה הטיוטה, עולה כי חל עיכוב מסוים במשא-ומתן לקראת כריתת ההסכם בשל חופשת הלידה. על אף שנציגי קרסו הדגישו את חשיבות החתימה על ההסכם והבהירו כי "נכון לעכשיו אין חוזה תקף בין הצדדים" ביקשו נציגי חיים לוי ארכות לצורך העברת הערותיהם בעניין זה (התכתובת צורפה גם כנספח טו לתצהיר שטרנברג).

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

53. מדרך התנהלות זו ניתן ללמוד כי כוונת הצדדים היתה להמשיך בפעילות משותפת בכפוף לכך שתושג ביניהם הסכמה בנוגע להמשך המתווה העסקי. מסקנה זו מושתתת כאמור גם על אי הכללת סעיף חידוש בחוזה הסוכנות לדרישת קרסו, ועל ההנחה כי על אף הסירוב להכליל סעיף מעין זה התכוונה גם קרסו להמשיך את היחסים העסקיים עם חיים לוי, בכפוף לכך שתושג הסכמה חדשה המתאימה לנסיבות החיים והשוק המשתנות. יובהר שאף אם לא תתקבל גרסת וייץ לפיה אי המשלוח של טיוטת ההסכם בחודש ינואר נבע מטעות כלשהי, הרי שהעובדה לפיה התנהלו הצדדים במשך חצי שנה ללא חוזה בכתב אין בה כדי להביא למסקנות מרחיקות לכת בנוגע להסכמה כלשהי שהושגה בין הצדדים, ובוודאי שלא למסקנה לפיה התנהלות זו מיסדה הסכמה מחייבת לטווח ארוך, ולשיטת התובעת – הסכמה נצחית.

בהקשר זה יש להבהיר כי גם העדים מטעם חיים לוי לא טענו שהובטח להם כי ההסכם ישרור מכאן ואילך ולנצח נצחים. לעניין זה ציין דני לוי כי הניח שהצדדים ממשיכים לפעול כרגיל עד לכריתת חוזה חדש, והניח שהחוזה החדש שייכרת יהיה ברוח ההסכם הקודם (עמ' 209-210 לפרוטוקול). מכאן שאין בפי חיים לוי טענה לפיה הסכימו הצדדים באופן פוזיטיבי להמשיך ולנהל את עסקיהם באופן זהה לזה שנקבע בהסכם המקורי לנצח או אף למשך תקופה מוגדרת נוספת.

54. כאמור, המשא-ומתן לא נשא פירות. שני הצדדים מאשימים זה את זה בכשלון המשא-ומתן. חיים לוי סבורה כי קרסו ניהלה את המשא-ומתן בחוסר תום לב. במהלך חקירת עדיה של חיים לוי כנתבעת שכנגד טענו בני משפחת לוי שהדבר נעשה בזדון על ידי מנכ"ל קרסו (וייץ). קרסו טוענת כי האשם לכך נעוץ בהתנהלותם של בני משפחת לוי, שלא הסכימו לתנאים הבסיסיים שנכללו בטיטות החוזה, אף שמדובר בתנאים שהחילה קרסו על כל הסוכנויות ברשת. גם ניסיונות שנעשו לרכוש מחצית מהפעילות של חיים לוי או את הפעילות כולה, נתקלו בדרישות לא הגיוניות של חיים לוי. לפיכך לא ניתן היה להגיע להסכמה כלשהי. כאשר לכל אלה נוספו איומים מרומזים יותר ופחות בנוגע להליכים שתנקוט חיים לוי כנגד קרסו, במועד קריטי של הנפקת מניות קרסו בבורסה, ולאחר שהדיונים בפגישות בין נציגי הצדדים הגיעו לטונים גבוהים ביותר, הגיעה

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

קרסו לכלל מסקנה לפיה לא ניתן להמשיך בהתקשרות החוזית. לפיכך הודיעה על ביטול ההרשאה, תוך שהיא נוקבת בפרק זמן של שישה חודשים של הודעה מראש.

55. לנוכח המסקנה לפיה ממילא לא שרר בין הצדדים הסכם לתקופה בלתי קצובה לאחר תום ההסכם הקודם, אלא אך הסכמה לניהול מגעים בעניין המשך אפשרי של ההתקשרות החוזית, ומאחר וממילא ניתנה בסופו של דבר הודעה מוקדמת של שנה, ספק אם נודעת משמעות מעשית להכרעה בעניין הדרך בה התנהל המשא-ומתן בין הצדדים באותה תקופה. עם זאת, ולו להשלמת התמונה, ייסקרו המגעים שנערכו בין הצדדים, בקצירת האומר.

56. מהעדויות עולה שהתקיימו מספר מפגשים בין הצדדים בניסיון להגיע להבנה. דני לוי הבהיר בתצהירו שההסכם שנשלח מטעם קרסו לתובעת לא היה מקובל עליה כלל ועיקר, הן בשל העדר הבלעדיות, הן בשל משך החוזה המוצע, הן בשל עמידת קרסו על אפשרות לסיום ההסכם "מכל טעם שהוא" בהתראה של חודשים מספר, וגם על רקע דרישות ל"וויתור על זכויות עבר" והעדר הסכמה לשיפור התנאים המסחריים (סעיף 10 בעמ' 35 לתצהירו של דני לוי). נושאים אלה נדונו בין באי-כח הצדדים, אך עלו גם בפגישות בין נציגי הצדדים עצמם. בעקבות פגישה שהתקיימה ביום 7.9.10 בנוכחות דני ורון לוי מחד ואילן טל ושטרנברג מאידך, שלחה התובעת מסמך ובו אותן הסכמות שהושגו בישיבה על פי תפיסתה (עמ' 2 לנספח כח לתצהיר שטרנברג). בין אלה ציינה חיים לוי כי הוסכם על חידוש החוזה לשנתיים; על מתן הודעה של שנה מראש אם קרסו אינה מעוניינת לשוב ולחדש את ההתקשרות בתום תקופה זו; על בלעדיות עם אפשרות לביטולה בהודעה של שנה מראש; ועל מספר נושאים נוספים. יצוין כי במסמך זה לא נאמר דבר על פיצוי שישולם לחיים לוי בגין שווי שוק ומוניטין אם יסתיים הקשר החוזי. בתשובה שלח שטרנברג מכתב ביום 16.9.10 (עמ' 1 לנספח כח לתצהירו) ובו השגות קרסו על הסכמות אלה המיוחסות לה, שעיקרן גישתה לפיה יסתיים החוזה ביום 31.12.12 עם אפשרות לסיומו בהודעה של חצי שנה מראש, והעדר התחייבות לבלעדיות אך התחייבות למתן הודעה אם תחליט קרסו לפתוח אולם תצוגה לרכב בירושלים. בעקבות פגישה זו נשלח לדני לוי נוסח חדש של טיוטה (נספח כט לתצהיר שטרנברג).

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

57. פגישה נוספת בעניין זה התקיימה בין נציגי התובעת לבין שטרנברג ועו"ד פרבר ביום 11.10.10. בעקבות פגישה זו נשלחה ביום 17.10.10 לחיים לוי טיוטה מעודכנת של החוזה (נספח כא2 לתצהירו של דני לוי). מעיון בטיטה שצורפה לתצהירו של דני לוי ובהערות שכתבה ב"כ התובעת בכתב יד על הטיוטה, ניכר שבין הצדדים היו חילוקי דעות מהותיים בשלב זה. ביום 31.10.10 נערכה פגישה אחרונה בעניין האפשרות לכריתת הסכם (סעיף 20 בעמ' 36 לתצהירו של דני לוי).

58. בחודש נובמבר 2010 העלה וייץ את ההצעה לפיה קרסו תרכוש מחצית מפעילות חיים לוי. הצעה זו גררה מספר מפגשים בין נציגי הצדדים. לצורך קידום ההצעה שלח וייץ את רועי ארליך, מנהל הפיתוח העסקי, לנהל משא-ומתן לרכישה. יוער כי ארליך אינו עובד עוד בקרסו, ובעדותו ניתן היה להתרשם כי הוא מבקש להציג את הדברים כהווייתם. הוא אף התנצל בפני רונן לוי באולם בית המשפט על כי נאמר בתצהירו שרונן התבטא בצורה כוחנית במפגש ביניהם. לגוף העניין העיד ארליך שהוא התרשם כי וייץ נכון "לסגור עסקה" עם התובעת (סעיף 5 לתצהירו). במסגרת תפקידו בקרסו ניהל ארליך את המשא-ומתן לרכישת חמש חברות (עמ' 655-656 לפרוטוקול), ואם העסקה היתה עולה יפה – הוא היה מתוגמל בגינה (עמ' 655 ו-665 לפרוטוקול). ארליך ביקש מרונן לוי כי יעביר לו דוחות כספיים של חיים לוי כדי שניתן יהיה להציע הצעה מושכלת לרכישה (סעיף 11 לתצהיר ארליך), אלא שלאחר מכן הודיע לו רונן טלפונית כי החליט לא להעביר את הדוחות הכספיים של חיים לוי לידי נציגי קרסו (סעיף 14 לתצהירו). אין מחלוקת שהדוחות אכן לא הועברו לקרסו, מצב דברים שללא ספק הקשה מאוד על האפשרות לשקול לרכוש את החברה (עמ' 660-661 לפרוטוקול).

59. בעקבות הפגישה עם ארליך שלח רונן לוי ביום 14.12.10 הצעה בכתב למיזם משותף של קרסו וחיים לוי, וזאת, כאמור, מבלי שהוצגו לפני קרסו הנתונים הכספיים של חיים לוי. בעיקרו של דבר הציע רונן כי קרסו תרכוש מחצית מהפעילות של חיים לוי בתמורה ל-30 מיליון ₪ (על בסיס הנחת העבודה של חיים לוי לפיה שווייה הוא 60 מיליון ₪), תשכור את הנכס במשך 20 שנה בסכום של 165,000 ₪ לחודש ותעסיק את רונן ודני לוי כמנהלי החברה החדשה בתנאי

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

העסקה דומים לאלה של סמנכ"ל בקרסו (נספח כב1 לתצהירו של דני לוי). בתשובה למכתב זה נשלח ביום 27.12.10 מכתבו של אבי קנת, סמנכ"ל מכירות ושיווק בקרסו, ובו נטען כי קיימים פערים מהותיים ביותר בין הדרך בה הוצגו הדברים על ידי נציגי חיים לוי במהלך הפגישות לבין האמור במכתב, ולפיכך נראה שלא ניתן "להתקדם בערוץ זה" ועל חיים לוי לחתום על הסכם הסוכנות שהועבר לה (נספח כב2 לתצהירו של דני לוי). להערכת ארליך דובר בהצעה המציגה מחיר רכישה העולה במאות אחוזים על שווייה המשוער של התובעת (עמ' 667 לפרוטוקול). קנת הסביר כי בישיבות ההנהלה דובר על רכישה על בסיס מכפיל של עד בין פי 3 ל-4 מהרווח השנתי של חיים לוי (עמ' 706 לפרוטוקול). לפיכך לא ניתן היה להציע הצעה מושכלת כלשהי בהיעדר הנתונים הכספיים.

לאחר משלוח מכתבו של קנת נערכה ביום 31.12.10 פגישה בין דני לוי לוייץ. במסגרת פגישה זו הציע דני לוי כי קרסו תרכוש את מלוא פעילות התובעת על בסיס מכפיל מסוים לעסקה במסגרתה רכשה קרסו סוכנות בחדרה (סעיף 6 בעמ' 37 לתצהיר דני לוי). לטענת דני לוי הסכים וייץ למתווה העקרונית, אולם סירב למסור נתונים בעניין הסכום ששולם במסגרת העסקה בחדרה (שם). לאמירת דני לוי לפיה נתן וייץ הסכמה עקרונית למתווה המוצע אין כל תימוכין חיצוניים. וייץ מסר כי באותה פגישה התחושה היתה "שלא מגיעים לשום דבר" (עמ' 739 לפרוטוקול). פגישות נוספות בין נציגי הצדדים נערכו ביום 2.1.11 וביום 1.2.11. בעקבות פגישה אחרונה זו שלח אבי קנת מכתב ביום 2.2.11, ובו נאמר כי "לאחר בדיקה שתבוצע על ידי רואי החשבון של חברתנו" ובהתאם לממצאיה ו"לשיתוף פעולה מלא מצדכם להמצאת המידע, תגובש הצעה כלכלית מבחינתנו" (נספח כב3 לתצהירו של דני לוי). אין מחלוקת שבפועל לא הסכימה חיים לוי להעביר לקרסו את הדו"חות השנתיים או את הנתונים הכספיים המשקפים את מצבה לאשורו. בדיעבד מסתבר כי באותה עת הראו הדו"חות הכספיים כי התובעת מצויה בהפסדים. חיים לוי טענה שאין כל טעם בהעברת המסמכים מאחר ואין הם משקפים את השווי האמיתי של הפעילות.

60. במענה למכתבו של אבי קנת נשלח מכתב מטעם עו"ד ברם, שייצג אף הוא באותה עת את התובעת. במכתבו מיום 6.2.11 ציין, בין היתר, כי "בשנים האחרונות פעלתם בשיטתיות לפגוע בפעילות מרשתנו עבורכם" (פסקה 3

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

למכתב; נספח כב4 לתצהיר דני לוי). ספק אם היה באמירה מעין זו כדי לקדם משא-ומתן ענייני בין הצדדים. בתגובה למכתב זה הודיע ב"כ קרסו במכתבו מיום 9.2.11 (נספח כג1 לתצהיר דני לוי) כי לנוכח הגישה העולה מהמכתב הרי שנושא הרכישה ירד מן הפרק ועל חיים לוי לחתום על הסכם הסוכנות שנשלח לה. הוא הציע כי תתקיים פגישה בנוכחות הצדדים ובאי-כוחם בניסיון למצוא דרך להמשך פעילות חיים לוי ברשת קרסו. בעקבות הצעה זו נערכה פגישה ביום 14.2.11 בין דני לוי לאבי קנת.

בדיעבד מתברר כי דני לוי הקליט פגישה זו (התמליל צורף כנספח כב6 לתצהירו). לטענת חיים לוי עולה מתמליל ההקלטה כי קנת הצהיר על כוונה רצינית של קרסו לרכוש את חיים לוי כשהוא נוקב בסכום של 20 מיליון ₪ כסכום ראוי למכירה (סעיפים 12, 13 בעמ' 38 לתצהיר דני לוי). עיון בתמליל מעלה תמונה שונה למדי. כך, לדוגמא, מציין אבי קנת בשיחה באוזני דני לוי כי באותו שלב "שני הצדדים נעולים באיזה חשדנות הדדית שכל אחד חושב שהשני הולך להכין לו פה איזה קטע וזה כבר ברמה של עורכי דין" (עמ' 13 לתמליל). בהמשך השיחה מציין קנת כי אם הצדדים לא יצליחו להגיע לפתרון צריך להיערך לאלטרנטיבה אחרת (עמ' 18 לתמליל). בשלב מסוים ציין דני לוי כי חיים לוי שכרה את שירותיו של רואה חשבון שהוא "הזיגל"⁴ של ניירות הערך" וכי התנהלות קרסו גורמת לחיים לוי "להוציא עכשיו מאות אלפי שקלים לעורך דין" (עמ' 23 לתמליל). גם המשך השיחה מעיד על חוסר אמון שנבנה בין הצדדים, כאשר קנת חוזר ומציין שקרסו בתחושה ש"טומנים להם פה איזה קטע בשביל להגיע לבית משפט" (עמ' 27 לתמליל). כאשר הועלה המספר של 20 מיליון ₪ ציין קנת כי מדובר ב"מספר קשה" (עמ' 34 לתמליל), ובהמשך הבהיר כי אם עלו סכומים מעין אלה בשיחות הרי שמדובר בסכומים שכוללים את רכישת הנדל"ן של חיים לוי (עמ' 51 ו-57 לתמליל). במקביל עלו בדברי דני לוי אמירות הכוללות טענה כי קרסו גרמה לחיים לוי נזק ישיר של 10 מיליון ₪ בחמש השנים האחרונות (עמ' 32 לתמליל) וכי "יכולה להיות תביעה ענקית" על שימוש בלקוחות חיים לוי

⁴ מחשש כי הדור הצעיר לא יבין את "כוונת המשורר" יובהר כי על פני הדברים הכוונה באמירה זו היא לאיזכור של חוקר המשטרה בנימין זיגל ז"ל, שהגיע עד לדרגת ניצב במשטרת ישראל (ופרש לגמלאות בשנת 1987) ונדע כחוקר לוחמני ביותר העוסק במאבק בשחיתות ציבורית, עד שכונה לעתים בתקשורת "זיגל האיום".

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בתחום הליסינג (עמ' 42 לתמליל). על אף האיומים הלא ממש מרומזים בעניין נקיטת הליכים משפטיים משמעותיים שעלו מצד דני לוי, הציע קנת לקראת סוף הפגישה כי ינסו להתקדם בערוץ שיכלול רכישה כלשהי והעסקת דני ובנו חיים לתקופה של לפחות שנתיים (עמ' 59 לתמליל).

61. ביום 23.2.11 נערכה פגישה בין הצדדים ובאי-כוחם. למחרת היום שלח עו"ד ברם מכתב לקרסו (נספח כג3 לתצהיר דני לוי) ובו ציין כי בשנים האחרונות הפרה קרסו באופן חד-צדדי את מערכת היחסים ההסכמית שבין הצדדים ולפיכך בכוונת חיים לוי לשלוח בימים הקרובים "דרישה כספית מפורטת" בנוגע ל"נזקי הפרות העבר", כדי שזו תובא בחשבון במסגרת המתווה שהצדדים יגיעו אליו לצורך המשך היחסים שביניהם. דברים אלה נדחו מכל וכל במכתב ב"כ קרסו מיום 27.2.11 (נספח כג4 לתצהיר דני לוי), בו הובהר, בין היתר, כי מטרת הפגישה היתה "למצוא את הדרך לפרידה מכובדת וזאת על פי בקשתכם המפורשת". ביום 1.3.11 שלח רוני לוי הודעת מייל לבאת-כוחו ולאחרים, ובכלל זה לאבי קנת. הודעה זו כללת הודעה קודמת של באת-כוח חיים לוי, עו"ד הר-אבן, העוסקת בחוות-דעת של רואה חשבון שהועברה לעיונה. עו"ד הר-אבן ציינה כי "הדו"ח מצביע על קיום הפסד, אך לא על סיבת ההפסד, ואנו צריכים את הסיבה לצורך התביעה. רובי – האם אפשרי שבדו"ח יתווסף פרק של תזה אודות מקור ההפסד, וכמובן באופן שיצביע על קרסו כאחראית?". לפנייה זו השיב רוני לוי בפירוט ארוך של כל הנזקים שלדעתו יש לכלול בחוות הדעת, כשהוא ממעך הודעה זו גם לאבי קנת (נספח ו' לתצהירו של אבי קנת). למחרת היום, ביום 2.3.11, שלח ב"כ קרסו מכתב הודעה אודות סיום הרשאת חיים לוי לשמש כסוכן למכירת רכבים ברשת קרסו (נספח כג5 לתצהיר דני לוי), וביום 8.3.11 נשלח מכתב הודעה על סיום הרשאת חיים לוי לשמש כמרכז שירות מוסמך (נספח כג6 לתצהיר דני לוי).

62. ההתנהלות שתוארה לעיל מצביעה על כי המשא-ומתן לכריתת הסכם חדש עלה על שרטון כבר בשלביו הראשונים לנוכח פער עצום בעמדות הצדדים בנוגע לכל הנושאים המרכזיים. המשא-ומתן שהתנהל לאחר מכן בניסיון לרכישה של מחצית מפעילות חיים לוי, או של מלוא הפעילות על ידי קרסו, לא עלה יפה הן בשל דרישות חיים שנראו מוגזמות על פניהן; הן מאחר וחיים לוי סרבו לחשוף

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

את הנתונים הכספיים בפני קרסו, וממילא לא ניתן היה לאמוד באופן מושכל מה שווי רכישת הפעילות; והן בשל חוסר האמון הבוקע ועולה מהתכתובות בתקופה אחרונה זו ומתמליל השיחה שבין דני לוי לאבי קנת. במצב דברים זה אין כלל מקום לפליאה על שהצדדים לא הצליחו להגיע להבנה. האיומים על הגשת תביעת ענק, על שכירת שירותיו של רואה חשבון שהוא "הזיגל של ניירות הערך", קשירת הדברים למועד הנפקת קרסו בבורסה, והדוא"ל מיום 1.3.11 שהצביע על בניית תביעת ענק נגד קרסו, בוודאי שלא תרמו לאמון שבין הצדדים או לנכונות של קרסו להתקשר בהסכם, שלא לומר בהסכם לטווח ארוך, עם חיים לוי. איום על הצד שכנגד בהגשת תביעות ענק אינו מהווה צעד טקטי נכון בניהול משא-ומתן האמור להיות מושתת על אמון, ודומה כי פליאתה של התובעת מכך שלא נכרת עמה הסכם בסופו של יום ומכך שקרסו החליטה לבטל את ההתקשרות בנסיבות שנוצרו, אינה במקומה.

63. לטענת התובעת נוהל המשא-ומתן מתחילתו בחוסר תום לב, וכאשר לקרסו אין כל כוונה להתקשר בהסכם עם חיים לוי או לרכוש את פעילותה. מסקנה זו מושתתת בעיקרה על דברים שנאמרו מפיו של וייץ בישיבת הדירקטוריון של קרסו ביום 8.6.10 (ת/12); אין מחלוקת שהדברים נאמרו על ידי וייץ – עמ' 732 לפרוטוקול). בפרוטוקול ישיבה זו נרשם מפיו של וייץ:

"בנוסף, יש לנו בעיות עם הסוכן בירושלים. לדאבונו אנו תלויים רבות בסוכנות חיים לוי החולשת על פעילות באחד מהמרכזים החשובים בארץ, שם לחברה אין דריסת רגל. לאחרונה גילינו אי סדרים בדרך ההתנהלות של הסוכנות... אנו מנסים לטפל בבעיה. אנו הצענו, בין היתר, להיכנס כשותפים על מנת להדק את הפיקוח או לחלופין לרכוש את העסק ונענינו בשלילה. הניסיונות שלנו לאלתר קרקע להקמת מרכז שירות וסוכנות לא צלחו".

חלקם הראשון של הדברים, שעניינו באי הסדרים שהתגלו בפעילות חיים לוי, מהווה תיאור עובדתי נכון מנקודת מבטה של קרסו של ההתרחשויות עובר לחודש מאי 2010, בגין הוגשה התביעה שכנגד. עם זאת, מהאמור בפרוטוקול זה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

עולה לכאורה כי עוד קודם לחודש יוני 2010 נוהל משא-ומתן עם חיים לוי בנוגע לרכישת חלק מהפעילות או רכישה מלאה שלה, שלא צלח. בעדותו השיב וייץ כי למיטב זכרונו הציע רונן אפשרות מעין זו כבר בפגישה בכפר-סבא, שהתקיימה בחודש מאי 2010 (עמ' 757 לפרוטוקול), וכי הנושא עלה "בתחילת 2010" (שם). לאחר מכן אישר שלא נוהל משא-ומתן בעניין שותפות או רכישה לפני חודש נובמבר 2010 (עמ' 757 לפרוטוקול). משעומת עם הדברים שנרשמו מפיו בפרוטוקול ישיבת הדירקטוריון מחודש יוני 2010 וביקש להסביר כיצד מתיישבים דברים אלה עם גרסתו הנוכחית השיב "אין לי תשובה טובה" (עמ' 758 לפרוטוקול). הסבר אפשרי שנתן העד לסתירה הוא כי באותה תקופה חיפשו מרכז שירות (מוסך) אחר בירושלים, אלא שדברים אלה אינם עולים בקנה אחד עם האמירה בפרוטוקול ישיבת הדירקטוריון בנוגע ל"סוכנות", ולכך לא היתה לעד תשובה טובה (עמ' 759 לפרוטוקול). הוא הצהיר כי כל הדברים שהוא אומר או אמר לדירקטוריון הם "נכונים תמיד" (עמ' 759 לפרוטוקול). גם הסברי באי-כוחו כי העד וייץ סבר בטעות שהוא נשאל על מגעים בשנת 2009, אינם משכנעים, אף שאין ספק כי בשלב כלשהו חל בלבול בדברי העד שייחס התרחשויות משנת 2010 לשנת 2009 (עמ' 757 לפרוטוקול).

64. אמנם, עובר לחודש יוני 2010 התעוררו חשדות בלב קרסו בנוגע לאי-סדרים בהתנהלותה של חיים לוי, דברים העומדים כיום בבסיס התביעה שכנגד. עם זאת, לא הובאה כל ראיה שהיא לכך שהתקיים משא-ומתן בין הצדדים לפני חודש יוני 2010, בין אם במסגרת ניסיון לחתום על הסכם סוכנות חדש ובין אם בניסיון להגיע לעסקת שותפות או רכישה. הדבר אף לא נטען בתצהירים הרבים מטעם קרסו. המסקנה היא שהדברים שנאמרו על ידי וייץ לדירקטוריון החברה לא שיקפו את המצב העובדתי לאשורו. יש בכך כדי להטיל צל על עדותו של וייץ בנוגע למשא-ומתן וכדי להעלות ספקות בנוגע לתום-לבו בעת ניהול המשא-ומתן.

עם זאת, לא למותר לציין כי אם אכן רצה וייץ שלא להגיע לכלל הסכם עם חיים לוי לא היתה כל מניעה מצדו מלהודיע על כך שנים ארוכות קודם לכן. ב"כ התובעת אף טענה בסיכומיה שעל רקע גישתו העויינת להמשך מתן הבלעדיות הרי שמן הראוי היה כי היה מודיע על כך שנים קודם לכן, שאז היתה חיים לוי מגיעה לכלל ניתוק יחסים בתנאים ראויים. למצער ניתן היה לצפות כי לו זה היה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

הלך נפשו של וייץ, היה הוא מתחיל במשא-ומתן בשלהי שנת 2009, מביא לכשלונו במתכוון ומסיים את ההתקשרות החוזית אף מוקדם יותר.

יובהר כי לשיטת חיים לוי נקט וייץ בשיטת תרמית מתוחכמת ומפותלת למדי: הוא שלח במהלך המחצית השנייה של שנת 2010 שליחים רבים, ובהם שטרנברג, אבי קנת, רועי ארליך, אילן טל ואחרים, שניהלו משא-ומתן בתום לב וללא ידיעה על כוונתו החבויה של וייץ, ואף תוך תקווה כי תיצמח להם תועלת כלכלית מתוצאות המשא-ומתן. עובדים בכירים אלה של קרסו, כמו גם יועצה המשפטי הפנימי ויועציה המשפטיים החיצוניים, ניהלו כולם משא-ומתן מורכב עם חיים לוי, וכל זאת אך כדי לשרת את מטרתו הסמויה של וייץ ליצירת מצג של ניהול משא-ומתן בתום לב. הליכי המשא-ומתן נמשכו כשבעה חודשים וכללו פגישות ותכתובות, כאשר כל טרחה זו לא נועדה אלא כדי להסוות את כוונת וייץ שלא להגיע להסכמה. די אם נאמר כי תסריט מוצע זה נחזה על פניו כבלתי סביר. התיאור, הדמיוני (ויש שיאמרו - הדמוני) למדי מייחס לוייץ פעולות החותרות בחלקן תחת האינטרס של קרסו עצמה, וכל זאת מתוך שמיוחסת לו מגמת זדון ברורה (ואף התנהגות "עבריינית" – ראו פסקה 8 בעמ' 24 לסיכומי התובעת) שהיה צורך להוכיחה בראיות במשקל מתאים. לבד מכל אלה נראה שניתן לחשוב ללא קושי על דרכים קלות, פשוטות ויעילות יותר להכשיל משא-ומתן. מאחר והתובעת חלקה "מחמאות" רבות לוייץ, אך לא האשימה אותו בטפשות, נראה כי לו זו היתה כוונתו היו הדברים מתנהלים אחרת.

לא למותר לציין כי המשא ומתן בעניין ההסכם החל רק קרוב לחודשיים לאחר ישיבת הדירקטוריון מיום 8.6.10. מאחר והמשא-ומתן עצמו נחזה גם בדיעבד ככזה שהתנהל באופן מקובל, יתכן שגם אם וייץ עצמו סבר בתחילת יוני 2010 שאין מקום להמשיך ביחסים העסקיים עם חיים לוי, על רקע תחושותיו בשל אותם "אי סדרים" שנחשפו לשיטתו בהתנהלותה, הרי שהדברים שבו למסלולם מאוחר יותר גם מבחינתו. כך היא לפחות התמונה המצטיירת מהאופן בו נוהל המשא-ומתן, כפי שתואר לעיל, וגם על רקע אותן הסכמות שהצדדים כן הצליחו להגיע אליהן במהלכו.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

65. המסקנה מכל האמור לעיל היא כי יהא אשר טיב היחסים שבין חיים לוי וקרסו החל מינואר 2010, הרי שעמדה לקרסו הזכות שלא להמשיך בהתקשרות עם חיים לוי. מסקנה זו מתבססת הן על העובדה שהסכם הסוכנות הקודם הגיע לקיצו והצדדים לא הגיעו להסכמה בעניין המתווה להמשך היחסים שביניהם; הן לנוכח העובדה שבמהלך המשא-ומתן לחתימת הסכם חדש התגלה כי קיימים פערים בלתי ניתנים לגישור בין ציפיות הצדדים; והן לנוכח דרישות חיים לוי לפיצוי בסכומים גבוהים ביותר בגין העבר ואיומיה אודות הגשת תביעת ענק, ובמועד שעלול לפגוע בהנפקתה של קרסו לבורסה.
66. מעבר לנדרש אעיר כי על פי שיטת חיים לוי אמור היה ההסכם שבין השניים להמשיך במתווה ההיסטורי כל זמן שהשניים לא הגיעו להסכמה אחרת, כאשר לשיטתה לא ניתן היה להגיע לכל הסכמה אחרת שלא בהסכמה מלאה של חיים לוי. מכאן שעל פי שיטת חיים לוי הקים החוזה המקורי, שבכוונת מכוון לא נכללה בו תניה בעניין חידושו, מערכת הסכמית לה כבולה קרסו לנצח, ואותה ניתן לשנות רק בהסכמה מלאה של חיים לוי. פרשנות זו אינה עולה בקנה אחד לא עם הנסיבות האופפות את כריתת ההסכם, לא עם הוראותיו, לא עם מטרתו ולא עם הגיונו העסקי.
67. אף שלא שוכנעתי כי אכן ניתן לקבוע שקרסו התנהלה בחוסר תום-לב בניהול המשא ומתן, נראה שאף לו היתה נעשית קביעה מעין זו לא היה בה כדי לשנות מתוצאת הדברים. למעשה, לא הוכח שנגרם נזק לחיים לוי בשל ניהול משא-ומתן בחוסר תום לב, אם אכן נוהל המשא-ומתן בחוסר תום לב. בפועל המשיכו הצדדים לנהוג על פי ההסכם "ההיסטורי" בכל התקופה שעד לניתוק הסופי של היחסים בחודש מרץ 2012. מאחר וגם לשיטת חיים לוי היה ההסכם ההיסטורי עדיף לאין שיעור על פני כל הסכם אחר שהוצע לה לאחר מכן, הרי שהתוצאה היחידה מבחינתה של חיים לוי מכך שקרסו ניהלה משא-ומתן בחוסר תום לב במשך חודשים ארוכים היא שההסכם ההיסטורי המשיך לעמוד בתוקפו לתקופה נוספת. לו היתה קרסו מבטלת את ההתקשרות כבר בתחילת שנת 2010, הרי שתקופת ההודעה המוקדמת הסבירה היתה מביאה לסיום ההתקשרות החוזית במועד המוקדם באופן משמעותי מהמועד בו הסתיים הקשר החוזי בפועל. מכאן

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

שהנוק היחיד שניתן לזקוף לחובת ניהול משא-ומתן בחוסר תום לב, ככל שהיה כזה, הוא ההוצאות הזניחות למדי (יחסית לסכומים הנתבעים בתביעה זו) שהוציאה חיים לוי בשל כילוי זמן לריק בפגישות עם נציגי קרסו.

68. מאחר ובמהלך המשא-ומתן לא שרר הסכם תקף בין הצדדים, הרי שאכן יש מקום להיקש מכח הוראת סעיף 19 לחוק השכירות והשאלה. על פי הוראה זו, כאשר צדדים המשיכו לקיים חוזה שכירות "לאחר תום התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, רשאי כל צד לסיים את השכירות על ידי מתן הודעה לצד השני" (סעיף 19(א) לחוק). במקרה מעין זה יסתיים ההסכם "תוך זמן סביר לאחר מתן ההודעה" (סעיף 19(ב)(2) לחוק). הגיונה של קביעה זו יפה גם למקרה דנא, וכך גם הגיונו של הכלל לפיו חוזה לתקופה לא קצובה יכול להתבטל בהודעה הנמסרת פרק זמן סביר מראש.

שעה שבין הצדדים לא שרר הסכם בתוקף, והם המשיכו להתנהל בתקופת הביניים שעד לכריתת הסכם חדש על בסיס הוראות ההסכם הקודם, הרי שלא ניתן להסכין עם תוצאה לפיה סירובו של צד למשא-ומתן להגיע לכלל הסכמה עם הצד שכנגד יביא לכך שהצד שכנגד יהיה כבול לאותו חוזה היסטורי לעולמי עד. כאשר צדדים למשא-ומתן אינם מסוגלים להגיע לכלל הסכמה, אות וסימן הוא כי עליהם להיפרד איש לדרך. ממילא, ואף ללא הוראת המחוקק וקביעות הפסיקה שפורטו בהרחבה בפתח הדברים, המסקנה היא שכל אחד מהצדדים להסכם מעין זה רשאי לסיים את ההסכם בהודעה שתאפשר לצד שכנגד תקופת התארגנות מתאימה. מטבע הדברים, אורכה של תקופה זו ישתנה מחוזה לחוזה וממקרה למקרה, כפי שהובהר לעיל.

מכל מקום, מאחר והשאלה שהעמידה התובעת להכרעה בעניין זה היא בראש ובראשונה בנוגע לעצם האפשרות לבטל את ההסכם, הרי שלעניין זה ברי כי התשובה היא שביטול ההסכם היה אפשרי.

69. המסקנה מכל האמור לעיל היא שלקרסו עמדה הזכות לבטל את ההסכמה ששררה בין הצדדים בתקופה שלאחר תום התקופה החוזית. לפיכך יש לדחות את טענת חיים לוי לפיה בוטלה ההרשאה שבחוזה הסוכנות שלא כדין.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בטרם תיבחן שאלת אורך התקופה הראויה להודעה מראש, יש עוד להידרש לשאלה נוספת שהעלתה חיים לוי שעניינה בביטול הסכם המוסך.

ג. ביטול חוזה המוסך

70. חיים לוי סבורה שלא עמדה לקרסו הזכות לבטל את הסכם המוסך. כאמור, בשונה מחוזה הסוכנות שבוטל לאחר שהתקופה החוזית הסתיימה, בוטל חוזה המוסך בתקופה בה עמד בתוקפו חוזה המוסך משנת 2010.

לאמיתו של דבר נראה שניתן לדחות את טענות חיים לוי בהקשר זה כבר מהטעם שלשיטתה קשורים חוזה הסוכנות וחוזה המוסך בטבורם, ומהווים הם חלק משלם אחד. מכאן שאם בוטל חוזה הסוכנות כדין – רשאית היתה קרסו לבטל גם את חוזה המוסך. מכל מקום, כפי שיובהר להלן, קיימים טעמים נוספים מכוחם יש להגיע למסקנה כי חוזה המוסך בוטל כדין.

71. ההנמקות לביטול חוזה המוסך משנת 2010, כפי שהובאו במסגרת מכתב בא-כוחה של קרסו מיום 8.3.2011, זהות בעיקרן להנמקות שניתנו לביטול חוזה הסוכנות במכתב מיום 2.3.2011. עם זאת, מערכת ההסכמים הנוגעת לחוזה המוסך שונה בתכלית מזו של חוזה הסוכנות, הן ככל שהדברים נוגעים לחוזה המוסך משנת 1999 והן בנוגע לחוזה המוסך משנת 2010 שהוא שעמד בתוקף בעת הביטול.

72. על פי הוראות חוזה המוסך משנת 1999 רשאי היה כל צד לבטל את ההסכם "בהודעה בכתב מראש של 180 יום לצד השני, רק עקב הפרה יסודית של הצד השני שלא תוקנה ע"י הצד המפר" (סעיף 21(א) לחוזה מדצמבר 1999). כאמור, חוזה זה נכרת לתקופה של שלוש שנים. החוזים שנחתמו לאחר מכן, אם נחתמו, לא הוצגו לפני בית המשפט, למעט חוזה ההתקשרות שקבעו (בסעיף 8 לחוזים) כי "כל אחד מהצדדים מתחייב להודיע לצד השני ולראש תחום בכיר שירותי תחזוקה במשרד התחבורה על ביטול חוזה ההתקשרות וזאת 90 יום לפחות לפני מועד הביטול בפועל" (נספח ב1 לצהיר רונן לוי). במועד בו הודיעה קרסו על

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ביטול הסכם המוסך שרר בין השתיים החוזה שנכרת בשנת 2010, ובו נכללה הוראת ביטול שונה שזו לשונה:

"22. כל צד זכאי לבטל הסכם זה בהודעה בכתב ומראש של 90 יום לצד השני, ומתום המועד הנקוב בהודעה יחשב הסכם זה כבטל על כל המשתמע מכך והמתחייב בהתאם להוראות הסכם זה. ויובהר למען הסר כל ספק כי כל צד מוותר בזאת על כל טענה או תביעה מכל סוג שהיא בקשר לביטול כאמור. זכות הביטול הנה זכות יסודית בהסכם זה ותעמוד לכל צד אף מבלי שיצטרך לתת הסברים או סיבות לביטול וכו' ומטרתה לאפשר ניתוק היחסים ע"י מתן הודעה בכתב ובדואר רשום בכתובות המפורטות להלן. זכות זאת עומדת לצדדים כשכל אחד מהם יודע ומבין את משמעותה ומצהיר כי הסכמה הדדית זו ניתנה ללא כל לחץ או כפייה.

כל אחד מהצדדים מתחייב להודיע לצד השני ולמחלקת המוסכים במשרד התחבורה על ביטול חוזה ההתקשרות וזאת 90 יום לפחות לפני מועד הביטול בפועל".

73. אמור מעתה, על פי הוראות ההסכם שעמדו בתוקף בין הצדדים במועד ביטול ההרשאה, נקבע במפורש כי כל צד רשאי לבטל את ההסכם בהודעה של 90 יום מראש "מבלי שיצטרך לתת הסברים או סיבות לביטול". עוד נקבע כי כל צד להסכם מוותר "על כל טענה או תביעה" מכל סוג שהוא בנוגע לביטול ההסכם. הצדדים אף הצהירו שהם מבינים את משמעותה של הסכמה זו. דומה שקשה לחשוב על תניה ברורה וחד-משמעית יותר מזו שנוסחה במסגרת ההסכם ששרר בין הצדדים. מכאן שעל פי הוראות הסכם המוסך רשאית היתה קרסו לבטל את ההסכם תוך מתן הודעה של 90 יום מראש, **ללא כל סיבה ומבלי לתת כל הסבר**. מקל וחומר שרשאית היתה היא לעשות כן תוך מתן הודעה של שישה חודשים, כפי שעשתה בפועל.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

74. על אף לשונו הברורה והחד-משמעית של חוזה המוסך משנת 2010, טענו נציגי חיים לוי שאין להחילה על המערכת החוזית שבין הצדדים. לעניין זה טען רונן לוי שחתם על כל חוזה המוסך "בדקה" מבלי לעיין בהם (עמ' 45 לפרוטוקול). עוד טען בכל הנוגע לחוזה המוסך שנחתמו לאחר שנת 2000 כי "לא קראתי, לא עיינתי בחוזה יותר משלוש דקות, זה לא עניין אותי" (עמ' 47 לפרוטוקול) וכי כלל לא טרח לקרוא את הסכם המוסך משנת 2010 (עמ' 63 לפרוטוקול). לדבריו, אם היה יודע שנכללת בהסכם אותה תנית ביטול שצוטטה לעיל, לא היה הדבר מקובל עליו (שם). לשאלה מדוע צרף את הסכם המוסך משנת 2010 לתצהירו אם כלל לא טרח לקרואו, השיב שצרף אותו רק כדי לבסס את טענתו לפיה מי שחותם על הסכם מוסך בשנת 2010 אינו מתכוון להפסיק את ההתקשרות החוזית עם הצד שכנגד (עמ' 45 לפרוטוקול). הוא הוסיף וטען כי כלל לא התייעץ עם עורך דין בקשר להסכם המוסך, מאחר ואם היה מתיעץ "לא הייתי חותם עליו, זה ברור" (עמ' 67 לפרוטוקול). בהקשר זה יש להעיר כי מעדותו של עו"ד עזריאל עלה שמשרדו ניהל משא-ומתן עם קרסו גם בנוגע לחוזה המוסך שנכרת בשנת 1999 (עמ' 83 לפרוטוקול).

75. טענות חיים לוי לעניין חוזה המוסך אינן אלא טענות לפיהן "לא נעשה דבר". טענה מעין זו, המבקשת לחתור מתחת להוראות חוזה מחייב שנכרת בין הצדדים, עומדות בניגוד לכלל לפיו חזקה שאדם החותם על מסמך מוחזק כמי שקרא והבין את תוכנו וכי חתם עליו לאות הסכמה לאמור בו (ראו, לדוגמא, ע"א 11120/07 שמחוני נ' בנק הפועלים בע"מ, מיום 28.12.09, בפסקה לא לפסק-הדין; והשוו ע"א 6916/04 בנק לאומי לישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה, מיום 18.2.10, בפסקה 7 לפסק-הדין; ע"א 2053/11 עיזבון בועז נ' בנק אוצר החייל, מיום 18.12.11, בפסקה 14(ג) לפסק-הדין, להלן: הלכת עיזבון בועז). המבקש לסתור חזקה זו צריך להוכיח את גירסתו בראיות פוזיטיביות, כאפשרות קרובה (ע"א 6799/02 יולזרי נ' בנק המזרחי המאוחד בע"מ, פ"ד נח(2) 145, 149 (2003); הלכת עיזבון בועז, בפסקה 14 לפסק-הדין). למותר לציין שראיות מעין אלה לא הובאו במקרה דנא. חזקה זו היא חזקה עובדתית שלצידה מימד משפטי ומשמעה כי אדם נושא באחריות לחתימתו "ואינו יכול ליהנות מעצימת עיניים" (ע"א 8510/09 בנק הפועלים נ' נויברג, מיום 24.11.11, בפסקה 4 לפסק-הדין). המסקנה מכל האמור לעיל היא כי התובעת כבולה להוראות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ההסכם עליו חתמה, ואין באפשרותה להתנער מהוראותיו. מכאן שקרסו רשאית היתה לבטל את ההסכם גם ללא מתן הנמקה כלשהי, ועל אחת כמה וכמה שהיתה רשאית לבטל את ההסכם כשהיא מצרפת הנמקה. לפיכך יש לקבוע שביטול הסכם המוסך נעשה כדין.

76. המסקנה מכל האמור לעיל היא כי הן ההתקשרות בעניין הסוכנות והן ההסכם המוסך בוטלו כדין על ידי קרסו.

משכך הם פני הדברים לא נותר עוד לדון בהקשר זה אלא בסוגיית משך ההודעה המוקדמת שהיה על קרסו להעניק לחיים לוי.

משכה של תקופת ההודעה המוקדמת

77. כפי שהובהר לעיל, מגלמת תקופת ההודעה המוקדמת את הפיצוי לו זכאי צד להסכם סוכנות עם ביטול ההתקשרות. מכאן שהשאלה בה יש לדון היא האם התקופה שנקבעה במקרה דנא מהווה פיצוי מתאים אם לאו. כאמור, במכתבי הביטול קצבה קרסו לחיים לוי תקופה של ששה חודשים כהודעה מוקדמת. תקופה זו הוארכה לכדי 12 חודשים במסגרת החלטתו של חברי כבוד השופט מ' דרורי בבקשה למתן סעד זמני, ובפועל נפרדו הצדדים לאחר 12 חודשי הודעה מוקדמת.

78. לטענת חיים לוי אין מקום לפסיקת פיצוי רק בשל העדר תקופת הודעה מוקדמת מתאימה. לשיטתה כתוצאה מהביטול שלא כדין של ההסכמים נגרם לה נזק אדיר שבא לידי ביטוי במחיקת שווייה. היא סבורה שעל קרסו לפצות אותה בסכום העולה כדי שווייה של החברה על פי חוות-הדעת מטעמה, וזאת בין אם מכח דיני החוזים, הנזיקין או עשיית עושר ולא במשפט. לטענות אלה אין עוד צורך להידרש לאחר שנקבע כי החוזים בוטלו כדין. אין לפיכך גם צורך להידרש לשאלה אם אכן ניתן לבסס קביעה עובדתית כלשהי על האמור בחוות-הדעת, או לדון בטענות המומחה מטעם הנתבעת בנוגע לטעויות המתודולוגיות הרבות בחוות-הדעת מטעם התובעת.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

במאמר מוסגר אציין כי על תובע הטוען לכך כי שווי החברה שבבעלותו נמחק להוכיח מה שווייה כיום, ולא רק מה היה שווייה בעבר. התובעת נמנעה משום מה מלגלות את הדוחות הכספיים שלה מהשנים 2011 ואילך, ולא הגישה חוות-דעת עדכנית או משלימה לזו שהוגשה בחודש יוני 2011. צעד אחרון זה מעלה תהיות גם על רקע הטענות הרבות שבחוות-דעת מומחה הנתבעת בעניין קיומן של טעויות בסיסיות בחוות-הדעת מטעם התובעת. לא רק שהתובעת לא הגישה חוות-דעת מגיבה בעניין זה, אלא שגם בחקירתו ציין המומחה מטעמה שאין הוא מבקש להוסיף דבר לאמור בחוות-דעתו (עמ' 245 לפרוטוקול), אף שבאותה עת עמדו לפניו השגותיו של מומחה הנתבעת. מכל מקום, מאחר ואין מחלוקת שהתובעת ממשיכה להפעיל מוסך, ועובדת כיום עם אלבר, הרי שהוטלה עליה החובה להוכיח כי אכן נגרם לה נזק בפועל. הדבר לא נעשה, ודי היה בכך כדי לדחות את טענותיה.

79. שיטת חיים לוי אין לגזור גזירה שווה לעניינה מהפסיקה העוסקת בהודעה מוקדמת, מאחר ולטעמה מעולם לא נדונה בפסיקה תקופת התקשרות ארוכה כזו ששררה בין חיים לוי לקרסו; יש לשים דגש על כך שמדובר במוצר ייחודי ויקר – כלי רכב; ויש להעניק משקל מיוחד ליחסים ששררו בין הצדדים ולבלעדיות שניתנה לחיים לוי.

80. כפי שהובהר לעיל, אם ניתן לראות בהסכמה שבין הצדדים חוזה לתקופה קצובה הרי שספק אם חיים לוי היתה זכאית לפיצוי כלשהו על רקע הקביעה לפיה במקרה מעין זה "הצדדים הסכימו מראש כי הסוכנות תימשך תקופת זמן קצובה, 'והסיכון' של שוק מוצלח או שוק גרוע נלקח על-ידיהם בחשבון השיקולים" (דעת כל שופטי ההרכב בהלכת **טרבונל**, כפי שהובהר לעיל). אף אם נמצא אומרים כי ההסכם שבין הצדדים אינו הסכם קלאסי לתקופה קצובה, שכן ניתן היה לייחס להם לכל הפחות הסכמה לניהול משא-ומתן להמשך ההתקשרות לאחר תום התקופה החוזית, הרי שאין מקום לחרוג בנסיבות העניין מהכללים שהותוו בפסיקה. כאמור, דעת הרוב בהלכת **טרבונל**, עליה חזר בית המשפט העליון בפסיקתו העקבית בשנים שלאחר מכן, מניחה כי יש בהודעה המוקדמת כדי לתת מענה לשני הפנים של ההשפעה הכלכלית של סיום היחסים הממושכים: הן זה הנוגע לצורך במתן תקופת זמן מתאימה לסוכן למציאת

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

אפיק הכנסה חלופי, והן זה שיש בו כדי להעניק לו תמורה, במקרים המתאימים, על כך שהיצרן עושה שימוש בשוק הרלוונטי שפותח על ידי הסוכן.

81. יישום השיקולים שפורטו בפסיקה בהקשר זה מביא לכלל מסקנה כי תקופת הודעה מוקדמת של שנה היא סבירה וראויה בנסיבות העניין. התובעת מפעילה מוסך, ומוסך ניתן להפעיל גם לאחר ההיפרדות, כפי שמוכיחים מאות מוסכים ברחבי הארץ וכפי שאכן עשתה חיים לוי בפועל; חלף ההתקשרות כסוכנות לשיווק רכב, עניין שהפיק לחיים לוי פחות מ-10% מהכנסותיה (ולשיטתה ספק אם היה כלכלי בשל ההשקעות העתידיות העצומות בהתאמת אולמות התצוגה ל"אמות המידה" של היצרנים), ניתן להתקשר עם יצרן אחר. כאמור, חיים לוי התקשרה בינתיים עם אלבר ומשווקת רכבים מטעמה; המוצר – רכבים מתוצרת רנו וניסאן – הוא מוצר המזוהה עם היצרן ולא עם המשווק; החוזה הוא חוזה סוכנות ולא חוזה הפצה, והסיכון הכלכלי שלקחה על עצמה חיים לוי במסגרת ההתקשרות אינו זהה לזה של מי שרכש רכבים לצורך מכירתם; על רקע תקופת ההתקשרות הארוכה יש להניח כי ההוצאות שהוציאה התובעת על שיווק הרכבים הוחזרו לה זה כבר; ויש להניח כי תקופת הפעילות הארוכה איפשרה לסוכן ליהנות מפרי השקעתו עד שהביאה למצב בו "מטרתה של תקופת הודעה מוקדמת אינה מיצוי פירותיה של הקמת מערך השיווק, שהופקו מכבר, אלא מתן תקופת היערכות בלבד" (הלכת ורוד, בפסקה לה לפסק-הדין).

במכלול נסיבות אלה נראה כי מתן תקופת הודעה מראש של שנה הוא סביר, וכי מתן הודעה מוקדמת לתקופה מעין זו די בו כדי לתת מענה למכלול הפיזי לזכאי הסוכן בגין סיום ההתקשרות. בכלל זה די בתקופה זו כדי להוות תמורה, ככל שנסיבות העניין הצדיקו זאת, עבור הרווח שמפיקה קרסו משוק הלקוחות של חיים לוי לאחר תום תקופת ההתקשרות. לפיכך לא זכאית חיים לוי לפיצוי או לתשלום נוסף בגין ביטול ההסכם או בשל העובדה שהמוסך שהקימה קרסו נהנה מחלק מחוג הלקוחות שרכשו רכבים באמצעות חיים לוי או שטופלו במוסך חיים לוי (שממשיך גם כיום לטפל ברכבים).

82. בשולי הדברים יצויין כי לנוכח טענות התובעת לפיהן המשך ההתקשרות גרם לה לנזקים כלכליים ניכרים (ראו לדוגמא פסקה 16 בעמ' 16 לסיכומי התובעת),

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

עניין שידון להלן בפרקים העוסקים בנוזקי העבר, אין אלא לתהות מדוע היתה התובעת כה מעוניינת בהמשך היחסים לתקופה ארוכה יותר עם היפרדות החבילה. יתכן כי כוונתה לא היתה אלא להמשך יחסים תוך שינוי מהותי שלהם, כאשר שיעור העמלות והתשלומים שישולמו לחיים לוי ייקבע על ידה. מכל מקום, המשך באותו מתווה ששרר בין הצדדים בשנים שקודם להיפרדות לא גרר, לשיטת התובעת, אלא נזקים מתמשכים. ממילא נראה לכאורה כי קיצור תקופת ההודעה לא יכול היה לפגוע בתובעת.

83. לנוכח התוצאה אליה הגעתי לא אדון בטענה לפיה היה מקום לשלול מחיים לוי את תקופת ההודעה המוקדמת בשל הפגיעה ביחסי האמון ששררו בין השתיים. לבד מהעובדה כי קרסו עצמה העניקה לחיים לוי תקופת הודעה מוקדמת של ששה חודשים בהודעותיה, ובכך גילתה דעתה כי לא מדובר בפגיעה כה קשה באמון, הרי שכפי שיובהר להלן – נראה כי קרסו מחלה על אותם מעשים לא תקינים שיוחסו לחיים לוי. לפיכך אין צורך גם להידרש לשאלה מה טיב הפרת האמון המצדיק שלילת פיצוי, והאם יש מקום להחלה של כלל המצמצם את שלילת האמון למקרים קיצוניים במיוחד, הפוגעים בליבת יחסי האמון שבין סוכן ליצרן (לגישה המצמצמת ראו החלטת בית המשפט לערעורים בעניין *Crocs* [2012] EWCA Civ 1400 *Europe BV v. Spectrum Agencies*).

84. משנדחו טענות חיים לוי בגין ביטול ההסכמים ותוצאותיו, יש לדון ביתר טענותיה הסובבות את נזקי העבר שגרמה לה קרסו, לטענתה.

נזקי העבר

85. חיים לוי טוענת כי בגין התנהלותה של קרסו כלפיה החל משנת 2005, היא השנה בה עבר ניהול קרסו ממשפחת קרסו למנכ"ל חיצוני (וייץ), נגרם לה נזק בסכום של 16,730,502 ₪. הנזקים שגרמה קרסו לטענת התובעת מתחלקים לשלוש קבוצות עיקריות: הראשונה, עניינה בהוצאות במסגרת השקעות שנדרשה חיים לוי להשקיע בתשתיות לצורך עמידה בדרישות קרסו; השנייה, מוסבת לדרישות של חיים לוי לתשלום בגין שיטה לא ראויה של קביעת התמורה עבור ביצוע עבודות באחריות ועלות החלפים, כמו גם לנזק הכלכלי שנגרם בעקבות הפסקת

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

קו האשראי; והשלישית, עוסקת בנזקים הישירים והעקיפים שנגרמו לחיים לוי כתוצאה מהעדפת שוק הליסינג על פני השוק הפרטי. עניינים אלה יידונו כסדרם, בהתאם לסדר בו הובאו בטבלה המסכמת בחוות-הדעת מטעם התובעת.

א. השקעה ב"תשתיות"

86. לטענת חיים לוי היא נאלצה להשקיע במרוצת השנים 2005-2010 סכום של למעלה מחצי מיליון ₪ כדי לעמוד בדרישות המיחשוב שהכתיבה קרסו; סכום של למעלה מ-100,000 ₪ בהכשרות עובדים כדי שיעמדו בסטנדרטים שהציבה קרסו; סכום של למעלה מ-150,000 ₪ בגין העסקת יועצים ארגוניים על פי דרישת קרסו; סכום של קרוב ל-400,000 ₪ כדי לעמוד בדרישות התייעוד של תביעות האחריות; וסכום של למעלה מ-400,000 ₪ בשיפוצים כדי לעמוד באמות המידה שקבעה קרסו. לשיטת חיים לוי על קרסו להשיב לה סכומים אלה במלואם.

87. כהערה מקדימה לדיון בכל נושא הנזקים, יש להבהיר כי לחוות הדעת מטעם חיים לוי, שהיא האמורה לבסס את הטענות בכל עניין הנזקים, לא צורפו קבלות התומכות בנטען בה. קבלות מעין אלה לא צורפו גם לתצהירים הרבים שהגישה חיים לוי, ולמעשה אין מחלוקת שלא הוצגו בפני הנתבעת. חלף הצגת הקבלות שלחה חיים לוי, במסגרת גילוי המסמכים, 16 קלסרים של כרסות ניהול החשבונות. קלסרים אלה מאגדים בתוכם את כל התנועות החשבוניות שנעשו על ידי חיים לוי במרוצת השנים הרלוונטיות, אולם לא ניתן להפיק מהם את המידע הגולמי בנוגע לנושאים השנויים במחלוקת, ובפרט בנוגע לאותם עניינים שהיה צורך להציג בעניינם קבלות, דוגמת הטענות בנוגע להשקעות סכומים במיחשוב, הכשרות עובדים, העסקת יועצים ארגוניים והשקעה בשיפוצים. אם לא די בכך, הרי שמעדות המומחה מטעם חיים לוי עולה כי לפניו עמדו הקבלות עצמן (עמ' 309-310 לפרוטוקול; והשוו גם עמ' 119 ו-125 לפרוטוקול), אלא שאלה לא נמסרו משום מה לקרסו, על אף דרישה מפורשת והחלטה שניתנה בהקשר זה. על רקע מכלול זה דומה, איפוא, שלא עלה בידי חיים לוי להוכיח כנדרש את שיעור ההוצאות הנטען על ידה.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

88. גם לגוף העניין נראה שמרבית הטענות בעניין נושאים אלה כשלו כבר בתחילת הדרך, כאשר אין חולק כי הוצאות אלה שימשו לצורך המשך ההתנהלות השוטפת על פי ההסכם בשנים בהן חל. ההנחה לפיה על יבואן רכב לשפות את המוסך בו מבוצעים תיקוני אחריות ברכביו בגין עלות הכשרות עובדים, על דרך הדוגמא, היא הנחה שאינה עולה בהכרח בקנה אחד עם המציאות. קביעה מעין זו עלולה לגרור קביעה נוספת לפיה על יבואן הרכב לדאוג גם להכשרה בסיסית של עובדי המוסך, לשאת בעלות הקורסים המקצועיים שנטלו לפני שהחלו לעבוד במוסך, ולשאת בכל אגרה שתוטל על מנהל המוסך בגין ניהולו. עלויות אלה מוקצות מטבע הדברים לנותן השרות האמור להיות ערוך מבחינה מקצועית לתתו, ולא למקבלו. מכל מקום, כפי שיובהר להלן, גם לגוף העניין אין לקבל את הטענות בהקשרים אלה.

89. **מיחשוב:** אין מחלוקת בין הצדדים כי לא ניתן לנהל מוסך ללא מיחשוב מתאים (עדות רוני לוי בעמ' 116-117 לפרוטוקול; עדות רוי"ח ברלב, המומחה מטעם התובעת, בעמ' 309-310 לפרוטוקול). אין גם מחלוקת כי הסכום שתבעה חיים לוי הוא מלוא הסכום שהוצא על ידה לצורך מיחשוב בשנים 2005 ואילך (מעדות רוי"ח ברלב עולה שלא הופחת אפילו הפחת מסכום זה – עמ' 308 לפרוטוקול; וראו גם עדות רוני לוי בעמ' 116 לפרוטוקול). ברי שאין לשעות לדרישה כוללת מעין זו, כאשר נעשה שימוש בציוד המיחשוב לצורך הפעלת המוסך בפועל. לעניין זה טען רוני לוי בעדותו כי לדעתו הסכומים בהם רכש את המיחשוב, מקרסו ולדרישת קרסו, עולים על הסכום המקובל ולפיכך הוא דורש את ההחזר (עמ' 120 לפרוטוקול). אם אכן זה הבסיס לדרישה, היה על חיים לוי להוכיח מה העלות הסבירה של המיחשוב, ולדרוש את ההפרש בין עלות סבירה זו לבין העלות שנדרשה על ידי קרסו. דבר זה שלא נעשה. עוד יש לציין כי אין למעשה מחלוקת שהחומרה שרכשה חיים לוי (מחשבים, מסכים ומדפסות) היא חומרה רגילה שניתן באמצעותה לעשות שימוש בכל תוכנה שהיא (עמ' 848-849 לפרוטוקול). מכאן שאם בכלל היה מקום לטענה, הרי שהיה עליה להתמקד ברכישת התוכנה הייחודית לעבודה מול קרסו. עלות תוכנה זו לא הוכחה בכל דרך שהיא, וגם בכך יש משום עילה מספקת לדחיית הטענות בנוגע למיחשוב. לכל אלה ניתן לצרף את העובדה כי למעשה אין מחלוקת שלא ניתן היה לבצע את העבודות מול קרסו אלא באמצעות המערכת הממוחשבת שלה (כפי שעולה גם

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

מהוראות ההסכמים שבין הצדדים), וכי מצב דברים זה הוא אופייני לסוגים רבים של סוכנויות. מאחר וחיים לוי עבדו בפועל במשך שנים ארוכות מול קרסו, היה עליהם לעשות שימוש בתוכנה זו. לפיכך אין מקום לדרוש את עלות התוכנה לאחר השימוש הממושך בה. יש גם להפנות בהקשר זה להוראת סעיף 12 להסכם הסוכנות והוראת סעיף 11 להסכם המוסך הראשון וסעיף 11 להסכם המוסך השני, המחייבות כולן את חיים לוי למחשב את עסקו לפי דרישות קרסו, ולשנות את רכיבי ומרכיבי ציוד המיחשוב על פי שיקול דעתה של קרסו. מכאן שחיים לוי הסכימה מלכתחילה להסדר לפיו יוכתבו הוצאות המיחשוב על ידי קרסו, ואין בידה להתנער בדיעבד מהסכמים אלה. לפיכך דין הטענות בנוגע לעלות המיחשוב להידחות.

90. **ביגוד:** אגב הדיון, ואף שהדבר לא נכלל בטבלה המסכמת בחוות-דעתו של רו"ח ברלב, התייחס המומחה מטעם התובעת בחוות דעתו גם לנוהל עבודה מכוחו נקבע שעל הסוכנויות והמוסכים להנהיג לבוש אחיד לבעלי התפקידים (עמ' 23 לחוות הדעת). המומחה לא הבהיר מה העלות העודפת בגין רכישת ביגוד זה, ולא כלל עלות זו במסגרת הטבלה המרוכזת שבעמ' 28 לחוות הדעת. מכאן שסכום ההוצאה בגין הביגוד לא נכלל בכתב התביעה, שהושתת באופן מלא על הטבלה שבעמ' 28 לחוות הדעת. גם לגוף העניין לא נראה שהיה מקום לקבל טענות בעניין זה, שהרי אין מחלוקת כי נעשה שימוש לצרכי עבודה בביגוד שנרכש, וכי אלמלא היו העובדים לובשים ביגוד הנושא את סמלי רנו וניסאן היו הם לובשים ביגוד אחר אותו היתה התובעת רוכשת במחיר מלא. לא נטען ולא הוכח כי ביגוד עבודה אחר היה זול יותר, ובאיזה שיעור.

91. **הכשרות עובדים:** לטענת חיים על קרסו להשיב לה את הסכומים בהם נשאה עת שלחה את עובדיה להשתלמויות מקצועיות שונות על מנת שיוכלו לטפל ברכבי הרנו והניסאן. מעדותו של המומחה מטעם חיים לוי עולה שגם בעניין זה הוצגו לפניו "קבלות וניירות" וכי הסכומים בהם נקב בחוות הדעת נוגעים להכשרת עובדים ש"עובדים על רכבים מסוימים לפי תקנון או לפי נהלים של יצרן הרכב, זה הכשרה ספציפית שמעבירים את העובדים" (עמ' 268 לפרוטוקול). לעניין זה הבהיר מי שהיה העובד בעל ההסמכה המקצועית הגבוהה ביותר במוסך חיים לוי, מר עובד סידה, כי מוסך לא יכול לתפקד ללא ההכשרה המקצועית שנעשתה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

על ידו (עמ' 343 לפרוטוקול), וכי מבחינת יצרנית הרכב רנו לא ניתן לטפל ברכביה ללא העסקת עובד בעל הכשרה מקצועית זו (סעיפים 5, 6 לתצהירו ועמ' 343 לפרוטוקול). גם המומחה מטעם חיים לוי ציין בחוות-דעתו כי הכשרות אלה בוצעו "בהתאם לתקינה של חברת רנו וניסאן העולמית" ועל פי דרישת היצרניות (עמ' 23 לחוות-דעתו). מכאן שההשקעה בהכשרות העובדים היתה חיונית כדי שהתובעת תוכל לשמש כמוסך המטפל ברכבי היצרנים.

לא למותר לציין כי מהעדויות עלה כי ככל הנראה נשאה קרסו בפועל בעלות של השתלמויות מסויימות. בפרט כך הם פני הדברים בנוגע להשתלמות באירלנד אליה נשלח עובד סידה, כאשר חיים לוי נשאו בעלויות הטיסה והשהייה וקרסו בעלויות הקורס עצמו (עמ' 472 לפרוטוקול).

לא עלה בידי חיים לוי להצביע על תניה חוזית כלשהי מכוחה על קרסו לשפות אותה בגין הוצאות הכשרת העובדים. עיון בחוזי המוסך מביא דווקא למסקנה הפוכה מזו אליה חותרת חיים לוי. בהסכם המוסך נקבע כי קרסו תספק הדרכה והשתלמות מקצועית וכי על חיים לוי חובה להשתתף בהשתלמויות מקצועיות אלה (סעיף 18 להסכם). לא נאמר בו דבר על כך שקרסו תישא בעלויות ההשתלמויות. בהסכם המוסך משנת 2010 הובהר כי חיים לוי "מתחייב להשתתף בהשתלמויות אלה בדיוקנות ותוך משמעת מקסימאלית בין אם אלה יהיו בתשלום ובין אם לאו" (סעיף 16 להסכם המוסך משנת 2010; ההדגשה הוספה – ר.ו.). מעדויות העובדים עלה שהיה צורך מקצועי ממשי בנטילת חלק בהכשרה ספציפית לכל רכב חדש שיצא, כדי שניתן יהיה ללמוד מה חדש ושונה באותו רכב (ראו לדוגמא עדותו של יניב מרציאנו, בעמ' 362 לפרוטוקול). מאחר ואין מחלוקת שההשתלמויות וההכשרות היו חיוניות לצורך תפקודו של המוסך כמוסך המטפל ברכבי רנו וניסאן, ולא עלה בידי התובעת להצביע על חובה חוזית מכוחה על קרסו לשאת בתשלומים בגין השתלמויות אלה, הרי שאין בסיס לטענות הגורפות גם בהקשר זה. מסיבה זו אין לקבל גם את הטענה לפיה על קרסו לשאת בעלויות ימי העבודה המבוזבזים לצורך ההשתלמויות וההכשרות, כאשר אלה נועדו במפורש לצורך מתן אפשרות מקצועית לחיים לוי להמשיך ולעבוד כמוסך ברשת. מכאן המסקנה לפיה אין לשעות לטענה לפיה על קרסו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לשפות את חיים לוי בגין עלויות ההכשרות, שבלעדיהן לא יכולה היתה חיים לוי לשמש כמוסך המטפל ברכבי רנו וניסאן.

92. **עלויות עבור יועצים ארגוניים**: גם בעניין זה לא הוצגו קבלות התומכות בשיעור ההוצאות. רו"ח ברלב התייחס בעדותו להעסקת היועץ הארגוני, כאשר לעניין זה הסתפק באמירה כי הוא הועסק לדרישת קרסו, אולם הוא עצמו לא ראה את ממצאי היועץ הארגוני ואינו סבור שהדבר רלוונטי (עמ' 310-311 לפרוטוקול). דומה כי השאלה אם העסקת היועץ הארגוני הביאה תועלת היא דווקא רלוונטית ביותר, שהרי לא ניתן לדרוש השבת סכום שהתובעת זכתה לתמורה בגין הוצאתו.

דני לוי ציין בתצהירו כי חיים לוי העסיקה יועץ ארגוני כאשר באה לכך דרישה מטעם קרסו (סעיף 3 לפרק יז בעמ' 30 לתצהירו). לעניין זה העיד גם וייץ כי בכל הנוגע לדרישות הטכניות מילאה חיים לוי את דרישות קרסו, ובין היתר עשתה שימוש ביועץ ארגוני לפחות פעם אחת (עמ' 751 לפרוטוקול). מתצהירו של דני לוי עולה כי חיים לוי יישמה את המלצות היועצים הארגוניים, אלא שלטענתו "הסבב האחרון שנאלצנו לשלם עליו היה בפברואר 2011" ועד למועד הודעת הסיום לא יצאו המלצות היועצת הארגונית (סעיף 4 לפרק יז בעמ' 30 לתצהיר ונספח יז לתצהיר). מכאן שגם לשיטת חיים לוי יושרו המלצות היועצים הארגוניים. שעה שהתובעת עשתה שימוש ביועצים הארגוניים ויישמה את המלצותיהם, ההנחה היא כי הדבר נעשה לצורך טיוב דרך פעולתה. מכאן שהתובעת יצאה נשכרת, ולמצער לא הפסידה, מהעסקת היועץ או היועצים הארגוניים ולפיכך אינה זכאית לשיפוי בגין הוצאות אלה. לא עלה בידה גם להצביע על חובה חוזית כלשהי מכוחה על קרסו לשלם לה עבור העסקת היועץ הארגוני שנועד לשפר את דרך תפקודה. מאחר וגם בהקשר זה לא הוצגו ראיות של ממש בנוגע לעלויות, וחוות הדעת לא עסקה כלל בהוצאות עבור יועץ ארגוני בשנת 2011 (שלגביה הועלתה הטענה **הספציפית** בתצהירו של דני לוי), הרי שגם בעניין זה דין התביעה להידחות.

93. **דרישות התיעוד של תביעות האחריות**: מחוות דעתו של המומחה מטעם התובעת עולה כי לצורך עמידה בדרישות התיעוד שהעמידה קרסו לצורך טיפול

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בתביעות האחריות העסיקה התובעת עובד נוסף בהיקף של כ-80% משרה ובעלות כוללת של כ-392,000 ₪ במרוצת השנים 2007-2010. בנוסף לכך נשאה חיים לוי בעלויות נוספות של כ-3,000 ₪ לצורך עמידה בדרישות תיעוד אלה. לעניין זה הבהיר רונן לוי בתצהירו כי החל ממרץ 2007 דרשה קרסו לתעד חלק מהותי מפעילות התיקון ולהקפיד על עמידה בתקני התיעוד (עמ' 23 לתצהירו). עובד סידה הבהיר בתצהירו (בסעיף 8 לתצהיר) כי לצורך הטיפול בתביעות אחריות יש למלא טפסים רבים וכי זמן רב מוקדש לעמידה בדרישות הניירת. העובד שהועסק לעניין זה לא הובא לעדות. המומחה מטעם התובעת טען בחוות דעתו כי מבדיקה שערך הוצאות אלה "לא שיפרו את הנתונים הכספיים של החברה" ונועדו רק לשרת את דרישות קרסו (עמ' 25 לחוות הדעת), ולפיכך סבור הוא שעל קרסו לשפות את התובעת בגין הוצאת סכומים אלה. התובעת סבורה כי דרישות אלה היו מכבידות ומיותרות, ולפיכך על קרסו להשיב לה את מלוא הסכומים שהושקעו בעמידה בדרישות הביורוקרטיות שהעמידה קרסו.

לטענת קרסו, מדובר בהנחיות של היצרנים בנוגע לדרך בה יש לטפל בתביעות האחריות וכל דרישותיה של קרסו לא נבעו אלא מדרישות היצרנים. עוד טענה כי לא היה צורך בהעסקת עובד לצורך מילוי הטפסים, ומדובר בעבודה שבצורה יעילה ניתן לבצעה גם על ידי כח האדם הקיים.

94. מטענות הצדדים עולה כי אכן נדרשה רמת תיעוד מוקפדת יותר בניהול תביעות האחריות החל משנת 2007. אין פירושו של דבר כי הנטל הכלכלי בשל הצורך בעמידה בדרישות התיעוד אמור בהכרח ליפול על שכמה של קרסו, שעה שעל פני הדברים מדובר בדרישה הנחוצה להיות לגיטימית כלפי מי שמבצע עבודות ודורש את תמורתן. התיעוד הקפדני שנערך בנוגע לעבודות במסגרת אחריות, שקרסו נדרשה לשלם עבורו, נועד אמנם לקדם את האינטרסים של קרסו, אך גם את האינטרסים של דורש התשלום – חיים לוי. מכל מקום, לא נראה שהובאו ראיות מספיקות בעניין זה, כאשר לא ניתן הסבר מספק דיו בנוגע לשאלה מדוע היה צורך בהעסקת עובד בשיעור של 80% משרה רק לצורך מילוי הטפסים, בכמה טפסים מדובר, ומדוע לא יכלו העובדים האחרים לעשות זאת במקביל לעבודתם. יש אמנם מקום להניח כי הדרישה לתיעוד נוסף הכבידה על התובעת, אלא שמשעה שגם לתובעת יש אינטרס לתעד היטב את הדברים כך שטיפולם לא יפלו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בין הכסאות ולא יתעוררו מחלוקות בשעה שהתשלום נדרש, אין מקום לקביעה לפיה על קרסו לשאת בעלות זו.

בשולי הדברים יש לציין כי בכתב התביעה המתוקן התפארה חיים לוי בכך שהיתה מפעילת המוסך הראשונה ברשת שהעסיקה "עובדת במשרת רכזת אחריות" עוד בטרם נולדה הגדרת משרה כזו בקרסו" (סעיף 14(ב) בעמ' 10 לכתב התביעה המתוקן). מכאן שהעסקת העובדת לא נעשתה על רקע דרישה של קרסו אלא, כפי שעולה מטענת חיים לוי עצמה, מתוך רצון של חיים לוי להעניק שרות מעבר לנדרש.

95. **שיפוצים (אמות מידה):** בחוות הדעת מטעם התובעת נטען כי במהלך השנים 2005-2010 נדרשה חיים לוי לבצע שיפוצים ותיקונים לצורך עמידה במדיניות קרסו (עמ' 24 לחוות הדעת). עבודות אלה הוגדרו בטבלה המסכמת כ"אמות מידה (שיפוץ)" (עמ' 28 לחוות הדעת), וכללו שיפוצים במוסך ובאולמות התצוגה (ראו הטבלה בעמ' 24 לחוות הדעת). למעשה, נראה שאין עוד חולק היום כי על אף הכותרת שניתנה להוצאות בגין השיפוצים, משל אלה הוצאו לצורך עמידה ב"אמות המידה" שהעמידה קרסו עבור שיווק רכבים חדשים במסגרת הסוכנות, הרי שסכומים אלה לא הוצאו לצורך "אמות המידה" לאולמות התצוגה. ביצוע אמות המידה לאולמות התצוגה לא החל כלל עד תום היחסים שבין הצדדים, וזאת כאשר התכניות שהוכנו להטמעת אמות המידה בסוכנות ובמוסך תוקנו פעם אחר פעם והדברים לא הגיעו לכלל מימוש עד להיפרדות הצדדים. לעניין זה נדרש רונן לוי בחקירתו הנגדית והבהיר כי הסכומים בהם נוקב רונן ברלב בחוות דעתו אינם בגין אמות המידה אלא "לפני אמות המידה" (עמ' 124 לפרוטוקול).

96. מהטבלה שבעמ' 24 לחוות הדעת עולה כי הסכום הכולל בגין השיפוצים (כ-430,000 ₪) מורכב מסכום העולה כדי קרוב ל-93,000 ₪ שהוצאו במרוצת השנים 2005-2006 עבור שיפוץ חדר ההמתנה של המוסך, מסכום עבור שיפוצים באולם התצוגה בסכום כולל של כ-217,000 ₪ (מתוכו הוצא סכום של כ-190,000 ₪ בשנת 2008), מסכום של כ-100,000 ₪ עבור שיפוצים שנעשו במוסך במרוצת השנים 2007-2010 ומסכום של קרוב ל-19,000 ₪ עבור שיפוץ שנעשה בשנת 2007

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

במחלקת טיפולים. מעיון בסכומים שבטבלה ניתן להסיק כי חלק הארי של הסכומים הוצא על שיפוצים שוטפים של המוסך, בגינם בוודאי שלא קמה לתובעת זכות תביעה כנגד קרסו. רונן לוי הסכים בעדותו כי הדרישה לשפץ את חדר הקבלה של המוסך היא לגיטימית (עמ' 125 לפרוטוקול). בדומה העיד דני לוי כי אין לתובעת טענות בכל הנוגע לאחזקה שוטפת ולהחלפת מזגנים במסגרת "אמות מידה נורמאליות למכירת מכוניות", וטענותיה נוגעות להשקעה, ולא לשיפוצים, שנעשת בשל דרישה כזו או אחרת של החברה ללא צורך ממשי (עמ' 235 לפרוטוקול). הוא הסכים גם שאם חדר אולם התצוגה או המוסך נצבעו בצבעיה של חברת רכב מסוימת לא מדובר ב"דבר שצריך להחזיר" (עמ' 236 לפרוטוקול).

97. גם בנוגע לטענות בעניין השיפוצים, בדומה ליתר הטענות שנדונו לעיל, לא הוצגו הקבלות לפני בית המשפט. לא הובהר אפילו בנוגע לאחד מהסכומים מה היה טיב השיפוצים שנעשו, מדוע נדרשו השיפוצים והאם מדובר באחזקה שוטפת או בשינוי כלשהו שנעשה לדרישתה של קרסו. נראה שגם לשיטת חיים לוי חלק הארי של הסכומים המפורטים בחוות הדעת עוסק בשיפוצים שוטפים של המוסך ואולם התצוגה, בגינם גם לשיטת התובעת אין היא זכאית להחזר. הסכום היחיד שעשוי להיות כזה שנובע מדרישה ספציפית של קרסו הוא הסכום של 189,970 ₪ שמופיע בטבלה שבחוות הדעת כהוצאה עבור שיפוץ אולם התצוגה בשנת 2008. דא עקא שלעניין זה לא הובא כל הסבר, לא ניתן לדעת עבור מה הוצא הכסף והאם מדובר בשיפוץ שנצרך מסיבות אובייקטיביות או בדרישה חדשה של קרסו. כאמור, לא מדובר ביישום "אמות המידה" שבאותה עת טרם נעשה דבר ליישומן. יש לזכור כי גם אם הוצאו כספים עבור שיפוצים, הרי שעל התובעת להרים את הנטל לפיו לא צמחה לה כל תועלת כספית בגין אותם שיפוצים. במצב דברים זה אין מנוס מקביעה לפיה לא הורם הנטל לפיו הוצא סכום זה עבור גחמה כלשהי של קרסו שלא הניבה תוצאה כספית מבחינת חיים לוי. מכאן שלא הוכח שהתובעת זכאית לכך שקרסו תשיב לה סכומים אלה.

ב. פגיעה בתשלום בגין שעות עבודה, בעמלות ובקו האשראי

98. "קנסות": לטענת התובעת חייבה אותה קרסו ב"קנסות" בסכום מצטבר של כ- 760,000 ₪ בגין תוצאות של סקרי שביעות רצון שערכה בנוגע לטיפולי אחריות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

במוסך. היא דורשת כי קרסו תשפה אותה בגין סכומים אלה, שנוכו במרוצת השנים מהתעריף לשעת עבודה לו היתה זכאית.

99. לעניין זה יובהר כי החל משנת 2006 הנהיגה קרסו שיטה חדשה לקביעת התשלום שישולם למוסכים עבור שעות עבודה באחריות (תיקונים כאלה ואחרים הנעשים בתקופת האחריות). היא קבעה כי ייערך סקר מדגמי בין הלקוחות שתיקנו את רכביהם, ובעקבות תוצאות הסקר ובהתאם לשקלולן ייקבע התעריף שישולם למוסך עבור שעת עבודה. לעניין זה נקבע תעריף בסיסי לשעת עבודה, וכן נקבע כי אם המוסך יעמוד ביעדים שנקבעו לו ישולם לו תגמול גבוה יותר מהתעריף הבסיסי, ואם לא יעמוד ביעדים – יופחת התגמול עבור שעת עבודה עד לרף תחתון של תגמול מינימלי. כך לדוגמא, נקבע בינואר 2007 כי היעד שעל חיים לוי לעמוד בו הוא של 55% שביעות רצון של לקוחות. התעריף לשעת עבודה הועמד על 130 ₪, כאשר התגמול האפשרי המקסימלי יכול היה להגיע ל-175 ₪ לשעה, ואילו התעריף המינימלי הועמד על 115 ₪ לשעה (המסמכים האחרונים בנספח ד' לתצהירו של ספקטור). בפועל, ועל רקע תוצאות סקרי שביעות הרצון לאותו רבעון, שולם לחיים לוי סכום של 140 ₪ לשעת עבודה ברבעון זה.

100. מהמסמכים המתעדים את הפגישות והסיכומים לעניין יעדי שביעות רצון הלקוחות אליהם נדרשת חיים לוי להגיע (נספח ד' לתצהיר ספקטור) עולה כי היעד נקבע בכל רבעון או מחצית מחדש, כאשר הכוונה היא לשפר את הביצועים מרבעון לרבעון. תשלום הבסיס, התגמול המינימלי והתגמול המקסימלי, עודכנו בכל פעם מחדש. מעיון בתדפיסים הנוגעים ליעדים שנקבעו עולה כי ברבעונים הראשונים במסגרתם הוחלה שיטה זו, בשנים 2007 ו-2008, הגיע מוסך חיים לוי עד למקום השני מתוך עשרה מוסכים בקטגוריה של המוסכים הגדולים. במשך חלק ניכר מהתקופה שלאחר מכן נמצאו הציונים שהוענקו למוסך במסגרת הסקרים כשהם נופלים באופן בולט מתחת לממוצע (עד שבחלק מהפעמים הוא דורג במקום התשיעי או העשירי מתוך עשרה).

101. לטענת חיים לוי לא היתה קרסו רשאית לקבוע את השיטה המורה על תגמול לשעת עבודה בהתאם לשביעות רצון הלקוחות (השיטה כונתה כ"שיטת

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

האלכסון" על ידי דוביק טל, שהובא כעד מטעם התובעת ושהיה ההוגה של השיטה – עמ' 185 לפרוטוקול). חיים לוי סבורה שהיה על קרסו לשלם לה את המחיר המלא עבור שעת עבודה, ומאחר ולא עשתה כן עליה להשיב לידי חיים לוי את ההפרש בין המחיר המלא של שעת עבודה לבין המחיר ששילמה בפועל. החישוב שערכה חיים לוי לעניין זה התבסס על ההנחה לפיה התעריף שהיה על קרסו לשלם לשעת עבודה במרוצת השנים 2005-2010 הוא בסכום של 170 ₪ לשעה, ועל ההפרש בין סכום זה לבין הסכום ששולם בפועל.

102. ככל שהדברים אמורים לסמכות לקביעת התעריפים שישולמו לחיים לוי עבור שעות העבודה בתיקוני האחריות קבע חוזה המוסך הראשון כי:

23. א. מוסכם בזה ע"י הצדדים כי שעתון היצרן, מחיר שעת עבודה שייקבע ע"י צד א' ושעורי ההנחות שייקבעו ע"י צד א' יחייבו את הצדדים בתחשיב מחירי התיקונים שיבוצעו ע"י צד ב', במסגרת אחריות היצרן ו/או במסגרת הסכמי האחזקה עם גופים ומוסדות שונים.
- ב. צד ב' יגיש חשבונותיו בגין התיקונים שביצע כאמור לעיל (סעיף א') בריכוז חודשי לצד א' בצירוף החלקים שהוחלפו, הכל כפי שייקבע בהנחיות צד א' מעת לעת.
- ג. צד ב' לא יהיה רשאי לקזז או לנכות מהסכומים אותם הוא חייב לצד א' בגין רכישת חלפים או מסיבה אחרת כלשהי, סכום כלשהו שצד ב' הגיש חשבונית או דרישה בגינו לצד א'. ביצוע ניכוי או קיזוז כאמור, יהווה הפרה יסודית של הסכם זה.

בדומה קבע חוזה המוסך משנת 2010 כי:

10. ט. מספר שעות עבודה לגבי תיקונים באחריות, יקבעו ע"י צד א' עפ"י ובהתאם לשעתון יצרן מכוניות "רנו" ו"ניסאן". במקרה של מחיר שייגבה במסגרת אחריות,

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

מחירי תיקון מרביים, יקבעו ע"י צד א'. מחירים אלו, כמו גם שיעורי ההנחות יחייבו את הצדדים בתחשיב מחירי התיקונים אשר יבוצעו ע"י צד ב', במסגרת אחריות יצרן ו/או במסגרת הסכמי אחזקה עם גופים ומוסדות שונים.

כמו כן החיוב עבור חלפים, שמנים וחומרים אחרים בתיקונים מסוג זה, יעשה בהתאם למחירון החלפים אשר יפורסם ע"י צד א' מעת לעת.

103. מהוראות הסכמי המוסך עולה כי מספר שעות העבודה לגבי תיקונים באחריות, כמו גם מחיר התיקון, ייקבעו באופן בלעדי על ידי קרסו. לעניין זה העיד רונן לוי כי אמנם לא אהב את סעיף 23(א) לחוזה המוסך הראשון, ואף סבר שיש בכוח שניתן לקרסו לקבוע את התעריפים בכדי לקפח אותו, אולם קיים את החוזה כלשונו (עמ' 51-52 לפרוטוקול). אסף ספקטור הבהיר בעדותו כי התעריף לשעת עבודה באחריות לא נקבע באופן שרירותי, אלא התבסס בראש ובראשונה על התעריף שקבע היצרן ועל המצב בשטח. מטעם זה לא ניתן היה לקבוע תעריפים בהסכמה כאשר אלה מוכתבים ממילא בהתאם לדרישות היצרן (עמ' 542 לפרוטוקול). בהקשר זה יש לציין כי גם רונן לוי השיב בחקירתו הנגדית שאם החליט היצרן לשנות משחו לא יכול אף לא אחד מאלה שאחריו בשרשרת להתנגד לקביעותיו "כשיצרן משנה, כל השרשרת משנה למטה. אתה יכול להגיד משחו ליצרן? זה הנוהל שלו, אתה משרת אותו, אתה עושה את זה, מה זה משנה מה כתוב בחוזה?" (עמ' 60-61 לפרוטוקול).

104. שני הצדדים גם יחד מסכימים כי החוזה לא נועד לאפשר לקרסו לפעול בשרירות לב ולקבוע תעריפים הפוגעים בצד שכנגד. עם זאת, לשון החוזה מבהירה כי הקביעה בעניין זה נתונה לקרסו. ממילא כל שיש לבחון הוא האם בקביעת שיטת האלכסון, המבוססת על תעריף בסיסי עם אפשרות לסטות למעלה ולמטה, יש משום ניצול לרעה של הכוח שניתן לקרסו במסגרת ההסכם עד כדי כך שניתן יהיה לומר כי מדובר בקיום חוזה בחוסר תום לב באופן המצדיק את התערבותו של בית המשפט.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

105. מהעדויות התברר כי הסיבה להנחלת שיטת האלכסון היתה דרישתן של יצרניות הרכב לשים דגש על שביעות רצון של הלקוחות בתור אמת המידה הבלעדית והחשובה ביותר. לעניין זה הגישה הנתבעת את המודל ששלחה אליה רנו בדצמבר 2006 (נספח ב' לתצהיר ספקטור, להלן: "המודל"), ממנו עולה כי יצרנית הרכב דרשה מהיבואנים לקבוע שיטה המבוססת על בחינה של שביעות רצון הלקוחות תוך בדיקה של מספר החזרות רכבים במהלך תיקונים ו"שביעות רצון מלאה" של הלקוחות (על החשיבות הרבה שהעניקו יצרני הרכב לשביעות רצון הלקוחות ניתן ללמוד גם מהמסמך של רנו מיום 12.12.06 שצירף רונן לוי כנספח 3 לתצהירו). במסגרת המודל הבהירה רנו כי ליבואן ניתנה הנחה מראש בשיעור 1% ממחיר המכוניות שיובאו על ידו (ההנחה הוגדרה כ"בונוס ששולם מראש"), ואם היבואן לא יעמוד ביעדים של שביעות רצון הלקוחות יהא עליו להחזיר סכום זה (ראו גם בעדותו של וייץ, בעמ' 780 לפרוטוקול). מכותרת המסמך, כמו גם מתוכנו, ברור כי כוונת היצרן היא שהיבואן ייקנס בפועל בסכום העולה כדי 1% מסכום רכישות הרכב במרוצת אותה שנה אם לא יעמוד ביעדים. מתצהירי הנתבעת עולה כי נכון לשנת 2007 דובר על סכום של כ- 600,000 אירו, דהיינו: איום בקנס של קרוב ל-3 מיליון ₪ אם קרסו לא תעמוד ביעדי שביעות הרצון שהכתיבו היצרנים.

על רקע קביעת מדיניות זו של היצרנים הוציאה קרסו את ההנחיות (שנמסרו לבעלי המוסכים במסגרת כנס מיום 18.1.07 – נספח ג' לתצהיר ספקטור). יצוין כי קרסו טענה במסגרת המצגת שהקרינה באותו כנס כי נמסר לה מרנו שיבואן שלא יעמוד בדרישות לשביעות רצון הלקוחות "יניזק כלכלית בשלב ראשון, ועלול אף לאבד את זיכיונו" (עמ' 6 לנספח ג' לתצהיר ספקטור). במסגרת ההנחיות שהוציאה קרסו נקבעה שיטת האלכסון, הקושרת בין שביעות רצון הלקוחות לתשלום שעת עבודה באחריות (ראו גם עדות דוביק טל, בעמ' 185-186 לפרוטוקול). באופן טבעי לא התקבל שינוי זה בהתלהבות על ידי בעלי המוסכים, בין היתר על רקע טענתם לפיה ממילא תעריף שעת העבודה באחריות נמוך מדי (עמ' 186-189 לפרוטוקול).

106. מהעדויות ומהמודל ששלחה רנו עולה כי נקבע מנגנון לפיו תערך פניה ל-12 לקוחות פרטיים של כל מוסך בכל חודש, כאשר תוצאות הסקר ישענו על תוצאה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

של ארבעה חודשים לפחות, קרי: לפחות 48 לקוחות (ראו גם עמ' 482 לפרוטוקול). שיטת הסקר, כמו גם תוכן הסקר, נקבעו על ידי רנו (עמ' 745 לפרוטוקול). חיים לוי סבורה כי מדובר במדגם חסר משמעות, שכן לשיטתה באותה תקופה פנו כ-1,900 לקוחות בחודש לתיקון במוסך, וקבוצת המדגם משקפת כ-0.6% מסך הלקוחות הפרטיים. טענה זו נותרה טענה בעלמא, מאחר ולא הוגשה חוות דעת של סטטיסטיקאי המוכיחה שלא ניתן להגיע לתוצאות בעלות משמעות סטטיסטית באמצעות מדגם מעין זה, ומדובר בעניין שבמומחיות (דומה שבבחירות לכנסת נערכים לעתים מדגמים על בסיס סטטיסטי קטן יותר). עוד הובהר כי יצרני הרכב היו מעורבים גם בניסוח השאלות שנכללו בסקר, ודרשו כי אלה יכללו שאלות הבוחנות אם הלקוח מרוצה עד מאוד מהשירות (עמ' 479 לפרוטוקול). ספקטור הבהיר שיצרניות הרכב לא הורו לקנוס את המוסכים שאינם עומדים ביעדי השירות, והוא אף לא קנס מוסכים אלא אך קבע שיטת תמרוץ בעלת בונוס ומלוס, שזכתה בשבחים מרנו (עמ' 487 לפרוטוקול).

107. טענות חיים לוי כי הפגיעה בתעריפים התבטאה בשיטת התגמול אינה עולה בקנה אחד עם המסמכים שהציגו הצדדים. מאלה עולה כי בשנת 2006 התלונן רונן לוי על תעריפי שעות האחריות ועל הפחתות חד-צדדיות "במהלך השנתיים וחצי האחרונות", דהיינו: כבר מתחילת שנת 2004 (נספח יח1 לתצהיר רונן לוי מיום 3.7.06). מכאן כי הטענות בנוגע לתעריפי שעת העבודה באחריות אינן קשורות דווקא לשיטת התגמול החדשה, ואינן קשורות כלל להחלפת ההנהלה במהלך שנת 2005, אם אלה מתוארכות לתחילת שנת 2004. יוער כי חיים לוי טוענת כיום כי שנת 2004 היא השנה המייצגת מבחינת הכנסותיה, ומכאן שלשיטתה שיטת התגמול באותה שנה היתה ראויה וזאת בניגוד לאמור במכתב הנ"ל.

108. מעדותו של רונן לוי עלה כי הוא מתקומם כנגד המדגם הסטטיסטי, וכי טענות שהעלה בעניין זה מול נציגי קרסו לא נפלו על אוזן קשובה (עמ' 149-152 לפרוטוקול). עם זאת, ציין בעדותו כי אין לו התנגדות עקרונית לשיטת האלכסון, ובלבד שזו תהיה מעוגנת מבחינה סטטיסטית (עמ' 159 לפרוטוקול). כאמור, לא הוכח שהשיטה שהנחילה רנו, שעל פי הטענה נבדקה על ידי סטטיסטיקאים

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

מטעמה של היצרנית, אינה מבוססת סטטיסטית. נראה, אפוא, שדי בטעם זה כדי לדחות את טענות חיים לוי בנוגע להנחלת שיטת האלכסון ותוצאותיה.

109. כאמור, חווי המוסך הקנו לקרסו את הפררוגטיבה לקבוע את התעריף לשעת עבודה באחריות. המסמכים שצורפו לתצהירו של ספקטור מעידים על כך שקביעת שיטת האלכסון לא נבעה משרירות לב של קרסו, אלא מלחץ חיצוני של יצרני הרכב, שגם לשיטת חיים לוי – השרשרת כולה כפופה לרצונם. שני הצדדים גם יחד מניחים כי התעריף הבסיסי של שעת העבודה מוכתב בין היתר משיקוליו של היצרן. בפועל התברר שהתעריפים שנקבעו כתעריפי בסיס על ידי קרסו אינם סוטים במידה ממשית מהתעריף שנקבע לה על ידי היצרן. לעניין זה יש לציין כי בהודעת הדוא"ל ששלח ספקטור לרונן לוי ביום 9.8.08 נטען כי היצרן משלם לקרסו סכום של 130 ₪ עבור שעת עבודה באחריות, בעוד שתעריף הבסיסי שקבעה קרסו למוסכים עומד על 150 ₪ לשעה (ת/6). בפועל הודה ספקטור בעדותו כי ככל הנראה התעריף ששילמה רנו באותה עת עמד על 149 ₪ לשעה (עמ' 514 לפרוטוקול), ובמחצית השניה של שנת 2008 עמד תגמול הבסיס עבור שעת עבודה באחריות על 145 ₪ לשעה (המסמך העשירי לנספח ד' לתצהירו של ספקטור). כך או כך, מדובר בסכומים הקרובים עד מאוד לאלה ששולמו למוסכים כתעריף בסיס.

שעה שהתעריף הבסיסי נקבע באופן סביר; כאשר המוסך זכה לתגמול או הפחתה מהסיבות שצויינו לעיל (שעיקרן בלחץ החיצוני של היצרנים) תוך שהוא נבחן בהקשר זה ביחס ליתר המוסכים בקבוצה הרלוונטית; ומאחר ולא הוכח כי הבדיקה של שביעות רצון הלקוחות נעשתה באמצעי שאינו תקף סטטיסטית, וכאשר אמצעי בדיקה זהה הוחל על כל המוסכים בקבוצה ששימשו כקבוצת השוואה, המסקנה היא שיש לדחות את הטענות לפיהן לא היתה קרסו רשאית לקבוע את שיטת התגמול כפי שקבעה.

110. בשולי הדברים אעיר כי קביעת המומחה מטעם התובעת, לפיה התעריף הבסיסי לשעה בתקופה זו אמור היה לעמוד על 170 ₪, אינה מבוססת על ראיה כלשהי. היא עומדת בסתירה למסמכים שהגישה התובעת, לאחר שגולו לה במסגרת גילוי המסמכים (ת/8 ו-9), מהם עולה כי התעריף שקבעה היצרנית בשנים 2010 ו-

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

2011 נע בין 28 ל-30 אירו לשעה, דהיינו: פחות מ-150 ₪ לשעה. יש בה גם משום התעלמות בוטה מהעובדה לפיה בשנת 2004, שלשיתת חיים לוי היתה שנת השיא החיובי של ההכנסות, הועלה התעריף לשעת עבודה באחריות מ-123 ₪ לשעה ל-130 ₪ לשעת עבודה (המכתב שנשלח למוסכי הרשת ביום מיום 17.2.04, נספח י"א לתצהיר ספקטור). מכאן שהתעריף לשעת עבודה בו נקב המומחה מטעם התובעת מנותק לחלוטין מהמציאות. ממילא ההנחה כי לכל אורך התקופה שולם לחיים לוי סכום הנופל מהתעריף הבסיסי הראוי אינה נכונה. לאמיתו של דבר, עולה מהדיווחים שצורפו לתצהירו של ספקטור כי בתקופות מסוימות שולם לחיים לוי תעריף העולה על התעריף הבסיסי, עניין שכלל לא נלקח בחשבון בחישובים שנערכו על ידי המומחה מטעם התובעת. מכאן שאף לו היתה מתקבלת הטענה העקרונית של חיים לוי, שנדחתה לעיל, לא ניתן היה לקבל את החישובים שערך המומחה מטעם התובעת, שאינם מקורבים ולו במקצת לחישוב ריאלי וראוי.

111. ממכלול טעמים אלה אין לקבל את טענות חיים לוי בנוגע לחובה המוטלת על קרסו לשפות אותה בגין "קנסות" שהוטלו עליה במסגרת קביעת התשלום עבור שעות עבודה באחריות.

112. **הפחתת עמלות מכירת רכב:** אין מחלוקת כי החל משנת 2008 הוחלה שיטת האלכסון גם על מכירות רכבים, כאשר תוצאות סקרי שביעות הרצון של הלקוחות עשויים היו להביא לכך שהסוכנות תזכה לעמלה העולה עד כדי 20% מהעמלה הבסיסית או לגרום להפחתת עמלה בשיעור של עד 15% (סעיף 20 לתצהירו של שטרנברג). אין גם מחלוקת כי שיטה זו נכפתה על חיים לוי. על פי חוות דעת המומחה מטעם חיים לוי, הביאה תחולת השיטה לכך שהופחת סכום של 86,316 ₪ מעמלות הבסיס שהיו אמורות להיות משולמות לה כתוצאה מהחלת שיטה זו.

113. כפי שהובהר בפתח הדברים, קבע הסכם הסוכנות כי הסוכן יהיה זכאי לתשלום עמלה וכי "סכום העמלה יהיה בהתאם להסכמה שתושג בין הצדדים מעת לעת" (סעיף 19 לחוזה הסוכנות). אין מחלוקת שבפועל לא התנהלו הדברים באופן זה, והעמלות נקבעו באופן חד-צדדי על ידי קרסו. לעניין זה הבהיר וייץ שהעמלות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

נקבעו על ידי קרסו ללא שניתנה אפשרות למשא-ומתן בעניין זה (עמ' 777 לפרוטוקול). באופן דומה ציין שטרנברג בעדותו שמערכת קביעת העמלות לא היתה "דמוקרטית", אולם מאחר וחיים לוי לא התנגדה בפועל לעמלות שנקבעו, הרי שלשיטתו הסכימה חיים לוי לעמלות (עמ' 576 לפרוטוקול). יצוין כי גם שטרנברג אישר שנשמעו תלונות מצד נציגי חיים לוי בנוגע לשיעור העמלות, אלא שלשיטתו אין פירוש הדבר שחיים לוי לא הסכימה לשיעור העמלות שנקבע בפועל (עמ' 577 לפרוטוקול).

114. חוות הדעת מטעם התובעת התמקדה בהפחתת העמלות בשל ה"קנסות" שהוטלו בגין תוצאות סקרי דעת הקהל שערכה קרסו, ולא בהפחתה כללית בעמלות, שעל פני הדברים קיים קושי רב לכמתה. לאמיתו של דבר, נראה כי בשיעור הנומינלי של העמלות חל גידול של קרוב ל-100% במרוצת העשור בו היה ההסכם בתוקף (השוו: המסמך השני לנספח ט1 לתצהירו של דני לוי ונספח י לתצהירו של אסף שטרנברג, המדגימים את סכום העמלות נכון לחודש יולי 1999 ונכון לחודש פברואר 2011). לעמלות בסיס אלה נוספו עמלות שונות, יעודיות, דוגמת עמלות יעדים, עמלות לקוחות סמויים (נספח ט' לתצהיר שטרנברג), עמלות רכבים מיוחדים (עמ' 578 לפרוטוקול), וכן ניתן לחיים לוי "בנק הנחות" ששימוש חלקי בו הביא לכך שהיא זכתה בעמלה בשיעור מחצית מיתרת הסכום שבבנק (עמלה זו חלה ככל הנראה עד שנת 2009, כפי שניתן לראות מהסיכומים החצי שנתיים שצורפו כנספח ב' לתצהירו של שטרנברג). מכל מקום, לא נראה שהונחה תשתית מספקת לקביעה לפיה נזק לחיים לוי מעצם קביעת שיעורי העמלה על ידי קרסו במרוצת שנות קיומו של החוזה (וזאת אף מבלי להתייחס לעובדה כי לשיטת דני לוי סברה התובעת גם בשנים 1999-2005, הרבה קודם ל"תקופת השבר" שהחלה לשיטת התובעת בשנת 2005, שהעמלות בגין מכירת הרכב אינן מספקות – עמ' 1012 לפרוטוקול).

115. שונים הם פני הדברים ככל שהם מוסבים להחלת שיטת האלכסון על העמלות בגין מכירת רכב. כפי שהובהר לעיל, הביעו מנהלי חיים לוי תרעומת על קביעת שיטת תגמול התולה את שיעור העמלה בסקר שביעות רצון הלקוחות. בפועל, הופחתו העמלות ששולמו לחיים לוי מאחר ותוצאות סקרי שביעות הרצון בנוגע לתהליך המכירה שנעשה על ידה לא היו משביעות רצון, כפי שניתן להתרשם

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

מדו"חות ערכי התמרוץ לשנים 2009-2010 (נספח ו' לתצהיר שטרנברג). מאחר ותוצאות הסקרים הראו באופן עקבי למדי – עם חריגים לפרקים – תוצאות נמוכות יחסית של חיים לוי בהשוואה לסוכנויות הגדולות האחרות, הופחתו מהעמלות הסכומים בהם נקב המומחה מטעם התובעת. למצער ניתן לומר כי חישוב הסכומים שנערך על ידי המומחה מטעם התובעת בהקשר זה לא נסתר. כאמור, החוזה שחלש על ההתקשרות בין הצדדים קבע במפורש כי קביעת העמלות תעשה בהסכמה. מהעדויות עולה כי כל נושא העמלות הוכתב באופן חד-צדדי על ידי קרסו, בניגוד מפורש להסכמה החוזית. בנסיבות אלה, לא היתה רשאית קרסו לקבוע מנגנון שיש בו כדי להפחית את העמלה המשולמת לסוכן אלא בהסכמתו של הסוכן, שלא ניתנה במקרה זה.

116. לטענת קרסו שיטת האלכסון בעניין עמלות מכירת הרכבים נבעה אף היא מניסיון לרצות את היצרן ולקדם את שביעות רצון הלקוחות על פי דרישתו. להבדיל מהטענות בהקשר זה בנוגע לעלות שעת העבודה, לא צרפה קרסו מסמך כלשהו המעיד על כך שנעשתה פניה ספציפית לסוכנים בעניין זה בשנת 2008, ולא עלה בידה להצביע על דרישה מפורשת בעניין זה. מכל מקום, אף אם היתה דרישה מעין זו של היצרן, הרי שלנוכח הסכמתם המפורשת של הצדדים בהסכם שנכרת ביניהם, היה צורך להגיע לכלל הסכמה בעניין זה וקרסו אינה יכולה להישען בהקשר זה על דרישה של היצרן, שכאמור לא הוכחה דיה.

117. לפיכך יש לקבל את טענת חיים לוי, ככל שהיא נוגעת להפחתת שיעורי העמלה בגין חוסר שביעות הרצון שהובע בסקרים. מכאן שעל קרסו להשיב לידי חיים לוי סכום של 86,313 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע התקופה (מאחר והמומחה התייחס לשנים 2009 ו-2010 בלבד, יצורפו הפרשי ההצמדה והריבית מחודש ינואר 2010).

118. **הפרש בין תעריפי היצרן לתעריפי קרסו:** לטענת חיים לוי זכתה קרסו לקבל מיצרני הרכב 51.75 אירו לשעת עבודה באחריות, בעוד היא משלמת למוסכים סכום של 170 ₪ לשעה עבור שעת עבודה. כן טענה חיים לוי כי קרסו זכתה להנחות של 28% על החלפים בהם עשתה שימוש לתיקוני אחריות, אך מכרה אותם למוסכים בהנחה של 9% בלבד כשהיא משללת לכיסה את ההפרש. על

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

רקע הנחות עבודה אלה, ועל בסיס חישוב המניח אלפי שעות עבודה בכל שנה ושימוש בחלפים בעלות כוללת של קרוב ל-13 מיליון ₪ בשנים 2005-2010, הגיע המומחה מטעם התובעת לכלל מסקנה לפיה שלשלה קרסו לכיסה סכום של 2,127,891 ₪ בגין ההפרשים בעלות שעת עבודה וסכום של 2,420,009 ₪ בגין ההפרשים בין ההנחה שניתנת לקרסו עבור חלפים לבין ההנחה המועברת למוסך. חיים לוי סבורה כי על קרסו להעביר לידיה סכומים אלה.

119. טענות חיים לוי בהקשר זה אינן נשענות על הנמקה משכנעת כלשהי מכוחה ניתן להגיע למסקנה לפיה הוטלה על קרסו החובה להעביר למוסכים את הסכומים או ההנחות שהיא זוכה להן מידי היצרן. למעשה, הסכים רונן לוי בעצמו שאין הוא זכאי לקבל מקרסו את אותן הנחות שמקבלת קרסו מהיצרן, אולם הוא סבור שמטעמי הגינות היה מקום להעביר לו חלק מההפרש (עמ' 128-129 לפרוטוקול). די באמירה זו כדי לדחות את הטענות בהקשר זה.

120. לגוף העניין, הוכח שאין ממש בטענות. התעריפים עליהם ביסס המומחה מטעם התובעת את חישוביו הם תעריפים שהסתמכו על מסמך שהפיקה התובעת מהמערכת הפנימית של יצרנית הרכב ניסאן (נספח 2 לתצהיר רונן לוי ונספח יא לחוות דעת המומחה). עיון במסמך מעלה שאין הוא נוגע כלל ליחסים שבין יצרנית הרכב לבין היבואן, אלא ביחסים שבין יצרנית הרכב לספק החלפים מולו היא עובדת, כפי שנרשם במפורש במסמך, כפי שהסכים גם רונן לוי (עמ' 136 לפרוטוקול) וכפי שהבהיר היטב ספקטור בעדותו (עמ' 529-530 לפרוטוקול). ממילא התעריפים הנקובים במסמך זה, הן בעניין עלות שעת עבודה והן בעניין ההנחה עבור חלפים, כלל אינם רלוונטיים לתובענה. מכאן שנשפט הבסיס העובדתי לכל טענות התובעת בהקשר זה.

121. כפי שהוזכר לעיל, מהמסמכים שגילתה קרסו עולה כי התעריפים שקבעו יצרני הרכב לשעות עבודה דומים למדי לתעריפים ששולמו על ידה למוסכים (ת/8 ו-ת/9), ותעריפים אלה נמוכים לאין שיעור מאלה הנטענים על ידי חיים לוי על בסיס המסמך הנ"ל. אשר להנחה הנטענת בעניין עלות החלפים, הבהיר ספקטור בעדותו כי ביחסים בין היצרן לקרסו לא מדובר בהנחה אלא בהחזר הוצאות. למעשה עולה עלות החזר ההוצאות עבור משלוח החלפים, הובלתם לישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ותשלום המסים החלים עליהם בשיעור ניכר על השיעור הנקוב באותו מסמך (עמ' 534-535 לפרוטוקול). בשונה מהחזר ההוצאות הניתן ליבואן מידי היצרן, זוכים המוסכים לקבל מקרסו הנחה על החלפים בשיעור 9% ממחירם (לאמיתו של דבר מדובר בכ-11.5% הנחה, מאחר והסכום מחושב מלמטה ולא מלמעלה – ראו עמ' 540 לפרוטוקול). לעניין זה ציין ספקטור כי ניהול מערכת האחראיות אינו רווחי בדרך כלל, וכדי לוודא שהמוסך יכסה את עלויות הטיפול בתביעות האחראיות ניתנה לו אותה הנחה על החלפים, שמהווים את חלק הארי של התשלום עבור הטיפול באחראיות ואת החלק הגדול יותר של הרווחים בגין טיפולים אלה (עמ' 540 לפרוטוקול).

122. כאמור, אין בסיס לטענה לפיה מוטלת חובה על קרסו להשוות את תנאי המוסכים לתנאים שהיא זוכה להם מהיצרנים. למעשה נראה כי מדובר בטענה המנוגדת לעקרונות המסחר החופשי, בגדרן זוכה בדרך כלל המתווך לעמלה כלשהי עבור התיווך. מכל מקום, לא הוכח שקרסו אכן זוכה להנחה כלשהי מהיצרן שאינה עוברת לידי המוסכים, ובוודאי שלא הוכח שהיא זוכה להנחה משמעותית הנותרת כולה בידיה. ממכלול טעמים אלה יש לדחות את התביעה ככל שהיא נוגעת לנטילת הפרשים כלשהם לכיסה של קרסו.

123. **הנזק מסגירת קו האשראי:** במסגרת מערכת היחסים שבין הצדדים הוסכם על מתן קו אשראי שיאפשר לחיים לוי להעביר לידי קרסו תשלומים מסוימים בשיקים דחויים. אין מחלוקת כי קו אשראי זה הוקטן באופן דרסטי באקט חד-צדדי של קרסו החל מתחילת יולי 2010. לטענת חיים לוי לא היתה כל הצדקה להפחית את קו האשראי מ-3 מיליון ₪ ל-1 מיליון ₪ בלבד, באופן שהצריך את חיים לוי ליטול חלואה כדי להמשיך ולתפקד באופן דומה. לפיכך על קרסו לפצות את חיים לוי בסכום של כ-1.4 מיליון ₪ בגין הנזקים מסגירת קו האשראי ומנטילת חלואה חדשה.

124. הטענות בנוגע לקו האשראי נטענו בהרחבה במסגרת התביעה שכנגד. עם זאת, על רקע הטענות בעניין זה בחוות-הדעת ידונו אלה כבר עתה, מעט בבחינת הקדמת המאוחר.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

125. על פי הנטען בתביעה שכנגד, התברר לקרסו בשלהי שנת 2009 שחיים לוי משתמשת בקו האשראי שלא לצרכים שהוא יועד להם. בעקבות תלונות שהגיעו לקרסו, לפיהן שלשלה חיים לוי לכיסה הנחות שכביכול ניתנו ללקוחות, נעשתה בדיקה בגדרה התגלה בין היתר כי כאשר נעשית עסקת טרייד-אין במסגרת רכישת רכב חדש, עושה חיים לוי שימוש בדרך שגרה בקו האשראי שניתן לה גם עבור סכומים שהיא מקבלת במזומן.

לטענת קרסו, ניתן קו האשראי לחיים לוי לצורך מימון עסקאות במסגרתן מסר הלקוח רכב ישן במסגרת טרייד-אין והוסיף תשלום לצורך קבלת רכב חדש. יובהר כי על פי סעיף 21(א) לחסכם הסוכנות היה על חיים לוי להעביר לקרסו "את הכספים שגבה מלקוחותיו עבור מחיר המכוניות מידית ולא יאוחר יותר מ-24 שעות ממועד קבלתם או יום עסקים אחד במקרה של קבלתם ערב חג או ביום שישי". קרסו טוענת כי במקרים בהם כללה התמורה סכום שנוקף עבור רכבו הישן של הלקוח בצירוף ההפרש ששילם הלקוח עבור הרכב החדש, הרי שההפרש ששולם במזומן (ובכלל זה המחאה שעומדת לפרעון מיידי) אמור היה לעבור באופן מיידי לקרסו. קו האשראי נועד לסכום שנדחה עד שיימכר רכבו של הלקוח במסגרת הטרייד-אין. כך לדוגמא, אם נמכר רכב חדש בסכום של 100,000 ₪ ורכבו של הלקוח התקבל כשווה ערך ל-60,000 ₪, היה על חיים לוי להעביר באופן מיידי סכום של 40,000 ₪ לידי קרסו וניתנה לה האפשרות למסור המחאות דחיות ל-90 יום עבור יתרת הסכום (60,000 ₪), עד למכירת הרכב הישן של הלקוח. בפועל התברר לקרסו כי חיים לוי עושה שימוש בקו האשראי לא רק עבור הסכומים שקבלתם נדחתה בשל הצורך למכור רכבים ישנים, אלא גם עבור סכומים שנכנסו לחשבונה במזומן ושהיא השתתה מהעברתם לקרסו. בכך הפרה חיים לוי את ההסכמה שבין הצדדים, עשתה שימוש לא נאות בקו האשראי והפיקה רווחים על חשבון קרסו.

לטענת חיים לוי ניתן קו האשראי לכל הפעילות של מכירת הרכב עד לתקרה שסוכמה בין הצדדים (סעיף 4 בעמ' 30 לתצהירו של דני לוי; סעיפים 6 ו-7 לתצהירה של מנהלת החשבונות של חיים לוי, אנה וייסמן). אנה וייסמן הבהירה בעדותה שקו האשראי לא הוגדר דווקא לטרייד-אין אלא למכירת רכבים באופן כללי (עמ' 354 לפרוטוקול). כמו-כן טענה חיים לוי שבפועל, באותם מקרים בהם

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לא הועברו לאלתר הסכומים שהתקבלו על ידי לקוחות עבור רכב חדש, דובר בעיכוב של ימים ספורים בלבד.

126. עיון בכתב הערבות האישית עליו חתמה חיים לוי ביום 6.3.07 (נספח יח1 לתצהירו של רונן לוי) מעלה כי הסכמת הצדדים בעניין קו האשראי נוסחה כדלהלן:

"לצורך הגברת המכירה של כלי הרכב החדשים, באמצעות השימוש בערוץ השיווק של כלי הרכב המשומשים, ניתנה לכם אפשרות תשלום בשיק דחוי בסכום הרכב המשומש שנקנה על ידכם. השיק יהיה דחוי ב-60 יום מיום מכירת הרכב החדש. סכום מסגרת האשראי הכללית לרכבים משומשים שאושרה לכם מסתכם ב-3,000,000 ש"ח."

127. נוסחו של כתב הערבות מדבר בעד עצמו. כפי שנקבע בכתב הערבות, שדני לוי צרפו לתצהירו כדי להוכיח את טענותיו, ניתנה האפשרות לשימוש בקו האשראי כדי לאפשר "תשלום בשיק דחוי בסכום הרכב המשומש שנקנה על ידכם". ניסוח זה תומך באופן חד-משמעי בגרסת קרסו, ומבהיר כי כוונת הצדדים בעת מתן קו האשראי הייתה לאפשר מימון ביניים של העלות של הרכב המשומש הנרכש בעת עסקת טרייד-אין. אין בכתב הערבות ולו רמז לכך שניתן לעשות שימוש בקו האשראי כדי להחזיק, ולו באופן זמני, תשלומים ששילמו לקוחות עבור רכישת רכב חדש.

תמיכה נוספת לטענה זו של קרסו ניתן למצוא ב"נוהל מתן אשראי לסוכנויות בגין ביצוע עסקאות טרייד-אין" (מיום 10.12.08; נספח יד לתצהירו של שטרנברג). נוהל זה מסדיר את הפקדת ההמחאות הדחיות של הסוכנות במסגרת עסקת טרייד-אין וקובע, בין היתר, כי "גובה זיכוי הסוכנות לא יעלה על המחיר בו זוכה הלקוח (ע"י הסוכנות) עבור רכבו". מכאן שקו האשראי ניתן רק עבור הסכום שזוכה בו הלקוח בגין רכבו הישן.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

128. מאחר וחיים לוי טוענת בפה מלא כי עשתה שימוש בקו האשראי גם עבור סכומים מעבר לערכו של הרכב הישן של הלקוח, הרי שהמסקנה היא שהיא פעלה בניגוד להסכמה שבין הצדדים.

129. מעדותו של וייץ עלה כי משהתגלה לקרסו שחיים לוי עושה שימוש בקו האשראי בניגוד להסכמה ולצרכים אחרים ממה שהוסכם, היה צורך להגיב באופן מהיר והחלטי. לפיכך הוקטן קו האשראי (עמ' 801-802 לפרוטוקול). יצוין כי גם מעדותו של רונן לוי עלה כי איציק וייץ כעס מאוד משהתברר נושא השימוש בקו האשראי (עמ' 916 לפרוטוקול), וכי רונן עצמו "לא אהב" את המצב בו נראה כי יתכן שדני ואילן טל סיכמו משהו ביניהם ובפועל נעשה אחרת "כי אני עומד במילה שלי ולא היה מסוכם אז לא היינו עושים, אין על זה בכלל מה לדבר" (עמ' 919 לפרוטוקול).

130. לנוכח המסקנה כי חיים לוי עשתה שימוש בקו האשראי בניגוד להסכמה עם קרסו, כאשר היא מעכבת סכומים מסויימים שהגיעו לידיה תוך שהיא מפיקה מכך רווח, היתה קרסו רשאית להשעות את קו האשראי. בפועל הסתפקה קרסו בהקטנת קו האשראי, כך שזה יתאים להערכות של קרסו בנוגע להיקף האמיתי של האשראי הנדרש לצורך מימון הטרייד-אין (ראו סעיפים 24-26 לתצהירו של אילן טל). בנסיבות אלה רשאית היתה קרסו לנקוט בדרך בה נקטה ולהקטין את קו האשראי, ולפיכך לא זכאית חיים לוי לכל פיצוי שהוא בגין הנזקים שנגרמו לה לטענתה מפעולה זו.

ג. נזקים כתוצאה מהתמקדות בשוק הליסינג

131. לטענת התובעת, המגובה בחוות הדעת מטעמה, החלה קרסו להתמקד בשוק המוסדי החל משנת 2005 תוך שהיא מסרבת לבקשות חיים לוי לפעול בשוק המוסדי ואינה מעניקה לה תנאים דומים לאלה שהעניקה לחברות הליסינג. חיים לוי טוענת כי חלה הפחתה במסירת הרכבים החדשים על ידה כתוצאה מהגדלת נתח השוק של הליסינג, כך שממכירות ממוצעות של כ-850 רכבים לשנה בשוק הפרטי קודם לשנת 2005, ירדו המכירות עד לכדי כ-400 רכבים חדשים בלבד לשנה בשנים שלאחר מכן. התובעת טוענת כי שימת הדגש על שוק הליסינג גרמה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לכך שקרסו ייבאה מספר דגמים מצומצם בלבד מכל רכב, באופן שפגע בתחרות עם יצרני ויבואני רכב אחרים וגרם לירידה במכירות. לשיטתה, עצם המכירה של רכבים באמצעות לייסינג, שבחלק מהם נעשה שימוש על ידי תושבי ירושלים, מהווה הפרה של תנית הבלעדיות בהסכם הסוכנות, וגם מטעם זה על קרסו לפצות אותה. עוד טוענת התובעת כי בשל ההפחתה במכירות הרכבים הפרטיים חלה גם הפחתה בהכנסות המוסך מטיפול ברכבים. כמו-כן טענה חיים לוי כי נדרש ממנה לרכוש רכבים חדשים כדי לאפשר ללקוחות פוטנציאליים לבצע נסיעות מבחן, כאשר היא נושאת בעלויות הנובעות מהרכישה ומהאחזקה של רכבים אלה. בפועל נעשו נסיעות מבחן רבות על ידי לקוחות של חברות הליסינג, כך שהתובעת הוציאה הוצאות ששרתו את קרסו אך לא שרתו בכל דרך שהיא את חיים לוי.

132. המומחה מטעם התובעת העריך את עלות נסיעות המבחן שבוצעו על ידי לקוחות השוק המוסדי בכ-135,000 ₪ לשנים 2006-2010, על בסיס הנחה כי מדובר בשיעור של כ-37% מכלל נסיעות המבחן שנערכו ברכבי התובעת (יוער שדני לוי טען בעדותו כי לא פחות מ-95% מנסיעות המבחן נעשו לצורך לקוחות הליסינג – עמ' 231 לפרוטוקול) ועל רקע חישוב העלויות הכרוכות בכך. כן העריך כי בשל צמצום פלח השוק של חיים לוי והירידה במכירות הרכבים הפרטיים כתוצאה מגדילת המכירה לחברות הליסינג, נגרם לחיים לוי הפסד רווחים של 3,789,000 ₪, וכי אובדן הרווחים של המוסך כתוצאה מהפחתת המכירות בשוק הרכבים הפרטיים עולה כדי 2,214,000 ₪.

133. כאמור, לטענת חיים לוי נובעת ההפחתה במכירות הרכבים בראש ובראשונה משינוי המדיניות של קרסו החל משנת 2005 וממתן משקל רב יותר לשוק הליסינג. טענה זו אינה עולה בקנה אחד עם הדו"חות כספיים של חיים לוי (נ/1). מהדו"חות הכספיים עולה כי ההכנסות מעמלות מכירות רכב ב-2001 עמדו על כ-1.6 מיליון ₪, בשנת 2002 ירדו ל-1.347 מיליון ₪, בשנת 2003 חלה ירידה נוספת לכדי 1.164 מיליון ₪, ובשנת 2004 הגיעו ההכנסות בגין מכירות הרכב לכדי 958,037 ₪. מכאן שבארבע השנים שקדמו לאותה נקודת מפנה עליה מצביעה חיים לוי חלה ירידה של כ-40% בהכנסות ממכירות רכב פרטי. יצוין כי לא עלה בידי המומחה מטעם התובעת להעניק הסבר כלשהו לעובדות אלה וליחס ביין

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לבין טענותיו בחוות-דעתו (עמ' 286, 289-290 לפרוטוקול). דווקא בשנת 2005, היא השנה בה החלו "השנים הרעות" לשיטת חיים לוי, חל גידול משמעותי ביותר בהכנסותיה ממכירת רכב (שהאמירו עד לכדי סכום של 1,519,258 ₪). המסקנה הברורה מנתונים אלה היא שלא ניתן להוכיח כי הירידה במכירות הרכב נובעת משינוי מדיניות בשנת 2005, ולא ניתן לשייכה להחלטה של קרסו באותה עת ולפיה תגדיל במודע את נתח השוק המוסדי על חשבון השוק הפרטי.

134. גם לגוף העניין נראה שהטענות בעניין זה אינן עולות בקנה אחד עם העובדות. בראש ובראשונה יש לציין כי התובעת לא הביאה נתונים כלשהם בנוגע למגמות בשוק הליסינג, ולשאלה אם אכן חל גידול יחסי במסירת רכבים ללקוחות ליסינג והקטנה מקבילה במסירת רכבים לשוק הפרטי. מכאן שהטענה לא בוססה עובדתית. לעניין זה טען וייץ בעדותו כי למעשה לא חל כל שינוי **בחלק היחסי** של שוק הליסינג במכירת הרכבים על ידי קרסו משנת 2004 ועד לשנת 2010, כשהוא מסתמך על טבלאות שהביא עמו. מטבלאות אלה עולה כי מבין הרכבים שמכרה קרסו בשנת 2004 נמכרו כ-57% מהרכבים לליסינג, בשנת 2005 עמד החלק היחסי של מכירות קרסו לליסינג על 54%, בשנת 2006 על 58%, ונתונים דומים נרשמו עד לשנת 2010, כאשר בשנת 2010 עצמה נמסרו 56% מהרכבים לשוק הליסינג (עמ' 785-786 לפרוטוקול). זאת על אף שבאותה עת נרשם בקרסו גידול במסירת הרכבים ככלל, כך שבשנת 2004 נמסרו 4,900 מכוניות לשוק הפרטי ואילו בשנת 2010 נמסרו 7,119 מכוניות לשוק הפרטי (עמ' 786 לפרוטוקול). נתונים אלה סותרים את הבסיס העובדתי לתזה שמעלה חיים לוי. בהעדר נתונים אחרים לא ניתן לקבוע שעלה בידי חיים לוי להוכיח את טענתה הבסיסית לפיה פעלה קרסו במודע להגדיל את נתח המכירות לשוק המוסדי על חשבון המכירות לשוק הפרטי.

135. גם מטעמים נוספים אין לקבל את טענות חיים לוי בעניין הפגיעה שפגעה בה קרסו בשל התמקדות בשוק הליסינג. המומחה מטעם התובעת טען בעדותו כי שוק הליסינג התפתח בישראל בעיקר מהשנים 2005-2006 (עמ' 276 לפרוטוקול), וכי קרסו היתה אחד הגורמים שעודדה את הליסינג (שם). לאחר מכן הסכים המומחה שיתכן שקרסו אך התאימה את עצמה לשוק הרכב המתפתח (עמ' 277 לפרוטוקול). תשובותיו בעניין הטבות המיסוי שהביאו לגידול בשוק הליסינג נחזו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

כלא מלאות (עמ' 277-278 לפרוטוקול). המומחה מטעם התובעת סבר גם שהיה ראוי לאפשר למוסך ליהנות מהגידול בליסינג (עמ' 281 לפרוטוקול), ולשיטתו אף אם התובעת לא עסקה בשוק המוסדי הרי שראוי היה מטעמי "הוגנות" להעניק לה עמלה בגין מכירות לחברות ליסינג (עמ' 312 לפרוטוקול).

136. כנגד עדותו של המומחה מטעם התובעת עמדה עדותו של מר בועז סופר, שזמן לעדות מטעם התובעת כמי שהיה לקוח וותיק שלה. מר סופר שימש כסמנכ"ל תכנון וכלכלה ברשות המיסים בשנים 2003-2010, ובין יתר תפקידיו היה אמון על מיסוי ענף הרכב (סעיף 2 לתצהירו). אין חולק כי לסופר ידיעות נרחבות בתחום הליסינג, כמי שליווה תחום זה מקרוב והיה אחראי בין היתר לרפורמה במיסוי הליסינג (ראו גם עמ' 348 לפרוטוקול). מעדותו עלה כי שוק הליסינג החל לפרוח החל מאמצע שנות ה-90 (עמ' 347 לפרוטוקול), דהיינו: זמן רב לפני שנחתם חוזה הסוכנות בין חיים לוי לקרסו. העד הבהיר מה היו שיקולי המיסוי שהביאו לגידול העצום בשוק הליסינג (עמ' 350-351 לפרוטוקול). הוא אישר כי קרסו לא היתה אחראית לגידול שוק הליסינג, וכי יבואני הרכב וחברות הליסינג ניצלו את תנאי השוק "לא יותר ולא פחות. הם עשו את מה שהם צריכים לעשות" (עמ' 348 לפרוטוקול). בחקירה החוזרת השיב שלא ניתן לומר חד-משמעית שהיבואנים הרוויחו משוק הליסינג, ורק אותם יבואנים שידעו להתאים את עצמם למגמה הכללית בשוק "סביר להניח שהם ירוויחו" (עמ' 349 לפרוטוקול). מי שלא התאים את עצמו למגמה הכללית "נפגע אפילו משמעותית" (שם), אף שהיו יבואנים שהצליחו להגדיל את רווחיהם תוך פניה דווקא ללקוחות פרטיים (שם). עוד הבהיר מר סופר כי משנת 2008 חלה ירידה מסוימת בשוק הליסינג בשל הרפורמה במיסוי (עמ' 348 לפרוטוקול). לדבריו, סוגיית המס במסגרת שוק הליסינג השפיעה דרמטית על מבנה השוק בעיקר עד לשנת 2007 (עמ' 351 ועמ' 348 לפרוטוקול).

137. מדברי מר סופר, שעל פני הדברים בקיאותו בתחום הליסינג עלתה על זו של יתר העדים שהתבטאו בעניין זה ושאלו כל אינטרס בתוצאות המשפט, עולה כי הגידול בשוק הליסינג החל זמן רב לפני חתימת הסכם הסוכנות בשנת 1999, והמשיך במגמת עליה עד לסוף שנת 2007. יבואן רכב שלא התאים עצמו למגמה זו חשף את עצמו לפגיעה משמעותית ברווחים, וחלק הארי של היבואנים, אם לא

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

כולם, התאימו את עצמם למגמה זו. מכאן תמיכה ברורה לטענה לפיה קרסו לא פנתה לשוק הליסינג דווקא בשנת 2005, וכי כל גידול שנעשה בשוק זה על ידי קרסו לא היה אלא תוך התאמה למגמות בשוק הרכב בישראל.

138. הצדדים חלוקים ביניהם בשאלה אם חוזה הסוכנות חל גם על מכירות לשוק המוסדי. עיון בחוזה הסוכנות לא מגלה התייחסות כלשהי למכירת רכבים על ידי חיים לוי לשוק המוסדי, אף שכאמור ההסכם נחתם שנים מספר לאחר ששוק הליסינג החל לפרוח בישראל. אין מחלוקת כי כל שניתן לחיים לוי במסגרת ההסכם הוא מעמד של **משווק** של רכבים המיובאים על ידי קרסו. אין גם מחלוקת כי חברות הליסינג אינן משווקות של כלי הרכב המיובאים על ידי קרסו, אלא **רוכשות** את כלי הרכב. לעניין זה הובהר בעדויות כי חלק מחברות הליסינג אף רכשו אלפי כלי רכב (ראו לדוגמא עמ' 617 ועמ' 625 לפרוטוקול), וזו הסיבה להטבות הרבות הניתנות להן.

אין כל בסיס בהסכם לטענה לפיה הוטלה חובה חוזית על קרסו למכור רכבים לחברות הליסינג באמצעות התיווך של חיים לוי (מה גם שמרבית חברות הליסינג ממוקמות באזור המרכז ולא באזור ירושלים). ההסכם קובע דווקא היפוכו של דבר, באומרו כי "המשווק לא יהיה זכאי לכל תמורה, באם תושב מאזור השווק ירכוש מכונית אצל החברה במישרין או אצל משווק אחר" (סעיף 5 להסכם הסוכנות). מכאן שלא היתה כל מניעה לקרסו למכור רכבים ישירות לחברות הליסינג. אשר לתושבי ירושלים שזכו לרכב במסגרת הסדר ליסינג עם מעסיקם, הרי שאלה כלל לא **רכשו** את הרכב. אם בכך לא די הרי שכמעט בכל המקרים הועברו להם הרכבים על ידי חברות ליסינג שמקום מושבן אינו באזור ירושלים. ממכלול טעמים אלה המסקנה היא שלחיים לוי אין כל זכות לקבלת עמלה בגין רכבים שנרכשו על ידי חברות הליסינג והועברו במסגרת הסכם ליסינג לאנשים המתגוררים בירושלים.

139. לא למותר לציין שלא עלה בידי התובעת להוכיח מה כמות כלי הרכב מסוג רנו או ניסאן שנמסרו לתושבי ירושלים במסגרת ליסינג. הצבעה על הפחתה במסירות רכבים פרטיים באמצעות חיים לוי אינה מביאה למסקנה כי זו נובעת דווקא מגידול בענף הליסינג (שכלל לא הוכח; כאמור, מהנתונים שהציג ויין עולה כי לא

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

חל כל שינוי בחלק היחסי של מכירות קרסו לשוק הליסינג בתקופה זו). יתכן שהיא חלה מטעמים אחרים, ובהם כאלה הנוגעים לדרך התנהלותה של התובעת עצמה. מכל מקום, נתונים בעניין מסירת רכבי ליסינג לתושבי ירושלים לא מצויים בידי קרסו, והעד אילן טל (שאינו עובד כיום בקרסו אלא בחברת ליסינג) הבהיר שלאף גורם בענף אין טבלה או פילוח של אנשים שקיבלו רכב בליסינג, שכן רכבים אלה נמסרים בדרך כלל לידי מעסיקים מוסדיים והם מעבירים אותם לידי עובדיהם (עמ' 616 לפרוטוקול). ככל שטענת חיים לוי מוסבת לאפשרות לפיה רכשו חברות ליסינג רכבים ומכרו אותם לאנשים פרטיים, ובכלל זה לאנשים באזור ירושלים, הרי שטענה זו לא הוכחה דיה והיקף התופעה בוודאי שלא הוכח. יש גם מקום לטענה כי משעה שחברת ליסינג רכשה רכבים הרי שניתן לראות מכירה על ידה (בהנחה כי לא מדובר ברכבים חדשים לחלוטין שלא נרשמה בהם "יד" נוספת) כמכירה של רוכש רכב לצד שלישי, שאין חולק שהסכם הסוכנות לא חל עליה.

140. לנוכח כל האמור לעיל, לא ניתן לקבל את טענות חיים לוי לפיהן על קרסו לפצות אותה בגין מכירת הרכבים באמצעות חברות ליסינג. כאמור, שוק הליסינג היה קיים עובר לחתימת ההסכם ועל אף זאת לא נאמר דבר בהסכם בנוגע למכירות לשוק המוסדי. ממכלול התניות שבהסכם עולה במפורש כי זה התייחס למכירת רכבים לשוק הפרטי באמצעות משווק, ולא למכירת מספר רב של רכבים לגורמים מוסדיים. למעשה, מאחר והמכירה של כלי הרכב לחברת הליסינג נעשתה על ידי היבואן "במישרין", הרי שהיא מוחרגת במפורש מתחולת סעיף 5 להסכם הסוכנות. אין לראות בעצם העובדה שחברות הליסינג מסרו רכבים לחברות מסחריות באזור ירושלים או לחברות באזורים אחרים שלהם עובדים באזור ירושלים כפגיעה בבלעדיות של חיים לוי, שחלה על שיווק ומכירת רכבים לאנשים פרטיים בלבד ועל רכבים שהבעלות בהם נמסרה לאותם רוכשים פרטיים. ניתן להוסיף לכך את העובדה שטענות בנוגע להפרת ההסכם בהקשר זה לא עלו בפועל במהלך חיי החוזה. נראה שלמעט התרעומות של חיים לוי על הירידה בנפח המכירות בשוק הרכב הפרטי, שלשיטתה נבעה כתוצאה מפריחת הליסינג בישראל - תופעה שקרסו אינה אחראית לה - לא ניתן להצביע על טענה כלשהי בזמן אמת בנוגע לפעולה של קרסו בניגוד לחוזה במסגרת פעילותה בשוק הליסינג.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

141. העובדה שקרסו התאימה עצמה למגמות בשוק הרכב לא אמורה לפעול כנגדה, ואין לקבל את הטענה לפיה חל איסור על קרסו להגדיל את המכירות בשוק הליסינג בשל תנית בלעדיות של משווק באזור גיאוגרפי מסוים. משמעותה האמיתית של טענה זו היא כי היה על קרסו לפעול בניגוד למגמות הכלליות בשוק הרכב תוך שהיא מביאה לפגיעה משמעותית ברווחיה, וזאת אך בשל החשש שתחול ירידה ברווחי חיים לוי במסגרת המכירות לשוק הפרטי (כאמור, כלל לא הוכח שנתח השוק של המכירות לשוק הפרטי אכן קטן במרוצת שנים אלה). לא למותר לציין שאם אכן היתה קרסו מתעלמת מהמגמה בשוק, היתה נגרמת לה ככל הנראה פגיעה כלכלית ממשית. זו עלולה היתה להביא בתורה להקטנה כללית בעסקיה וממילא לפגיעה גם בחיים לוי. היא היתה עלולה לגרור גם פגיעה ביתר הסוכנים, ואולי היתה מביאה לתביעות נוספות. פרשנות מעין זו להסכמת הצדדים עומדת בניגוד מוחלט לכלל לפיו חוזים מסחריים יש לפרש בהתאם ל"הגיון הכלכלי" או ה"הגיון המסחרי" העומד בבסיסם (ראו לדוגמה ע"א 8566/06 אמריקר נ' מליבו ישראל בע"מ, מיום 8.11.09, בפסקה 26 לפסק-הדין; ע"א 3352/07 בנק הפועלים בע"מ נ' קריסטין הורש, מיום 7.12.09, בפסקה 20 לפסק-הדין; והשוו ע"א 3894/11 זלק נ' בן שלום, מיום 6.6.13, בפסקה 24 לפסק-דין של כבוד השופט סולברג; ע"א 6553/11 עזבון ברלס נ' פז ים הולדינגס 2000, מיום 29.12.13, בפסקה 27 לפסק-הדין). פרשנות לפיה על צד לחוזה לפעול בניגוד למגמות בשוק, באופן שעלול לגרום לפגיעה קשה ברווחיותו, לחשוף את כל הקשורים לו לפגיעה ממשית בעסקיהם ולפעול בדרך המנוגדת למגמה העסקית השוררת, אינה סבירה כלל ועיקר ויש לדחותה.

142. בשולי הדברים יש להתייחס בקצרה לטענה נוספת שהעלתה התובעת ולפיה פעלה קרסו במודע להקטין את מכירות הרכבים החדשים בשוק הפרטי, וכתוצאה מכך פגעה גם בפעילות המוסך. טענה זו מעוררת קושי עיוני רב, שהרי אין ספק שלקרסו היה אינטרס ברור להגדיל את מכירות הרכבים החדשים, בכל אפיק אפשרי, ולא להקטין פעילות זו. לא למותר לציין כי מהעדויות עולה שרווחי היבואן על מכירות רכב פרטי עולים על הרווחים הנובעים ממכירות בליסינג (עמ' 649 ועמ' 785 לפרוטוקול), ומכאן שלקרסו היה אף אינטרס ישיר ומוגבר להגדיל את המכירות לשוק הפרטי. יש לכאורה גם רגליים לטענה כי

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

הפיחות במכירות חיים לוי נובע מירידה יחסית במכירות שנעשו על ידה בהשוואה אל מול סוכנויות רכב באזורים אחרים בארץ, קרי: כתוצאה מהתנהלות לא מיטבית שלה, כפי שעולה מנתונים שהציגה קרסו. אם כך הם פני הדברים הרי שאין הוא קשור כלל לגידול הנטען בשוק הליסינג, שכאמור לא הוכח.

143. ממכלול טעמים אלה יש לדחות את הטענות בנוגע לפגיעה ברווחי חיים לוי ממכירות רכבים חדשים בשל ההתמקדות הנטענת בשוק הליסינג, כמו גם את הטענות הנוגעות לפגיעה ברווחי המוסך בשל מגמה זו.

144. **נסיעות המבחן העודפות:** אף שטענות חיים לוי בעניין העדפת שוק הליסינג ותוצאותיה נדחו, שונים הם פני הדברים ככל שהם נוגעים לטענות בעניין נסיעות המבחן. גם מהעדויות מטעם קרסו עולה כי אנשים שהיו זכאים לקבלת רכב בליסינג ממעבידם פנו למשווקים לצורך ביצוע נסיעות מבחן כדי לשרת את החלטתם בנוגע לסוג הרכב שיקבלו בליסינג. מנספח יב לתצהירו של ספקטור עולה כי בשנים 2007 ו-2010 יצא אף "רענון נוהל תגמול סוכנים בקידום עסקת ליסינג", לפיו על הסוכנויות להעניק ללקוחות ליסינג "את השירות והתמיכה המקצועית כאילו היה זה לקוח רגיל פרטי". הסוכנים הונחו לתמרץ את לקוחות הליסינג לבחור ברכבים מסוג רנו או ניסאן, כאשר בתמורה היו אמורים לזכות בתשלום של 400 ₪ עבור כל לקוח שיבחר בסופו של דבר ברכב מסוג רנו או ניסאן לאחר שקיבל הסבר או ביצע נסיעת מבחן במשרדי הסוכן. לצורך קבלת תגמול זה נמסר טופס ללקוח, ועל פי ההנחיה היה על הלקוח להחזיר את החלק התחתון של הטופס לסוכנות לאחר שבחר ברכב מסוג רנו או ניסאן. הסוכן היה אמור לזכות בתשלום לאחר משלוח הטופס. לעניין זה הבהיר דני לוי כי מעולם לא קרה שלקוח טרח לחזור אליו עם הטופס החתום, ולפיכך חיים לוי לא זכתה מעולם לאותו תגמול עבור עידוד הלקוחות לרכישת רכב בליסינג (עמ' 231-232 לפרוטוקול). קרסו לא הציגה ראיה כלשהי לפיה שולם אי פעם תגמול לחיים לוי בגין שירות לקוחות הליסינג או ביצוע נסיעת מבחן על ידם.

145. מאחר וקרסו מצאה לנכון להנחות את סוכניה לשרת את לקוחות הליסינג ולאפשר להם לבצע נסיעות מבחן ברכבי התצוגה, הרי שיש לקבל את טענות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

חיים לוי לפיהן בוצעו נסיעות מבחן ברכביה עבור אותם לקוחות לסינג. נסיעות אלה לא שרתו בדרך כלשהי את תועלתה הכלכלית של חיים לוי. מכאן שיש טעם בטענה כי על קרסו לשפות את חיים לוי בגין עריכת נסיעות אלה.

העדים מטעם קרסו טענו אמנם כי הגדלת מספר המכוניות המיובא לישראל מביאה באופן כללי לירידה במחירי הרכב, ולפיכך לעליה ברווחי הסוכן המשווק בשל העובדה שהירידה במחיר משרתת את התחרותיות של דגמי רנו וניסאן. לשיטתה יש לראות בכך כרווח עקיף שצמח לחיים לוי מהמכירות ללקוחות לסינג, אותו יש לזקוף כנגד כל הפסד נטען של חיים לוי בנוגע ללקוחות אלה. טענה זו אין לקבל הן מאחר ושיעור הרווח העקיף לו זכו הסוכנים על פי טענה זו לא הוכח כלל, והן לנוכח הקביעה כי מגמה זהה התרחשה אצל היבואנים כולם, וממילא כל היבואנים זכו להנחות מהיצרנים וכל הסוכנים יכלו להציע רכבים במחירים מוזלים, מבלי שהדבר יגרור שינוי בתחרותיות היחסית של רכבי יצרן זה או אחר. מכל מקום, לא הוכח מה היה שיעור ההטבה שזכתה לו חיים לוי בגין אותה הנחה במחירי הרכב, אם בכלל זכתה להטבה מעין זו.

146. בנסיבות אלה, כאשר עולה בבירור שלקוחות הליסינג ביצעו נסיעות מבחן רבות ברכבים שרכשה חיים לוי מכספה וכאשר העלות הישירה והעקיפה של נסיעות אלה מושתות על חיים לוי, היה על קרסו לשפות אותה בגין עלויות אלה. כאמור, לא הוכח שלחיים לוי צמח רווח כלשהו מעריכת נסיעות המבחן ללקוחות הליסינג. לפיכך זכאית חיים לוי לתשלום הנטען עבור הנסיעות, בהתאם לחישוב שערך רואה החשבון מטעמה, שלא הופרך. המסקנה היא, איפוא, שעל קרסו לשלם לחיים לוי סכום של 135,000 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע התקופה בה נקב המומחה בגין העלויות של נסיעות המבחן שנעשו על ידי לקוחות הליסינג.

מוניטין ושווי שוק

147. לטענת חיים לוי עשתה קרסו שימוש במוניטין של חיים לוי מאז תום התקופה החוזית וכן עשתה שימוש בשוק הלקוחות של חיים לוי. טענה זו נדונה והוכרעה לעיל, עת נקבע שהתובעת אינה זכאית לפיצוי נפרד בגין המוניטין או שווי השוק מאחר וזה מגולם בתקופת ההודעה המוקדמת שניתנה לה. הדברים שייאמרו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

להלן אינם אלא מעבר לנדרש, ובאים על רקע מספר טענות נוספות של חיים לוי, ובפרט על רקע הטענה לפיה הוראות הסכם הסוכנות מעניקות לה פיצוי נפרד בגין הפגיעה במוניטין.

148. על פני הדברים קיים קושי מובנה בקבלת הטענות הנוגעות למוניטין הנפרד של חיים לוי. ככל שלתובעת מוניטין משל עצמה, בלי קשר להתקשרות העסקית עם יבואנית רנו וניסאן, הרי שהמוניטין נותרו בידיה גם לאחר תום ההתקשרות החוזית. שמה הטוב של חיים לוי כמי שמפעילה מוסך רחב ממדים לא אמור היה להיות מושפע מהעובדה שאין היא עוד מוסך מרכזי של רנו. ככל שהטענה היא כי המוניטין של חיים לוי נבנו על הקשר העסקי המתמשך עם רנו (באמצעות קרסו), ועל הזהות בתודעה הירושלמית בין חיים לוי לרנו ולאחר מכן גם לניסאן (כפי שטענה חיים לוי), הרי שמדובר במוניטין השייכים לרנו ולניסאן ולא לחיים לוי. נראה שכלל זה, החל בדרך כלל ביחסים שבין יצרן או יבואן לסוכן, חל ביתר שאת כאשר מדובר בתחום מכירת הרכב. בתחום זה נראה ששניית הלכות היא לרכוש רכב של יצרן פלוני ולא רכב המשווק על ידי סוכן אלמוני, ולמותג הרכב השפעה ניכרת לאין שיעור על החלטת הרכישה מזו של זהות משווק הרכב. לא למותר לציין כי גם מעדויות עדי חיים לוי עלה כי היו רכבים שנמכרו בנקל וכאלה שסומנו כ"רכבים קשים", כאשר ברור שהשוני אינו נעוץ בזהות המוכר (שנותרה זהה) אלא בטיב דגם הרכב הספציפי העומד למכירה.

149. מכאן שהפגיעה במוניטין, ככל שהיתה, אינה כזו המצדיקה פיצוי כלשהו מצדה של קרסו. לעיל הובהר כי ההנחה שבבסיס הפסיקה היא כי הקניין הרוחני אינו שייך לסוכן אלא ליצרן או ליבואן (הלכת **טרבונל**, בעמ' 681-685). כבר במועד בו נחתם הסכם ההתקשרות קבעה ההלכה באופן חד משמעי כי הקניין במוניטין הוא של היצרן ולא של המפיץ או הסוכן (רע"א 371/89 **ליבוביץ נ' א. את י. אליהו בע"מ**, פ"ד מד(2) 309, 317, 318 (1990); ע"א 901/90 **נחמיאס נ' קולומביה סחר ותעשייה בע"מ**, פ"ד מז(1) 252, 261 (1993)). גם על רקע עובדה זו ניתן לקבוע כי אומד דעת הצדדים להסכם היה שלא לכלול מתן פיצוי או תמורה כלשהי לחיים לוי עבור המוניטין. מכאן עולה שחיים לוי אינה זכאית לתשלום כלשהו בגין פגיעה במוניטין הנובעת למעשה מהמוניטין של היצרן.

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בשולי הדברים ניתן להעיר כי ספק רב אם הדיון שערך המומחה מטעם התובעת בחוות-דעתו מהווה משום ראיה מספקת לשווי המוניטין הנטען.

150. לטענת חיים לוי קיימת הסכמה חוזית בעניין זכאותה לפיצוי בגין שווי השוק והמוניטין בעת הפרידה מקרסו. טענה זו מוסבת לאמור בסעיף 6 להסכם הסוכנות, לפיו ההרשאה שניתנה לחיים לוי למכירת המכוניות "אינה מהווה זכות קניינית והמשווק אינו רשאי להעבירה או להמחותה לאחר, או לקבל פיצוי כלשהוא, או תמורה כלשהיא עם סיומו של הסכם השיווק בהתאם להסכם זה". פרשנותה הפשוטה של תניה זו הפוכה מזו שמייחסת לה חיים לוי. על פי לשון התניה הסכימו הצדדים במפורש שחיים לוי לא זכתה ל"זכות קניינית" כלשהי בגין ההתקשרות עם קרסו. כמו-כן הוסכם במפורש, וככל הנראה כדי למנוע טענות בדומה לאלה הנכללות בתביעה שלפני, כי חיים לוי לא תהיה זכאית לכל תמורה או פיצוי שהם בגין טענות אלה עם סיום ההסכם. מכאן שעל פי פשט לשון ההסכם אין חיים לוי זכאית לפיצוי כלשהו בעת סיום ההסכם, לא מכח ההסכם וכפי שהובהר לעיל – גם לא מכח הדין.

151. לטענת התובעת הוספה הסיפא של סעיף 6 להסכם הסוכנות כדי להבהיר כי אם יסתיים ההסכם שלא "בהתאם להסכם זה" או-אז תהיה התובעת זכאית לקבלת תמורה עבור המוניטין. לטענתה, על פי ההסכם ניתן היה להביא לסיומו אך ורק בהתקיים ההוראות שבסעיפים 4 או 25 להסכם הסוכנות, דהיינו: אם תחדל קרסו לשמש כיבואנית של רנו או ניסאן (סעיף 4 להסכם), במצב של הפרה יסודית של ההסכם ללא תיקונה (סעיף 25(א) להסכם) או כאשר ניתן צו כינוס נכסים נגד התובעת (סעיף 25(ב) להסכם). לשיטתה ניתן לראות בכך מעין "רשימה סגורה" של מקרים שרק בהם ניתן היה להביא את ההסכם לסיומו (בדומה לקביעה בהלכת בלוס). על פי פרשנותה רק סיום ההסכם במסגרת רשימה סגורה זו פוטר את קרסו מפיצוי, ואילו בכל מקרה בו הסתיים ההסכם בדרך אחרת – זכאית חיים לוי לפיצוי בגין שווי השוק והמוניטין. לטענת חיים לוי הסכמה משתמעת זו התבססה על טיב היחסים הייחודי, שאין לו אח ורע בפסיקה הישראלית (השוו פסקה 7 בעמ' 2 לסיכומי התובעת), בין חיים לוי לקרסו. נראה שלשיטתה בשל מערכת יחסים זו הגיעו הצדדים להסכמה חוזית השונה מהותית מזו שמנחיל הדין.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

152. טענות חיים לוי אינן עולות בקנה אחד עם הרישא לסעיף 6 להסכם, הקובעת במפורש שלחיים לוי אין זכות קניינית כתוצאה מההסכם. אין הן תואמות גם את יתר הוראות ההסכם, ובוודאי שלא את הגיונו. ההנחה כי ההסכם קבע **במשותמע** שסיום ההסכם במועדו הנקוב יביא לפיצוי בגין המוניטין השייכים על פי הדין ליבואן או ליצרן, וזאת בניגוד לאמירה המפורשת בתחילת סעיף 6 להסכם ולהלכה ששררה באותה עת בפסיקת בית המשפט העליון, אינה סבירה. יש גם לציין שאם אכן זו היתה כוונת הצדדים מלכתחילה, היה מקום להניח כי עו"ד עזריאל היה כולל דרישה מעין זו בטיטת ההסכם שהכין, אלא שאמירה כזו לא נכללת כלל בטיטת שנשלחה על ידו לקרסו (נספח כג1 לתצהיר שטרנברג). התניה שבסיפא לסעיף 6 הוספה על ידי קרסו (נספח כג2 לתצהיר שטרנברג), ועל פני הדברים נועדה לחזק את הקביעה לפיה לא זכאי המשווק לתמורה כלשהי בגין המוניטין.

153. ממכלול טעמים אלה יש לדחות את טענות חיים לוי בנוגע לזכאותה לפיצוי עבור המוניטין ושווי השוק.

154. בשולי הדברים אציין כי שוויו של שוק הלקוחות לא הוכח כלל. לא עלה בידי חיים לוי להצביע על הפגיעה בשוק לקוחותיה, והנתונים המסחריים אודות פעילותה לאחר ההתנתקות מקרסו לא הוצגו לפני בית המשפט. מכאן שאף אם בפועל נהנה המוסך המנוהל כיום על ידי קרסו משירות לקוחות שרכשו רכבים מחיים לוי, הרי שלא ניתן לכמת באופן מושכל הנאה זו. נראה שגם מטעם זה בחרה הפסיקה במתן הפיצוי עבור שווי השוק במסגרת מתן ההודעה המוקדמת, כך שפרק הזמן הסביר של ההודעה מגלם בתוכו גם את ההנאה משווי השוק. לפיכך יש לדחות את טענות חיים לוי גם בהקשר זה.

סיכום ביניים בעניין התביעה העיקרית

155. מכל האמור לעיל עולה כי דין מרבית טענות התביעה להידחות, למעט הטענות שעניינן בהפחתת העמלות בגין מכירת רכבים חדשים בשנים 2009 ו-2010 על בסיס סקרי שביעות הרצון והטענה בעניין נסיעות המבחן ללקוחות הליסינג.

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

התביעה שכנגד

156. כפי שהובהר בפתח הדברים, מתמקדות טענות קרסו במסגרת התביעה שכנגד בשני נושאים. **האחד**, עניינו בשימוש של חיים לוי בקו האשראי שלא למטרות בגינן ניתן קו האשראי ולהתעשרות שלא כדין של חיים לוי משימוש זה. **השני**, עניינו בטענות כי חיים לוי שלשלה לכיסה סכומים ששולמו לה על ידי לקוחות הרוכשים רכבים, כשהיא מציגה לפני קרסו מצג לפיו העניקה ללקוחות הנחות בשיעור אותם סכומים שהכניסה לכיסה. לטענת קרסו הפיקה חיים לוי רווח כלכלי בשיעור 5,500,000 ₪ מפעילויות אלה. לפיכך עותרת קרסו למתן צו למתן חשבונות, ולחייב חיים לוי בתשלום בסכום של 5,500,000 ₪.

א. השימוש בקו האשראי

157. כפי שהובהר לעיל, עשתה חיים לוי שימוש בקו האשראי לצרכים החורגים מההסכם שבינה לבין קרסו. על פי מה שסוכם בין השתיים רשאית היתה חיים לוי למסור המחאות דחיות אך בשל הזיכוי שניתן ללקוח עבור רכבו הישן במסגרת טרייד-אין. בפועל העבירה המחאות דחיות לידי קרסו גם כאשר קיבלה תשלומים שאינם דחויים עבור רכבים ששיווקה. היקף התופעה לא הובהר דיו. בתמיכה לטענות קרסו בנוגע לשימוש הנרחב שעשתה חיים לוי בקו האשראי צרף שטרנברג לתצהירו טבלה (נספח טו לתצהיר), ממנה מבקשת קרסו ללמוד אודות שכיחות התופעה. טבלה זו ערוכה כטבלת אקסל, והיא מבוססת על מסמכים שקרסו הפיקה לאחר סיום ההתקשרות משרת המחשבים ששימש את חיים לוי בתוכנה שנוהלה במחשבי קרסו. כאמור, לאחר שקרסו גילתה את תופעת השימוש בקו האשראי שלא למטרות לשמן נועד, צומצם קו האשראי מ-3 מיליון ₪ ל-1 מיליון ₪. קרסו מעריכה כי השימוש בקו האשראי הניב לחיים לוי סכום של כ-1.5 מיליון ₪. לטענתה, אין באפשרותה לחשב סכום זה במדויק מאחר ולא נמסרו לה כל המסמכים שנוהלו על ידי חיים לוי.

158. לטענת חיים לוי ניתן ללמוד גם מהטבלה שצרף שטרנברג כי התשלומים נעשו כמעט בדרך קבע במועד בו התקבלו הכספים על ידי חיים לוי (סעיף 82 לתצהירו של דני לוי בתביעה שכנגד). עדי חיים לוי אף הצביעו על כך שקרסו התעלמה לחלוטין מזיכויים רבים שנכללו בטבלה שצורפה לתצהירו של שטרנברג

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

ובחשבוניות שצרף (סעיפים 13-28 לתצהירה של אנה וייסמן וסעיפים 78-84 לתצהירו של דני לוי). כאמור, לשיטת חיים לוי נעשה אכן שימוש בקו האשראי לפרקים גם כאשר חיים לוי קיבלה את הכספים בזמן אמת, אולם זאת רק לימים בודדים ובהסכמת קרסו.

159. מאחר ונקבע לעיל שקו האשראי ניתן רק לצורך מימון ביניים של הזיכוי שניתן ללקוח עבור רכבו הישן, אין לקבל את טענות חיים לוי לפיהן הועמד לה קו האשראי בהסכמה גם לצרכים אחרים. קרסו עתרה איפוא למתן צו למתן חשבונות כדי לבחון את היקף התופעה, אך בד בבד כימתה את תביעתה משל יש בידה די נתונים להערכה הכספית.

160. כפי שיובהר להלן, כל התיעוד הרלוונטי לצורך בירור טענות אלה מצוי היה בידה של קרסו עובר להגשת התביעה שכנגד. קרסו אף מצאה לנכון לעשות שימוש בחלק ממנו בשלבים מוקדמים של ההליכים המשפטיים, תוך מה שנחזה להיות פגיעה בפרטיותה של חיים לוי בניגוד לחוק. במצב דברים זה לא היתה כל מניעה מעריכת חשבון מדויק של הרווח שצמח לחיים לוי כתוצאה מהשימוש בקו האשראי שלא בהתאם להסכמה שבין הצדדים. משנמנעה קרסו מלהגיש חוות דעת חשבוניתית מתאימה, המנתחת את כל הנתונים העולים מהמסמכים, יש לקבוע שהיא כשלה בהוכחת תביעתה.

161. לכך יש לצרף את הטענה לפיה במסגרת ההסכמה אליה הגיעו הצדדים בפגישה שהתקיימה בחודש מאי 2010, אליה אדרש להלן, הוסכם להניח את העבר מאחור ולהמשיך לפעול בשיתוף פעולה. הסכמה זו מחייבת את קרסו, כפי שיובהר להלן, ולפיכך אין באפשרותה להתנער ממנה עתה ולהעלות טענות בנוגע לשימוש בקו האשראי לאחר שוויתרה על טענות אלה.

ב. נטילת כספים על ידי חיים לוי

162. טענות קרסו בהקשר זה סובבות כספים שנטלה חיים לוי, על פי הטענה, במסגרת פעילותה כסוכנות לשיווק רכב. לטענת קרסו השתמשה חיים לוי בשני מנגנונים שונים לצורך זכייה בכספים שלא כדין. **האחד** נוגע לאותם מקרים בהם הוצאה

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

על ידה לקרסו חשבונית המציגה הנחה שניתנה לכאורה ללקוח, כאשר בפועל שילם הלקוח סכום גבוה יותר מזה שנרשם בחשבונית וההפרש נלקח על ידי חיים לוי. נטען גם כי חיים לוי הציגו לפני קרסו מצג לפיו זיכתה את הלקוח בסכום מסוים עבור רכבו הישן, כאשר בפועל הזיכוי שקיבל הלקוח נמוך יותר. **השני** נוגע להפעלת חשבון "מעבר מכוניות" שנפתח על ידי חיים לוי, כאשר חלק מהכספים שהתקבלו מהלקוחות הועבר לחשבון מעבר מכוניות. לטענת קרסו לא שימשו הכספים שנוקפו לטובת חשבון מעבר מכוניות לתשלום עבור רכב חדש או לתשלום עבור אביזרים, וחשבון זה לא שימש אלא לצורך העלמת כספים מקרסו.

טענות קרסו נשענות על תלונות של מספר לקוחות בנוגע לסכומים ששילמו עבור הרכב כאשר סכומים אלה לא עלו בקנה אחד עם חשבוניות שהועברו לידם, בהן נרשם כי קיבלו לכאורה הנחה עבור הרכב. בעקבות תלונות אלה שלחה קרסו חוקרים למשרדי חיים לוי, שהתחזו ללקוחות. לטענתה גם בעסקאות בהן נטלו חלק "לקוחות" אלה לא הועבר לידי קרסו מלוא הסכום ששילמו הלקוחות. כמו-כן צרף הכלכלן מטעם קרסו מספר חשבוניות מחשבון "מעבר מכוניות" שניהלה חיים לוי המציגות העברות כספים שלא כנגד חיוב בעמלה או באביזרים.

163. חיים לוי הכחישה את טענות קרסו מכל וכל. לטענתה כל הכספים שגבתה בגין עסקאות מכירת רכב חדש, ובכלל זה עסקאות שכללו רכיב של טרייד-אין, נגבו על ידה כדין. בהקשר זה הסביר דני לוי בהרחבה כי הסיכום שהושג בין חיים לוי לקרסו כלל במקרים מסויימים דרישה של קרסו למכירת רכב ב"מחיר רצפה" שהוגדר על ידי קרסו, כאשר כל סכום ששולם על ידי הלקוח מעבר לאותו מחיר רצפה נוקף לטובתה של חיים לוי כעמלה מוגדלת. אשר לחשבון מעבר מכוניות הבהירו דני לוי ואנה וייסמן, כמו גם המומחה מטעם חיים לוי, כי מדובר בחשבון חשבונאי בלבד שכל מטרתו להעלים מהלקוחות את שיעור העמלה של הסוכן. מדובר בדרך התנהלות מקובלת ותקינה בשוק מכירות הרכב, ואף אם ניתן לטעון שקיים פגם טכני מסוים בהוצאת החשבוניות (ראו סעיפים 5.5 – 6 לחוות דעתו של ד"ר רענן קופ), הרי שלא נפל כל פגם מהותי בדרך התנהלות זו. מעבר לכל אלה הציגה חיים לוי הסבר לכל אחת מאותן עסקאות שנוכרו בתצהירי קרסו, כאשר היא מבהירה שאף לא אחד מהלקוחות העלה טענות בעניין לאחר

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

שהובהרו לו הדברים, ובמקרה אחד שבו נעשתה טעות בסכום של כ-1,000 ₪, שילמה חיים לוי את ההפרש על אף שלא היתה אמורה לעשות כן.

164. מתצהירי קרסו עולה כי התופעה לפיה שלשלה חיים לוי סכומים לכיסה התגלתה לראשונה בשלהי שנת 2009 (סעיפים 67-73 לתצהירו של שטרנברג). שני מקרים נוספים התגלו בחודשים הראשונים של שנת 2010 (סעיפים 99-105 לתצהירו של שטרנברג). כמו-כן שלחה קרסו חוקרים שהתחזו כלקוחות, ובשני מקרים דיווחה חיים לוי לקרסו על מתן הנחה ללקוח בשיעור העולה על ההנחה שקיבל הלקוח עצמו, כאשר חיים לוי משלשלת את ההפרש לכיסה (סעיפים 84-98 ו-106-111 לתצהיר שטרנברג). לטענת אילן טל הועברה לו התלונה של הלקוח בזמן אמת בסוף שנת 2009 ובעקבותיה פנה לדני לוי שמסר לו כי ההפרש נובע מעסקת אביזרים (סעיף 7 לתצהירו של אילן טל). דיווחים אודות ממצאים אלה נמסרו לוייץ, והוחלט על ביצוע חקירה נוספת, בין היתר באמצעות החוקרים הפרטיים (סעיף 39 לתצהירו של וייץ וסעיפים 11-12 לתצהירו של אילן טל). בעקבות ממצאים אלה זומנו דני ורון לוי לפגישה במשרדו של וייץ, בה היה נוכח גם אילן טל (סעיף 40 לתצהירו של וייץ וסעיף 14 לתצהירו של אילן טל).

165. בנוגע לדברים שנאמרו במהלך פגישה זו, שהתקיימה ביום 4.5.10, קיימת מחלוקת של ממש בין עדי הצדדים:

על פי עדותו של אילן טל הבהירו נציגי קרסו לאחים לוי שההתנהלות אינה מקובלת על קרסו כלל ועיקר ו"דני לוי ישר הודה והתנצל. הוא ניסה להסביר את עצמו אבל לא הצליח, ובסופו של דבר ביקש סליחה והבטיח כי הדבר לא יחזור על עצמו" (סעיף 16 לתצהירו של אילן טל). רון לוי "התנהג כנדהם" ואמר שקיננו בלב חשדות על קיומם של אי-סדרים בסוכנות (סעיף 17 לתצהירו של אילן טל). וייץ מסר בתצהירו כי בתגובה לממצאים שהציג "הובעה התנצלות על ההתנהלות מצד דני לוי, כאשר רון לוי מצדו התנהג כשומע על כך בפעם הראשונה" (סעיף 40 לתצהיר וייץ).

דני לוי הכחיש את טענה כאילו התנצל באותה פגישה, והתנגד גם להגדרתה בפי עדי קרסו כ"שימוע". לטענתו התקיימה באותו מפגש שיחה בעניין קו האשראי

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בלבד, בגדרה הודיע וייץ על הקטנת קו האשראי. עניינם של אותם לקוחות מהם נגבו לכאורה כספים שלא הועברו לידי קרסו לא הוזכר כלל בשיחה (סעיפים 175-171 לתצהיר דני לוי בתביעה שכנגד). רק בתום הפגישה עם וייץ מסר לו אילן טל במסדרון שיש לקוח "נודניק" שמתלונן על הפרש של כמה מאות ₪ וביקש שדני ידאג "לסגור את הפינה הזו" (סעיף 175 לתצהיר). דני לוי ציין שלא הוצגו לפניו דו"חות חוקר או כל ממצא אחר בעניין גביה מלקוחות (סעיף 177 לתצהיר), ומכל מקום – לאחר אותה פגישה לא חזרה קרסו לטעון טענה כלשהי בעניינים אלה (סעיף 183 לתצהיר). רונן לוי הצהיר כי השיחה שהתקיימה באותו מועד סבבה את קו האשראי ואת נהלי מסירת ההמחאות, ולא הוא ולא דני לא התנצלו בפני איש בנוגע לדבר (סעיפים 12-13 לתצהיר רונן לוי בתביעה שכנגד). רק לאחר מכן העלה אילן, מחוץ לחדר בו התקיימה הישיבה, טענה בעניין הפרשים כספיים בנוגע לשני לקוחות, וביקש כי דני ורונן יסגרו את העניינים עם הלקוחות (עמ' 919-920 לפרוטוקול). רונן טען כי לא וייץ הוא שכעס בישיבה אלא דני, וזאת מאחר וחש מושפל מהמעמד (עמ' 933 לפרוטוקול).

166. הצדדים האריכו בטענותיהם בנוגע לשאלה אם אכן היתה הסכמה לכך שחיים לוי תזכה להותיר בידה את ההפרש המלא שבין המחיר המינימלי שדרשה קרסו עבור הרכבים לבין מחיר המכירה בפועל. לו היה צורך להידרש לשאלה זו, נראה שהכף היתה נוטה לכיוון קבלת טענות קרסו. מסקנה זו מושתתת הן על העובדה שבאותה עת נשלחו נהלים שונים בעניין עמלות מיוחדות לחיים לוי (נספח ב' לתצהירו של שטרנברג), ומהם עולה כי העמלות המוגדלות שהסוכנות עשויה לזכות להן הוגדרו היטב. נהלים אלה לא כללו קביעה לפיה רשאית חיים לוי לגבות את ההפרש המלא בין מחיר "רצפה" כלשהו לבין המחיר שנגבה בפועל. לכך יש להוסיף את העובדה שלא עלה בידי חיים לוי להצביע על עיגון כלשהו לקביעה לפיה היא זכאית למלוא ההפרש בין מחיר "רצפה" כלשהו למחיר המכירה, ולא עלה בידיה להציג מסמך התומך בטענה זו או אף תכתובת או תרשומת בנוגע למקרה פרטני בו נקבע מנגנון מעין זה. מאחר וחיים לוי הודתה במפורש כי נטלה את כל ההפרש (ראו גם סעיף 111(ד) בעמ' 46 לכתב התביעה המתוקן), העולה בשיעור ניכר על העמלה הקבועה שבין הצדדים, הרי שהודאה זו מהווה מעין הודאה והדחה ועליה הנטל להוכיח כי עשתה כן ברשות. לכך ניתן להוסיף את העובדה שלא הוצגו חשבוניות שהוציאה חיים לוי לקרסו על עמלות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

בגובה מלוא ההפרש שבין מחיר הרצפה לבין המחיר ששילם הלקוח בפועל, אף שמדובר בהכנסה של חיים לוי שהוטלה עליה חובה לדווח עליה ולהוציא חשבונית בגינה (לטענת חיים לוי הוצאה חשבונית עם שם הלקוח עבור רשות המסים ובה דווח על ההפרש). אם לא די בכל אלה, יש להעניק משקל בהקשר זה להימנעות המופגנת של חיים לוי להביא לעדות מטעמה את חיים לוי, בנו של דני, שמחקירת דני ורון עולה שהוא מי שניהל בפועל את כל מערך מכירות הרכבים בשנים הרלוונטיות ואף היה מעורב יותר מדני ורון בשיחות "האסטרטגיות" (עדותו של רון לוי, בעמ' 910-911 לפרוטוקול). הטענה לפיה לא מדובר בעד רלוונטי, או זו שהועלתה ולפיה פעל חיים לוי ככפוף לשרנברג, אינן טענות משכנעות שעה שמדובר במי שנחזה להיות כאחד העדים המרכזיים בהקשר זה. שעה שחיים לוי טוענת לקיומו של הסכם עמלות שלא הועלה על הכתב, המעניק לה עמלות מוגדלות בשיעור העולה לעיתים פי כמה על זה שהיתה זכאית לו במהלך הרגיל של הדברים, הרי שהיה עליה להביא ראיות של ממש בעניין זה, ולא היה באפשרותה להימנע מהבאת אחד העדים המרכזיים הנוגעים לעניין.

167. על אף כל האמור לעיל, הגעתי לכלל מסקנה לפיה אין לשעות לתביעה שכנגד גם בהקשר זה. כאמור, אין מחלוקת שהתקיימה פגישה בתחילת חודש מאי 2010 בין וייץ וטל מחד לדני ורון מאידך. אין מחלוקת שבעקבות פגישה זו לא יצא סיכום פגישה בכתב, ולא חל שינוי כלשהו בדרך התנהלות הצדדים למעט בכל הנוגע לקו האשראי שצומצם ולנוהל הפקדת ההמחאות שנעשה מוקדם יותר. שני הצדדים גם יחד הבהירו כי המשיכו לפעול בצוותא, כאשר גם לטענת קרסו הכוונה באותה עת היתה להמשיך בהתקשרות עם חיים לוי. במצב דברים זה ניתן להסיק כי קרסו מחלה על כל התנהגות לא ראויה של חיים לוי בנוגע לגבייה יתרה של עמלות.

168. תמיכה נוספת למסקנה לפיה דין התביעה שכנגד להידחות ניתן למצוא בעובדה שלא עלה בידי קרסו להצביע על מקרים נוספים בהם נטלה חיים לוי לכיסה עמלה מוגדלת שלא על פי המוסכם בין הצדדים. קרסו טענה שלא היה באפשרותה לאתר מקרים נוספים מאחר וחיים לוי ניהלה את הרישום אודות הסכום ששילם הלקוח בפועל רק בכתב יד על החשבוניות המודפסות. לפיכך לא ניתן לבחון את המקרים לגופם ללא עיון בהעתיקים הקשיחים של החשבוניות

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

שבמשרדי חיים לוי, עליהם נמצא הרישום הנ"ל. העדים מטעם חיים לוי הבהירו שכל ניהול החשבונות נעשה במחשב, באמצעות תוכנה שסיפקה קרסו ועל שרת של קרסו, ולחיים לוי אין העתקים קשיחים של אותן חשבונות. אין מחלוקת שמערכת ניהול החשבונות של המכירות נעשתה אכן באמצעות תוכנה זו ועל שרת של קרסו. מאחר ועדי חיים לוי מכחישים קיומו של עותק קשיח של החשבונות, וטענה זו לא הופרכה, לא נראה שניתן לתת צו למתן חשבונות שמשמעותו עיון במסמכים שאינם קיימים.

169. אשר לטענת קרסו לפיה יש להעניק לה צו למתן חשבונות מאחר וקיים כיום קושי בהפקת המסמכים מהשרת המצוי בידיה, לאחר שהטכנולוגיה השתנתה ולאחר חלוף הזמן, הרי שגם על פי העדים מטעם קרסו ניתן היה לעשות כן בנקל בסמוך לסיום ההתקשרות שבין השתיים (עדותו של הירש בעמ' 842 ו-844 לפרוטוקול). לא למותר לציין שקרסו ויתרה על עדותו של העד חלילי מטעמה בהקשר זה, אף שהירש הצביע עליו כמי שהעמיד את המסמכים ואת המידע לרשות חיים לוי (עמ' 845 לפרוטוקול). לכך יש להוסיף את העובדה כי במהלך החקירות הנגדיות עלה שעוד קודם להיפרדות ניתנה הוראה לאנשי המיחשוב של קרסו על ידי באי-כח קרסו להפיק נתונים מסויימים מהמערכת ששימשה את חיים לוי. הוראה זו ניתנה מייד לאחר התחלת ההליכים המשפטיים והדבר נעשה בנוגע ללקוחות ספציפיים, ונראה שהוא נעשה שלא כדין (עמ' 839-840 לפרוטוקול). מכאן שבזמן אמת, ולכל הפחות מייד לאחר ההיפרדות, יכולה היתה קרסו להפיק ממערכת המיחשוב שבידיה את כל המידע הנחוץ ולערוך חוות-דעת מתאימה. למצער יכולה היתה להתחקות אחר אותם לקוחות שבמסגרת העסקאות עימם נעשו העברות החשודות בעיניה. מאחר ועל פי העדים מטעם קרסו ביצעה קרסו בדיקה מקיפה בניסיון למצוא אי-סדרים נוספים, ולכל הפחות החל מחודש מאי 2010 היתה מודעת היטב לטענתה לחשש לקיום מקרים נוספים, הרי שיש להניח שאם היו כאלה הם היו מובאים לפני בית המשפט.

170. המכלול כולו מצביע איפוא על כך שמדובר במספר אירועים נקודתיים שלא שבו על עצמם, וכי במסגרת היחסים ששררו בין הצדדים בתקופה הרלוונטית מחלה קרסו לחיים לוי על כל טענה בהקשר זה. לפיכך אין בידיה להעלות טענות אלה כיום. כאמור, אין לקבל את הטענה לפיה היתה מניעה אובייקטיבית מצד קרסו

בית המשפט המחוזי בירושלים לפני כבוד השופט רם וינוגרד

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

לערוך חוות-דעת בנוגע להיקף המדויק של הכספים שנלקחו (או להיקף השימוש הלא ראוי בקו האשראי), שעה שכל נתוני המיחשוב הרלוונטיים היו בהישג ידה. מטעמים אלה אין לקבל את טענות קרסו.

171. הסבריו של המומחה מטעם חיים לוי בנוגע לדרך בה מנוהל חשבון מעבר מכוניות ולצורך בניהולו מקובלים עלי. המסקנה הנגזרת מהם היא שמדובר במסמכים שגם אם אינם ערוכים בצורה האופטימאלית מבחינת רשויות המיסוי, לא נערכו לצורך הונאה של קרסו אלא במטרה שלא לחשוף את שיעור העמלה בפני הלקוחות. במצב דברים זה לא עלה בידי קרסו להוכיח את הטענות הנוגעות לחשבון מעבר המכוניות ולמשמעותו הפיננסית לטענתה.

172. לפיכך הגעתי למסקנה לפיה יש לדחות את התביעה שכנגד.

סוף דבר

173. על רקע כל האמור לעיל הגעתי לכלל מסקנה לפיה דין התביעה להידחות, למעט הטענות שעניינן בהפחתת העמלות בגין מכירת רכבים חדשים בשנים 2009 ו-2010 על בסיס סקרי שביעות הרצון (בסכום כולל של 86,316 ₪) והטענה בעניין נסיעות המבחן ללקוחות הליסינג (שערכה הכספי הוא בסכום של כ-135,000 ₪). התובעת זכאית איפוא לכך שהנתבעת תשלם לה סכומים אלה בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כדין מאמצע התקופות הרלוונטיות.

174. כפי שהובהר לעיל, הגעתי לכלל מסקנה לפיה דין התביעה שכנגד להידחות.

175. אשר להוצאות המשפט: סכומם הכולל של הסעדים הכספיים בהם נקבה התובעת במסגרת התובענה ואותם דרשה בסיכומיה (בכפוף להפחתה שעשתה בשל שיקולי אגרה) עלה על 52,000,000 ₪ (לצרכי אגרה הועמד הסכום על 20,000,000 ₪). התובענה התנהלה כמתבקש מתובענות בסדר גודל זה, תוך השקעה של זמן רב והוצאות משפט רבות ביותר. בפועל נקבע שעל הנתבעת לשלם לתובעת סכום של פחות ממחצית האחוז מסכום התביעה. בנסיבות אלה ניתן היה גם להגיע למסקנה לפיה יש לחייב את התובעת בהוצאות המשפט של

**בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כבוד השופט רם וינוגרד**

11 יוני 2014

ת"א 45359-05-11 חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים בע"מ נ' קרסו מוטורס

הנתבעת. מאידך, הנתבעת חטאה במתן הודעה מוקדמת לתקופה קצרה מדי (של ששה חודשים בלבד), מצב דברים שתוקן רק במסגרת ההחלטות השיפוטיות שניתנו בעניין, ותביעתה שכנגד נדחתה. בנסיבות אלה לא אעשה צו להוצאות במסגרת התביעה או התביעה שכנגד, וכל צד ישא בהוצאותיו.

176. התוצאה לעיל עוגנה בראיות ובדין. על אף זאת סבורני כי טוב יעשו הצדדים אם יבואו בדברים גם עתה, תוך חתירה לפשרה ולו בדרך שהיא לפנים משורת הדין, בנסיון להגיע להבנות שיותירו את העבר מאחוריהם ויימנעו התנהלות לאורך שנים בצל הליכים משפטיים נוספים.

המזכירות תשלח העתק מפסק-הדין לצדדים.

ניתן היום, י"ג סיוון תשע"ד, 11 יוני 2014, בהעדר הצדדים.

רם וינוגרד

רם וינוגרד, שופט